BAJKE JUŽNOG MORA

BISERI
10

BAJKE JUŽNOG MORA

Preveo s nemačkog:
Stavra Đorđevin
Ilustracije:
Moma F. Marković
Naslovna strana:
Ljubiša Odžaklijevski

NARODNA KNjIGA
BEOGRAD 1960

MELANEZIJA

ZMIJA

Na ostrvu Oba jednoga dana dve žene siđu s planine do mora da bi donele slane vode. Spaze jednu malu zmiju kako se sklupčala kraj sudova za vodu. Jedna žena reče:

— Čuj, žao mi je ovog malog stvora, prihvatićemo ga kao dete.

Tako i urade i vrate se u brda svojim kolibama. Tu stave zmiju u ljusku kokosovog oraha; negovale su je tako dobro da je ubrzo porasla, a ljuska se rasprsnula. Onda stave svoju štićenicu u neku okruglu korpu, ali zmija je rasla sve više, i, naposletku, korpa se pocepa.

Kada je korpa bila pocepana, one rekoše svojim susedima:

— Pocepala nam je naše korpe, hajde da skupimo drva i napravimo kočinu.

Potom je stave unutra, ali je zmija još uvek rasla, i kočina se raspade. Sada žene nisu više znale šta da rade. Uplaše se.

I tačno, zmija ih obe pojede. Zatim leže na mesto odakle se moglo osmotriti more, a i put. Kada bi tuda prošao neki čovek, ona ga je proždirala. Tako je postepeno progutala sve ljude u okolini. Samo ih je deset ostalo, a oni su stanovali daleko.

Tada im zmija pošalje vesnika, po kome poruči:

— Dovedite mi nekog poglavicu, hoću da ga progutam.

Kada je poglavičina ćerka to čula, reče:

— Ja ću otići, neka pojede mene; vi ostanite ovde i štitite zemlju.

Otac joj onda pokloni lepe ukrasne predmete: pojas, narukvice od veprovih zuba, okove od puževa i školjki, mirišljavo ulje, zatim je posla rekavši joj:

— Sad idi!

A ona je išla p išla, sve dalje p dalje. Odjednom naiđe na čoveka koji je sa svojom ženom stajao na putu pred kolibom. Jelo im je ključalo na vatri, ali još nije bilo gotovo. Još dok nisu skinuli lišće kojim su lonci bili pokriveni, upitaše je:

— Odakle dolaziš? Kuda ćeš?

Ona odgovori;

— Hoću da me proguta zmija da bi moj otac mogao ostati u životu:

Čovek joj odgovori:

— Molim te, ne idi sada, odmori se malo, ješćemo zajedno, pa onda možeš da produžiš.

Jeli su. Kada su se zasitili, čovek uze pojas svoje žene i podari ga devojci. Ona ga opasa; zatim joj pokloni i druge stvari svoje žene, a devojka joj pokloni svoje. Zatim čovek reče:

— Idi sad, pa ćemo videti da li će te sada zmija pojesti!

Devojka pođe dalje, a on posla svoga psa kroz žbunje.

Kada je devojka stigla do zmije, zmija je pogleda i htede da je proguta; izbaci žalac i dopuzi do nje da bi je progutala. Devojka reče:

— Lepo, progutaj me!

Zmija htede da je proguta, ali kada pas vide da će zmija da mu proguta gospodaricu, zaobiđe je brzo i iščupa joj rep. Zmija se sklupča, telom joj prođe drhtavica, a zatim crče. Kada je devojka videla da je spasena, vrati se kući ocu.

Saznao to neki čovek pa pođe do devojčinog oca i slaže ga:

— Dragi moj prijatelju, tvoja je ćerka sada spasena, imao sam sažaljenja prema njoj i poslao sam za njom svoga psa, koji je ujeo zmiju i tako spasao tvoju kćer. Usliši mi stoga molitvu: Daj mi je za ženu, pa će videti ko ju je spasao.

Otac odgovori:

— U pravu si; neka ti bude žena. Oboje ćete stanovati u mojoj kući.

On se iseli iz svoje kuće i nastani se na drugom mestu, a ovo dvoje stanovali su u njegovoj kući.

Ali čovek koji je stvarno oslobodio devojku i poslao za njom svoga psa pošao je takođe, zajedno sa svojom ženom, za njom. Kada se pojavi pred devojčinim ocem, upita:

— Odakle je došao čovek kome si dao svoju kćer za ženu?

Otac odgovori:

— Pratio je moju kćer ovamo, i rekao mi da ju je oslobodio njegov pas.

Čovek reče:

— To nije istina, laže; ja i moja žena, koja stoji tamo, poslali smo psa koji je ubio zmiju. — Pa dodade: — Pazi, sad ćeš videti. Pozovi onoga čoveka!

Otac pozva zeta i ovaj dođe. Tada mu pravi spasilac reče:

— Pozovi svog psa pa mu naredi da sedne tamo na ono mesto, moj će pas ostati ovde! Pa zatim dodade. — E, lepo, neka sad povrati sve što je progutao.

Varalica naredi psu ali pas ne povrati ništa, jer nije ništa ni progutao od zmije. Tada pravi spasilac naredi svom psu da povrati. Ovaj povrati komad zmije koji mu je virio iz čeljusti. Zatim spasilac reče poglavici:

— Pa sudi sad sam!

Poglavica se naljuti i reče svome zetu:

— Slagao si me, vuci se napolje iz moje kuće, moja kći više nije tvoja žena!

Varalica ode posramljen. Spasilac se useli u kuću, i otada su svi živeli zajedno.

SUNČEVO DETE

U prastaro vreme živeo je jednom u Tongi neki moćni poglavica za čije se ime više ne zna. On je imao ćerku, i njeno su ime naši očevi takođe zaboravili. I tako je mi, kad god o njoj govorimo, nazivamo Majkom Sunčevog deteta Jiji-Matailaa. Ćerka starog poglavice bila je divna; otac ju je skrivao od očiju ljudi da je niko ne bi mogao videti; jer još nije naišao na čoveka koji bi bio dovoljno dostojan da je odvede kući kao suprugu.

Na morskoj obali izgradio je za nju visoku, gustu, jaku ogradu i Majka Sunčevog deteta obično je dolazila ovamo da se kupa. Svakoga dana se gnjurala u slanim talasima, pa kad bi izišla iz vode, bila je još lepša. Među svima ovozemaljskim devojkama i ženama nijedna nije bila tako lepa kao Majka Sunčevog deteta. Posle kupanja ležala bi neko vreme u belom pesku da se odmori i osuši. I jednoga dana, kada je Sunce pogledalo dole, ono se zaljubi u nju; i posle izvesnog vremena devojka mu rodi sina, koga nazove Jiji-Matailaa, Sunčevo dete.

Dete je raslo i postalo snažan, valjan i lep dečak, a pošto je, kao i svako dete poglavice, bio nadmen, rado je tukao ostale dečake. Kada su se jednoga dana svi dečaci zajedno igrali na seoskom trgu, neki su naljutili Sunčevo dete. Ono onda dohvati batinu i mlatilo je po njima dok ga nije zabolela ruka a na njihovim leđima pojavile se velike čvoruge. Onda mu dečaci doviknu:

— Reci nam ko si ti zapravo, Sunčevo dete? Kako se uopšte usuđuješ da nas tučeš? Mi znamo ko nam je otac, a ti uopšte nemaš oca; tebe su našli iza plota!

Tada dečaka spopade beskrajni bes. Rado bi se bacio na njih i pobio ih, ali od ljutnje nije mogao da makne s mesta; glas mu je zastao u grlu, i od jarosti je ronio suze.

Najzad se podiže, pogleda još jednom decu, pa zatim uz iznenadni krik pojuri u kuću. Kada je ugledao majku, uhvati je za ruke i poviče:

— Majko, šta znači to što mi seoski dečaci uvek kažu: „ko je tvoj otac”? — I gorko zaplaka.

— Tiše, tiše, mili moj! — reče mati. — Seoski dečaci lažu. Ne treba da te vređaju njihove reči, jer ti si sin mnogo većeg poglavice nego što su njihovi očevi.

— Ali ko je moj otac? — ponovo upita dečak, sav u suzama.

Mati se podrugljivo nasmeja i reče:

— Pa, ko su ti seoski dečaci da te smeju prezirati? Oni su deca ovozemaljskih očeva, a ti si dete Sunca, ono je tvoj otac.

I ispriča mu sve.

Tada srce Sunčevog deteta opet postade veselo. Obrisa suze i uzviknu:

— Baš me briga za decu zemaljskih ljudi! Nikada više neću sa njima da razgovaram, neću čak ni da živim sa njima. Ostaj mi zdravo, majko, odoh sam ocu!

Ponosnim koracima iziđe na vrata; nije se čak ni okrenuo kada je majka za njim dozivala. Gledala je za njim dok ga nije nestalo u šumi, i onda ga više nikada nije videla.

Dečak je išao kroz gustu šumu dok nije stigao do mosta, gde mu je na žalu ležao čamac. Tu sede, od kokosovog lišća isplete jedro, pa kad je naišla plima, gurnu čamac u more, i otplovi da poseti Sunce, svoga oca.

Bilo je jutro kad je podigao jedro i zaplovio prema istoku gde je Sunce upravo izlazilo; ali dok je jedrio, Sunce se penjalo sve više i više, i ma koliko da je dečak vikao, otac ga nije čuo. Onda dečak okrenu čamac i zaplovi prema zapadu, kuda je Sunce žurilo. Iako je vetar bio povoljan, ipak je zakasnio. Otac mu se zagnjurio u talase

pre nego što je bio dovoljno blizu da bi mogao s njim da razgovara. Tako je ostao potpuno sam na širokom moru.

Pri tom je u sebi mislio:

„Dakle, na istoku moj otac izlazi iz vode, onda ću radije da se vratim tamo i da ga sačekam”.

Opet okrenu čamac. Jedrio je cele noći prema istoku. A u svitanje bio je sasvim blizu Sunca. Upravo kada je Sunce htelo da se izdigne iz talasa dečak povika:

— Oče, dragi oče, evo me!

— Ko si ti? — upita Sunce, koje se sve više pelo na horizontu.

— Ja sam Sunčevo dete — povika dečak. — Pa mora biti da me poznaješ! Ja sam tvoj sin, majka je u Tongi. Pričekaj malo, oče, ispričaj mi nešto.

— Ne smem da čekam — reče Sunce penjući se sve više i više. — Zemaljska deca su me već spazila, pa ne smem više da se zadržim da bi se s tobom zabavljao. Da si došao samo nekoliko trenutaka ranije! Ostaj zdravo, sine, sada moram da idem!

— Pa ostani, oče! — uzviknu Sunčevo dete. — To je bar lako. Ako su te zemaljska deca i videla, sakrij se iza nekog oblaka, pa možeš da dođeš k meni.

Sunce se nasmeja, pa reče:

— Pametan si, mali moj, i ako si još dečak, ipak si veoma pametan.

Sunce dozva oblak, siđe iza njega dole do mora i pozdravi svoga sina. Raspitivao se za njegovu majku, i dade mu svakojake savete, koji su i nama svakako koristili. Ali o tome nismo ništa saznali, jer je dečak bio neposlušan.

Naposletku Sunce reče malome da više ne može čekati.

— A sad, sine moj, dobro slušaj! Ostani tu dok se mrak spusti na vodu, onda ćeš videti moju sestru Mesec, tvoju tetku. Kada bude izlazila iz mora, pozovi je i reci joj da ti da jednu od dveju stvari koje čuva. Jedna se zove Melaja, a druga Monuja. Zamoli je da ti da Melaju, i ona će ti dati. Ali misli na ono što sam ti rekao, pa to i učini, i biće ti dobro; ako budeš neposlušan, zapašćeš u nevolju.

Potom Sunce iziđe iza crnog oblaka i opet sjajno osvetli svet.

Zemaljska deca rekoše:

— Izgleda da se Sunce danas sporije penje nego ostalih dana.

A Sunčevo dete spusti jedro, zamota se u njega, i zaspa do večeri.

Kada se probudilo, razape jedro i brzo pođe prema mestu gde je trebalo da se pojavi lice njegove tetke. Toliko je blizu prišao Mesecu koji je upravo izlazio iz vode da je ovaj morao da mu dovikne:

— Hej, dete zemaljsko, pazi, ili ćeš oštrim pramcem svoga čamca da mi uletiš u lice.

Tada Sunčevo dete skrenu malo i zamalo da okrzne Mesečevo lice. Zatim se odjednom zaustavi pred vetrom, pođe za njim i čvrsto uhvati rukom za njega.

— Nisam ja dete Zemlje, — reče — ja sam dete tvoga brata, Sunca. Zovem se Sunčevo dete, a ti si moja tetka.

— Jesi li ti zbilja Sunčevo dete?—upita Mesec, začuđen. — Pa to je divno! Ali pusti mi, bratanče, ruku, to me boli!

— A, ne! — odgovori dečak. — Ako te pustim, pobeći ćeš mi, a kako bih ja onda dobio one stvari za koje treba, po nalogu moga oca, da te zamolim?

— Ali, bratanče, pa ja ti neću pobeći! — ozbiljno reče Mesec. — Zbilja se od srca radujem što si tu. Ali pusti me, molim te, stvarno me boli!

Tada Sunčevo dete popusti.

— A za šta treba da me zamoliš? — nastavi Mesec.

Ali Sunčevo dete je već bilo odlučilo da ne učini po želji očevoj. Svakad je bilo neposlušno, jer je bilo samovoljno i tvrdoglavo.

— Treba da te zamolim za Monuju.

— Za Monuju? — uzviknu tetka. — Za Monuju? Da se ne varaš? Zar ti otac nije rekao da tražiš od mene Melaju?

— Ne, nije! — reče dečak prkosno. — Rekao mi je da Melaju zadržiš za sebe, a meni da daš Monuju.

— To je zbilja čudno — reče Mesec, pa se zamisli. „Ne može biti da Sunce mrzi dečaka, pa mu želi smrt. Ali, ništa ne pomaže! Moram

da poslušam njegove zapovesti”. — Bratanče, dobićeš Monuju. Pogledaj, to je sitna stvarčica. Zamotana je u parče plute. Sad ću je umotati još jednom i vezati čvrsto da se paket ne bi otvorio. Eto, bratanče, uzmi ga, i seti se ovoga što ću ti reći: Nemoj da odvezuješ kanap, niti otvarati paket dokle god si na vodi, nego odmah razapni jedra i vozi prema Tongi. Kada se budeš iskrcao, pogledaj Monuju, ali nikako pre, inače će se desiti velika nesreća.

Potom se pozdravi s njim i pope se u nebeske visine. Svi ljudi koji su se nalazili na vodi uzviknuše radosno:

— Evo našeg dragog prijatelja Meseca! Mi pomorci najbolje znamo koliko je on dobar!

A dečaci i devojčice po selima istrčaše iz kuća i kliknuše:

— O, evo Meseca, hajdemo na seoski trg da igramo! Sunčevo dete razape jedra i otplovi za Tongu. Cele te noći, sledećeg dana i sledeće noći jedrilo je po vodi, dok najzad drugog jutra ne naiđe na kopno. Tu više nije htelo da čeka, jer je bilo samovoljno, nestrpljivo dete. Podiže sa dna čamca zavežljaj koji mu je dala tetka Mesec, i razveza kanap. Zatim razmota plutu, jednu po jednu, sve dok ne ugleda Monuju. Bila je to divna biserna školjka; nije bila srebrnasto-bela kao na našoj Zemlji, već je imala ružičasti sjaj, kakav nikada do tada ni otada nije video. Dečak se tome mnogo obradovao i zamišljao kako će mu ostali dečaci zavideti kada budu ugledali nakit o njegovom vratu. Ali, dok je razgledao školjku, začu iza sebe ogromno hučanje i pljuskanje. Kada baci pogled, primeti ogromnu količinu riba, koje su brzo plivale za njim — kitovi, ajkule, morske svinje, delfini i mnoge druge. U divljoj žurbi ustremile su se na njega da bi se dokopale Monuje. Za tren oka čamac je bio prepun, tako da je potonuo. I to je bio kraj Sunčevog deteta. Ajkule su ga rastrgle u paramparčad.

ISTORIJA LONGA-POE

U davna vremena, tako pričaju naši očevi, bio je na Tongi neki veliki, moćan, snažan, smeo, pametan i hrabar poglavica, koji se zvao Longa-Poa. Bio je kraljevske krvi; njegovi ljudi su ga obožavali, a stanovnici susednih ostrva plašili su ga se.

Ali, iako je bio veliki i silan, ipak je postojao neko pred kim je on drhtao i plašio se, a to je bila Fekaj, „Besna”. Ona je bila njegova žena i kraljevska ćerka; bila je visoka, ponosita pojava i imala je snažan glas, ali srce joj je bilo sklono samo pokvarenjaštvu. Stoga moramo žaliti Longa-Poa; njegov strah pred ženom bio je veliki. Ali Fekaj je bila ćerka jednog „svetog kralja”; ona je bila bliža bogovima nego njen muž, i stoga nije smeo da digne ruku na nju.

Jednoga dana Longa-Poa se vraćao sa Haa-paja, gde je bio sa svojim ratnicima, jer je bog rata Kanokubolu, „Srce sa Samoa”, rekao:

— Neka Longa-Poa razapne jedra i neka ode na Haa-paj da kazni tamošnji narod, jer mi nije poslao godišnji danak.

I tako se Longa-Poa vratio, doneo sa sobom danak, beskrajna bogatstva, ljudi sa Haa-paja odmah mu se potčine. Bojali su se osvete što su se ranije bunili. Stoga su mu dali mnogo više no što je bilo utvrđeno, a Longa-Poa jedrio je radosna srca i sa teško natovarenim čamcima nazad u Tongu. Pa i kralj se mnogo radovao kada su unosili sva ta bogatstva u njegovu kuću. Govorio je svojim ljudima:

— Donesite svinju za Longa-Poa. Pripremite gozbu za njega i njegovo ljudstvo. Putovanje je prošlo dobro i srećno se završilo. Jedi, Longa-Poa, a onda idi kući. Zar te ne očekuje tvoja žena?

Preko lica Longa-Poe koje je dotle bilo ozareno naelete senka.

Pošto je svečanost završena, on pođe svojim putem, a kada je stigao pred kuću, naiđe na svoju ženu, koja je upravo tukla motkom jednu sluškinju jer je to bio njen način postupanja. Udarala je ili grdila neprekidno, a najčešće je to činila istovremeno.

Kada je povukao zastor na vratima, ona se okrenu i spazi ga.

— Ti si se, dakle, vratio! — reče podrugljivo.

— Da, Fekaj, tu sam — odgovori Longa-Poa.

— A gde su tela pobijenih neprijatelja? — upita gospodarica.

Pri tom iščupa devojci kosu, upravo pramen kose, i držala ju je jednom rukom za perčin dok ju je drugom tukla. Iako joj je muž ulazio, nije pustila devojku iz šaka.

— A gde su tvoji Bokolasi? — povika. — Naredi da se unesu u kuću, a mladi ljudi, ti lenji, nevaljali klipani, neka ih pripreme za gozbu!

— Fekaj, danas nema Bokolasa — odgovori Longa-Poa. — Ljudi sa Haa-paja odmah su se predali; doneli su darove za iskupljenje i neizmerna bogatstva. Stoga su ostali živi, i zbog toga danas nema Bokolasa.

Tada jarost ove obesne žene nije više znala za granice. Oči su joj sevale, bela pena joj se pojavi na usnama. Ona tresnu svome mužu, velikom poglavici, pramen kose u lice, što nijedan muškarac nije smeo da otrpi.

— Na, požderi to! — vikala je. — Prokleti neka su vetrovi koji su te doveli ovamo! Ti, bedo jedna! Slabiću jedan! Kukavice! Ti hoćeš da budeš veliki poglavica? Zbilja si veliki i moćni poglavica!

Ustremila se na njega i batinom, kojom je dotle mlatila devojku, udarala je po njemu. Tada se on pokupi i pobeže iz kuće. Ona se stuštila za njim, grdila je i psovala dok joj nije ponestalo daha; više nije mogla da ga goni.

Longa-Poa ode do obale i sede u svoj čamac, koji je bio izvučen na pesak. Pokri lice rukama i glasno zaplaka; njegovi mladi skupili su se oko njega i teška srca su ćutali.

— Jeste li svi tu? — upita najzad poglavica. — Lolo-Hea, Pulu, Tama-Ejki, jeste li svi tu?

— Tu smo svi, gospodaru — odgovori Lolo-Hea uzdržanim glasom, jer je briga njihovog gospodara prisno dirnula sve njih,

— Pripremite čamac! — reče nesrećni poglavica. — Gurnite ga u duboku vodu.

Uz kliktanje, mladi ljudi dadoše se na posao. Odvukoše čamac u duboku vodu, tako da je mogao da plovi i da se više ne vuče po pesku. Tada se Longa-Poa podiže, stade mirno i pravo pred svoje ljude i reče:

— Počujte! Slušajte moje reči i urežite ih u svoja srca. Ja sada odlazim i odsada neka me niko više ne zove Longa-Poa, Tonganac. Hoću da postanem tuđ u zemlji gde živi ona žena. Ko je danas malodušan, neka se vrati na kopno, ako je hrabar i voli svoga vođu, neka pođe sa mnom. Potražićemo sebi nov zavičaj i ostaćemo tamo.

Nastade tajac. Mladi ljudi se zgledaše.

— Ja ću poći — reče Pulu. Pri tom je ronio suze niz obraze; pomislio je na Founu, koja mu je bila obećana i čije su prijateljice već pripremale svadbeno veselje. Pulu je bio vrlo ljubazan poglavica, a Founa prelepa devojka.

— Svi ćemo mi poći — reče Lolo-Hea. — Sledićemo te, Longa-Poa. Ako umremo u Vodenoj pustinji, umrećemo svi zajedno, a ako nađemo novu zemlju, osvojićemo je.

I tako su govorili svi.

Pomorsko putovape izgnanih

U velikoj žurbi doneli su namirnice i vode i razapeli jedra. Veliki brod je plovio punim jedrima, i kada je zalazilo Sunce na zapadu, obrisi obale su nestali.

Tada Longa-Poa zvonkim glasom pozva iz kabine krmanoša i reče:

— Ne dajte da vam ovo teško padne na srce! Vožnja je dobra! Vetar je povoljan! More je tiho! Noćas će biti lepo, jer na nebu ima

puno zvezda. Pogledajte samo kako blistaju! Sada će stalno duvati severoistočni vetar. Zapevajte pesmu da bi nam se srce razgalilo. Ona žena neće večno živeti, i onda ćemo moći u miru da se vratimo u zavičaj.

Moala, svirač, započe pesmu moreplovaca; mladi ljudi tapšali su rukama i držali se takta kada su pevali. Longa-Poa ih je iz svoje kućice na palubi bodrio i pevao zajedno sa njima. Ali kada su došli do mesta gde se u pesmi kaže: „Sunce je zašlo, a zemlja je daleko iza nas”, snažni glas Moale zadrhta, oslabi i zacvile kao glas odojčeta kad hoće da plače. Pognuli su(glave i svi su gorko plakali pri pomisli na zavičaj, koji je sakrila tama, na svoje kuće, rodbinu, prijatelje, sa kojima nisu mogli čak ni da se pozdrave i koje nikada više neće videti.

Ali, Longa-Poa pevao je i dalje, drugu pesmu. Snažnim glasom ozbiljno je pevao neku borbenu pesmu. Ona je odjekivala preko vode i nadvisila sav plač i jecanje; pričala je kako je u stara vremena njegovo pleme zauzelo silnu tvrđavu Vavau. Ne potraja dugo, i mladi ljudi opet digoše glave; njihovom plaču došao je kraj; hrabrost im se vraćala dok su slušali te reči. A kada je poglavica dospeo do pobedničke pesme, oni se osokoliše, zaori se njihov ratni poklič, opet zapevaše pesmu nazvanu „Pesma o smrti”, koja je potresala dušu i telo.

Jedrili su cele noći i sutradan. Prolazili su pored svih ostrva arhipelaga, dok nisu na kraju ostavili za sobom i Nijue, potonule u vodi. Zatim više dana nisu više videli kopna, i ljudstvo je govorilo među sobom:

— Izišli smo van granica zemlje; ostale su samo još vode.

Pa ipak, stigli su u druge zemlje; jedrili su neprekidno; brod im je postao dom, a voda domovina. Ne bi nikako bili zadovoljni ako bi stalno ostali u miru na čvrstom tlu. Već posle nekoliko dana čeznuli bi opet za daljom plovidbom. Postali su prava morska deca. Ali, trajalo bi isuviše dugo kada bih ispričao o svim onim podvizima koje su izvršili u mnogim zemljama, kuda bi ih vetar naneo, o svim onim silnim borbama i svečanostima, svoj gladi i žeđi i mukama kroz koje su prošli. Ili kako je Moala, svirač, bio mučki ubijen na obali nekog ostrva koje štrči usamljeno iz mora: zabodeno mu je koplje u leđa,

dok je skupljao drva za vatru. Kako je Pulu zaboravio da se sakrije u mangro drveću, jer se zacopao u neku mladu devojku, koja ga je opčinila, i hteo je da joj postane muž, ali čim su mu drugovi otplovili, predala ga njegovim neprijateljima. Kako je Longa-Poa, kada je idućeg jutra tražio Pulu, video je da su njegovu glavu natakli na koplje nasred sela; kako su onda Tonganci viknuli uz ratni poklič, posejali osvetu među stanovništvom sela. Kako su potom jedrili mnogo dana unaokolo, i od gladi očajavali i naposletku čamcem dospeli na jednog zaspalog kita, popeli se na njega, napali ga kopljima, borili se sa njim i na kraju ga ubili. Kako su posle toga ponosno rekli:

— Mi smo bogovi! Mi smo bogovi! Nijedan čovek ne može da izvrši takva smela dela koja smo mi učinili!

A kad su to čuli bogovi, posavetuju se kako da kazne ove silnike. Sve je to isuviše dugo da bi moglo da se isprića.

Pošto su izgnanici ubili kita, ništa im više nije polazilo za rukom. Pa ko bi imao sreće kada se bogovi ljute na njega? Najpre su poslali strahovitu buru, koja je poderala jedra i slomila jarbol, tako da brod zamalo nije potonuo. Ali su Tonganci crpeli vodu i borili se hrabro protiv bure. Bezbroj dana su lutali pučinom, i najzad, potpuno iscrpeni od gladi i napora, stigoše do jednog ostrva. Iskrcaše se i kad htedoše da se odmore i nakupe nove snage, usred noći ih mučki napadnu stanovnici ostrva. Ubiju trojicu od njih pre nego što su uopšte stigli da dohvate oružja. Druga dvojica pala su u borbi, a sam Longa-Poa dobio je pogodak strelom u ruku kada je ujutru sa svojim ljudima napadao selo. Pa ipak selo su zauzeli.

Zatim sebi napraviše novo jedro, istesaše novi jarbol koji je trebalo da zameni onaj koji im je bura oborila. Nekoliko dana su se odmarali dok je rana poglavici zarasla. Potom su jedrili dalje, i tada je došao kraj.

Kraj Fekaje

Kada su bili na pučini, Longa-Poa reče jednom od svojih mlađih ljudi:

— Popni se sad na jarbol i pogledaj unaokolo! Možda je zemlja već na vidiku.

— Ne vidi se ništa, gospodaru! — povika mladić odozgo pošto je pogledao svud unaokolo. Ali upravo toga trenutka kada je hteo da sklizne niz jarbol otkrio je u daljini preko vode tamnu mrlju i uzviknu:

— Jedro! Jedro!

Tada se Tonganci obradovaše, zgrabiše oružje i, kada im se strani kanu približio u brzoj vožnji, zapevaše „Pesmu o smrti”. Kada je bio sasvim blizu, oni stanu i spreme se da bi uskočili u tuđinski čamac i ljudstvo pobili buzdovanima. Tada poglavici srce odjednom siđe u pete. Spusti se s palube, odgurnu krmanoša ustranu i skrenu brod oštro prema vetru. Ljudstvo se skamenilo od čuda, ali nije moralo dugo da se čudi. Sa stranog kanua se začu glasan, divlji, prodorni smeh. Poznavali su oni taj glas — bio je to Fekajin glas.

— Mnogo sreće u veseloj vožnji morem! — vrištala je užasna žena. — Srećna, vesela vožnja! Da divnu li ste vožnju napravili! Dosta dugo smo vas tražili i najzad smo vas našli! Ti lupeški poglavice! Vi lupeži! Sad vas imamo. Ljudi, držite se i pokažite našim prijateljima kakve smo im divne poklone doneli!

Uz razbojničku viku svi su skočili na noge i mlatarali oružjem.

— To su naši pokloni! — povikaše. — Sad dođite i uzmite ih!

Longa-Poa i njegovi ljudi izgubiše hrabrost kad su u licu onih drugih videli svoje smrtne neprijatelje. Tu su bili: Tutuj, poglavica Haa-paja, pa Fuaki, čiju je kuću spalio; Imea, čije je lice unakazio udarcem buzdovana. Među njima se našao i stari Naga iz Vauvaua, čija je oba sina pobedio na moru zato što nisu bili spustili jedra kad im se on približio. Naga je bio star i imao je sedu kosu; udovi su mu bili slabi, ali još uvek je razmahivao teškim buzdovanom i divlje uzvikivao. Pomisao na njegove sinove raspalila ga je i dala mu snage. Te ljude i još mnoge druge pokupila je Fekaj oko sebe da bi jurila svoga supruga, jer je želela njegovu smrt. Sada su se našli posle mnogo dana provedenih na pučini.

Tada Longa-Poa pokuša da umakne pred svojom ženom, ali čamci su bili jednake brzine; nije mogao da joj pobegne, ali ni ona nije mogla da mu priđe, jer ona je okrenula krmu u zavetrinu, a on ju

je okrenuo prema vetru, da se ne bi sudarili. I tako su oboje vozili uz vetar. Tako su jedrili tri dana; on je bežao, ona ga je progonila. Bilo je to užasno, jer su Longa-Poa i njegovi ljudi danju mogli da vide kako ih neprijatelji gone; noću im je dolazio do ušiju grozni glas Fekaje, koja ih je grdila i rugala im se.

Četvrtog dana na vidiku se pojavi zemlja. Longa-Poa reče svojima:

— Hajde da se iskrcamo na to ostrvo. Tu ćemo se boriti. Mi ćemo biti pre njih tamo, jer mi vodimo. Čim čamac bude zaškripao u pesku, potrčite, ljudi, na obalu! Tamo ćemo se postrojiti i spremiti da ih odbacimo natrag kada se budu iskrcavali.

On upravi čamac prema obali, a Fekaj je likovala od radosti.

— Oni se iskrcavaju, — povika — sad ih imamo! Hoće da beže na kopno,

Još nisu stigli sasvim do ostrva, kad nastupi loš preokret; zaplovili su u vodu koja je ključala i pištala kao u loncu na vatri; besna oluja zahvati oba čamca, zakovitla ih u krug i sve ih je bliže nosila ka nekoj ogromnbj, crnoj steni, gde su se vode penušajući se survavale uz grmljavinu u neku duboku, mračnu pećinu, koja je, kako naši očevi pričaju, bila jedno od onih mesta gde silaze duše umrlih. Tu su se čamci skoro sudarili, ali u tom času niko nije pomišljao da pobije neprijatelje; svi su se šćućurili od ogromnog užasa, pa Je čak i Fekaj ućutala. Njen čamac je bio prvi na udaru. Nikada pre toga nije joj jezik mirovao, ali sada je ćuteći išla u smrt. Njenom siktanju došao je kraj.

Kada je Longa-Poa video kako Fekajin čamac nestaje u ponoru, povrati mu se hrabrost.

— Ode ona! — uzviknu s olakšanjem, i nasmeja se smrti u oči. — Napred, ljudi, još imamo dobru priliku. Pripremite se i, čim se čamac bude približio steni, skočite! U pitanju je goli život!

Još dok je govorio, matica je zahvatila čamac i brzo ga tresnula o stenu.

— Iskočite! — povika Longa-Poa, napravi ogroman skok napred i dohvati se žbuna koji je rastao iz jedne pukotine u steni. Bilo je to strašno skakanje, ali se samo on jedini dohvatio zemlje. Kada se

osvrnuo oko sebe, svi su bili potonuli; samo je jednom mladiću bilo uspelo da se uhvati za stenu u vodi.

Za trenutak se držao čvrsto, onda ispusti stenu uz poklič:

— Živeo, gospodaru moj! — I sam pođe u smrt.

Longa-Poa obuze mučni bol. Uspeo se na stene i dospeo do peskovite obale. Tu leže pod jednu palmu i ubrzo čvrsto zaspa. Bio je umoran i slab.

Drvo sa večitim plodovima

Kada se ujutru probudio i pomislio na svoje hrabre ljude i borbe u koje su pošli sa njim, vrlo se ožalosti. Kako su mu samo bili odani kad ih je vodio u smrt! Onda se seti zavičaja, Tonge; u njemu se rasplamsala čežnja da se opet vrati tamo. Samo, kako da se vrati? Čamac mu je potonuo, ljudstvo poginulo! Longa-Poa je bio u jadnom položaju. Usto je mnogo ogladneo, jer nikakve brige ne mogu da popune prazninu u želucu. U sebi reče:

„Ostanem li ovde/umreću od gladi; krenuću da potražim nešto za jelo. Ako me pri tom sretnu stanovnici ovoga ostrva i ubiju, pa dobro, mogu da umrem samo jednom smrću!”

Dohvati neku batinu u ruku i ode u potragu za hranom.

Tražio je preko celog dana, ali ništa nije našao, ni hrane, ni kuće, ni živog stvora, ničega — čak ni bednog raka. Zemlja je bila pusta. Bilo je nekoliko palmi na obali, ali su orasi bili sitni kao pomorandže. Kada se bližilo drugo veče, Longa-Poa, pun očajanja, baci se na zemlju; plakao je i oplakivao svoju bednu sudbinu. Odjednom mu dopre do uveta glas kroz mrak: „Longa-Poa! Longa-Poa!”

— Ko me zove? — viknu u velikom strahu i skoči na noge, ali glas ga je i dalje dozivao:

— Longa-Poa! Longa-Poa!

— Evo me, gospodaru! — odazva se on opet. — Evo me, bednog, potučenog! Gde si, gospodaru? Ko to govori sa mnom?

A kada je pogledao prema palmi kraj koje je maločas ležao, između sebe i neba posejanog zvezdama spazi nešto neobično.

Na krajnjoj ivici jednog palminog lista, koji ne bi mogao da održi čak ni pacova, sedeo je neki stari čovečuljak i njihao se gore-dole, već prema tome kako ga je noćni vetar povijao. Čovečuljak je bio vrlo mali, ne mnogo veći od podlaktice. Glava mu je bila velika, a takođe i oči, koje su u mraku svetlele kao užareni ugalj, tako da je Longa-Poa pri sjajnoj svetlosti očiju mogao da razazna lice starog čovečuljka. Srce mu je sišlo u pete, jer je znao da upravo govori sa nekim nezemaljskim bićem.

— Zašto plačeš, Longa-Poa? — upita čovečuljak. — Zašto plačeš? Pa ti si neki bog, zar ne? To si rekao kada ste ubili kita? Zašto onda plačeš? Bogovi nemaju običaj da plaču!

Tada se poglavica veoma uplaši; šćućurio se na zemlju i kršio je ruke.

— Ne ljuti se, gospodaru! — reče skrušeno. — Ne ljuti se na mene. Bile su to glupe reči. A toliko ih je mrtvih; neka ti to bude dovoljno; ili to nije dovoljno?

— Gde je tvoja žena, Longa-Poa? — upita stari čovečuljak. Ružno se kikotao i usto se njihao gore-dole na palminom listu.

— Gde je Fekaj? Gde mogu da nađem tu divnu ženu? Zašto si bežao od nje, Longa-Poa? Pa ti si neki bog, zar ne? Ti si to rekao kad si ubio kita? Bogovi nemaju običaj da beže od žena.

„Želeo bih da si je ti imao za ženu”, mislio je Longa-Poa u sebi. „Pa da si deset puta bog, hvalio bi se da si srećan kad bi mogao da joj umakneš”.

Ali se dobro čuvao da kaže svoje mišljenje naglas, stoga je odgovorio samo uzdahom.

— Gde su tvoji ljudi, Longa-Poa? — uzviknu stari čovečuljak. — Gde su ti silni veliki bogovi? Oni su bogovi, zar ne? Oni su to rekli kada su ubili kita. Pa oni uopšte nisu mogli da se utope u vrtlogu. Bogovi nemaju običaj da se udave.

I opet Longa-Poa odgovori dubokim uzdahom.

— Jesi li gladan, Longa-Poa? — upita starac.

— Kakvih li samo obožavalaca imaš? Ti si neki bog, zar ne? Zašto ne priređuju svečanost tebi u čast? Bogovi nemaju običaj da gladuju. Oni jedu, pa se zasite.

Tada u poglavici sve uzavri, skoro je poludeo od besa, pa ipak se nije usudio da kaže ijednu reč, a stari čovečuljak mu se i dalje rugao.

— Hoćeš li da se vratiš u Tongu, Longa-Poa?— upita cerekajući se. — Gde ti je čamac? Je li usidren, ili je čak izvuče na pesak? Pa pozovi svoje ljude, Longa-Poa, razapnite jedro i otputujte pri ovom lepom vetru. Ti si neki bog, zar ne? A bogovi idu kuda hoće.

— Prestani! — uzviknu Longa-Poa i skoči. — Završi s tim svojim pričanjem! Sad je dosta! Ne mogu to duže da podnosim. Čamac mi je potonuo, ljudstvo mi se podavilo, ja sam gladan, želeo bih da se vratim u Tongu, ovde sam tuđinac u stranoj zemlji. Zbog toga moram da plačem. Pa siđi sa palme i ubij me. Mogu samo jednom da umrem, a smrt nije toliko gorka kao što su opore reči za čoveka koji je bespomoćan i bez prijatelja.

Stari čovečuljak se tresao od smeha. O, smejao se neuzdržljivo na svom lakom sedištu na listu.

— Odlično rečeno, Longa-Poa! — uzviknu naposletku. — Tvoje su reči dobre. Pa ti si dobar čovek; iako nisi bog, ipak ću imati sažaljenja prema tebi. Budi spokojan, tvojim mukama je kraj. Pripremi peć, jer najpre treba da utoliš glad.

— Ti mi se rugaš — reče Longa-Poa. — Zašto bih pripremao peć? Pa gde su jela?

— Iskopaj ognjište i zapali vatru — dobi odgovor. — To je tvoj posao, ja ću se postarati o hrani.

Tada Longa-Poa napravi peć; iskopa udubljenje u pesku, natrpa suva drva i odozgo stavi kamenje, a bog mu dobaci plamen da bi zapalio drva. Posle nekog vremena čovečuljak opet zapita:

— Je li gotova peć? Da li se ugrejalo kamenje? Sad idi do onog drveta na desnoj strani, otkini jednu grančicu i donesi je ovamo. Stavi je na vrelo kamenje i pokrij peć zemljom!

Ali se na to poglavica vrlo razljuti.

— To je još gore nego sva tvoja ruganja! — uzviknu. — Zašto bih pružio tu batinu? Bolje siđi s palme, pa me ubij odmah!

— Uradi što ti kažem, glupavi čoveče! — odgovori mu bog. — Poslušaj moje reči, i tvoja će glad biti smirena. Zašto bih ja želeo tvoju smrt?

Tada Longa-Poa stavi granu u peć i pažljivo je pokri zemljom. A kada je to učinio, sede, ćuteći, još uvek ne verujući, dok se stari čovečuljak sa debelom glavom i užarenim očima ljuljao goredole na kraju palminog lista.

— Jela su gotova! — uzviknu najzad. — Izvuci svoju zakusku, Longa-Poa, gotova je!

Longa-Poa skide zemlju s kamenja i očekivao je da će naći samo izgorelu granu. Ali tek što je ostavio motku koju je upotrebio za kopanje, a ono mu se pope u nos divan miris, pa zaklikta od radosti.

— Lepo miriše — reče čovečuljku, njuškajući po vazduhu.

— Da, divan je to miris! Čeprkaj, Longa-Poa, čeprkaj, ješćemo zajedno!

O, kako se radovao Longa-Poa kada je sa peći skinuo zemljani pokrivač! Jer, gle, ispod debelog sloja lišća kojim je po starom običaju pokrio granu ugleda ogromnu svinju, plovke i kokoške, mnogobrojne vrste riba, slatkog krompira — bogat obed! A sve je bilo tako ukusno spremljeno, tako lepo naizgled, i tako je divno mirisalo.

— To je stvarno divno? — reče Longa-Poa.

Jeli su zajedno dok nisu utolili glad. Longa-Poa se dobro prihvatio, morao je, jadan, toliko dugo da posti, ali, iako je mnogo puta bio veći od svoga druga — samo mu je glava bila manja — nije mogao da pojede ni deseti deo onoga što je smazao stari čovečuljak, a nije mogao da prestane da se čudi kako je on samo uspeo u tome.

— Žedan sam — reče stari čovečuljak kad su bili gotovi. — Popni se na neku palmu, Longa-Poa, i baci dole nekoliko zelenih oraha, pa ćemo da ih ispijemo.

— Ti orasi su vrlo mali, gospodaru — odvrati poglavica. — Na celom ostrvu nema krupnijih oraha. Juče sam ih tražio celoga dana.

— Samo se ti popni — reče onaj drugi.

Longa-Poa učini kako mu je rečeno i baci pregršt malih oraha. Kada je sišao sa palme, pobode u zemlju zašiljenu motku kojom je skidao orahe. Zatim izbuši rupu u jednom plodu, dodade orah čovečuljku da pije, pa i sebi pripremi jedan orah. Pio je i piosve dok

mu žeđ nije bila ugašena, pa kada je prestao, još uvek je bilo soka u plodu.

— I to je divno! — uzviknu. — Ovo je zbilja zemlja čuda.

Stari čovečuljak mu se veselo smejao.

— A sad, Longa-Poa, — reče — vreme je da se pođe, ako misliš da još pre zalaska sunca budeš u Tongi.

— U Tongi! — uzviknu bolno poglavica, i oči mu se ovlažiše. — U Tongi pre izlaska sunca! Divno je bilo jelo, i divan je bio orah, ali biti u Tongi pre izlaska sunca to bi bilo čudo nad čudima! Avaj! Zvezde na istoku počinju da blede. Imaj samilosti prema meni, gospodaru, i ne šali se više!

— O, ti nepoverljivi čoveče! — reče starac. — Zar još uvek sumnjaš u moje reči? Zar je to zbšva toliko ogromno delo tebe odvesti u Tongu pre no što sunce izađe iz mora? O, ne! To je igračka za decu! Idi sada do onog drveta sa kojeg si malopre otkinuo granu i donesi i drugu! Tu granu posadi u Tongi, pa više nikada nećeš gladovati. Potom opet dođi ovamo!

Longa-Poa učini kao što mu je stari čovečuljak naredio, a kada se vratio, ugleda neverovatno veliku pticu. Bila je toliko ogromna da su joj palme jedva dopirale do grudi kada je hodala po zemlji, pa se uplaši.

— Ne boj se! reče stari čovečuljak. — To je moja ptica, neće ti učiniti ništa nažao. Pomoću tvoje marame veži se za njene noge. Čvrsto se priveži više kolena, pa se ne boj! Ona će te vratiti u tvoj zavičaj,. a kad budeš stigao u Tongu, odmah posadi granu sa drveta večitih plodova. Posadi je pre izlaska sunca. Pazi na to! Pre izlaska sunca, ne zaboravi to! A sad,. Longa-Poa, doviđenja! Moraš krenuti. Ponoć je već prošla.

— Tvoj sam sluga, gospodaru! — reče poglavica i priveza se više kolena za noge ptice.

— Odsada i uvek biću ti sluga, jer si Najmoćniji.

Utom velika ptica raširi krila i brzo ga odnese. Kad se podigla sa zemlje, privuče noge. Čvrsto ga je i sigurno držala uz grudi.

— Ostaj mi zdravo, Longa-Poa! — doviknu za njim stari čovečuljak oštrim glasom koji se čuo nadaleko. — Ostaj zdravo! Seti

se da posadiš granu pre izlaska sunca. I još nešto, Longa-Poa, ako ikada opet budeš ubio nekog kita, nemoj uobraziti da si bog!

Raču se još oštar piskav smeh kada je ptica odletela visoko u vazduh kroz noć.

U praskozorje ptica se spusti blizu kraljevskog grada na Tonga-Tabu. Longa-Poa se odveza i, van sebe od radosti, odjuri u grad. I koga to spazi da izlazi iz kraljeve kuće? Svog jedinog sinčića, svoga Vea! Kada ga ugleda, nije više mislio ni na šta drugo iako je držao granu u ruci. Ta imao je u rukama svoga sinčića, koji ga zagrli i glasno uzviknu:

— Oče, oče moj! Ta to je otac! Nije mrtav, kao što svi kažu. Opet je došao. Moj otac! Moj dragi otac!

Od te vike kralj se probudi.

— Šta je sad? povika besno. — Šta to treba da znači? — Pa dohvati buzdovan i istrča iz kuće. Ali kada je video ko je tu, baci buzdovan na zemlju potrča Longa-Poi u susret. Zagrli ga i poljubi. Zaplaka, jer ga je voleo a mislio je da je već davno mrtav.

Novost se brzo pročula unaokolo i začas je celi grad bio na nogama i žurio kraljevoj kući da pozdravi velikog poglavicu, koji se vratio kući. Samo Founa nije došla. Stidela se. Sita je bila čekanja Pulua, pa se udala za Jednookog Lua, koji ju je tukao svakoga dana.

— Uđi u kuću, Longa-Poa, — reče kralj — jer napolju postaje toplo!

— Sunce! — uzviknu Longa-Poa od straha i pogleda u granu koju je još držao u ruci. — Sunce! O, ja, jedan nesrećnik!

Brzo iskopa prstima rupu u zemlji, posadi granu unutra i dozva nekoliko ljudi, koji su odmah došli, da naprave ogradu okolo. Kralj to odobri, jer je to bilo na njegovom zemljištu.

— Šta je? Zašto si toliko smeten Longa-Poa?— upita.

— Dođite sa mnom u kuću! — bio je odgovor.

— Tamo ću vam ispričati sve, to je duga i tužna priča.

Uđoše unutra, a za njima ljudi koji su tu imali pristupa. Longa-Poa ispriča kako je prošao. Kralj i ostali slušali su ga bez daha dok nije završio. Onda reče kralj:

— Pa to su čudne stvari!

A ljudi odvratiše:

— Stvarno!

Toga dana vladalo je veliko veselje na Tonga-Tabu, jer se najzad vratio njihov kao mrtav ožaljeni, veliki, mudri, moćni poglavica, stub zemlje. Ali u rodbini poginulih proliveno je i mnogo suza.

— Dakle, Fekaj je umrla! — reče kralj. — Bila je to čudna žena! Slavićemo danas njene zadušnice, neka to bude velika svečanost, jer je ona bila velika žena i ćerka jednoga kralja.

Zatim ljudi prirediše posmrtnu svečanost i žalili su Fekaj. Mnogo je glasova kukalo, ali se nijedno oko nije ovlažilo, a kada je stari Afu, pošto je svečanost bila završena, glasno rekao:

— Za života nikada nije činila dobro, ali je posle smrti učinila. Danas sam jeo na njen račun i više sam nego sit — svi se nasmejaše.

Ali kralj nije imao sinova. Kćeri je imao bezbroj, ali mu žena nije nijednog sina podarila. Kada je godinu dana posle toga umro, postavili su Longa-Poa za Tuja ili kralja od Tonge. Vladao je na mesto njega i svi ljudi su ga poštovali. Longa-Poa je bio dobar kralj, jer je na svojim putovanjima mnogo naučio. Grana sa drveta večitih plodova rasla je dobro i postala veliko drvo, ali kada je pržio jednu granu, kao što je to uradio na pustom ostrvu, iz peći se ne pojavi miris jela. Kada su je otkrili, našli su naprosto granu unutra. Nije li sunce već bilo izišlo kada je sadio granu? I Longa-Poa je često, kada bi pogledao na drvo, rekao sa uzdahom:

— O, da sam samo poslušao reči starog čovečuljka!

Time se završava priča o poglavici Longa-Poa.

AVANTURE MATANDUE

Na Tongi je bio jednom jedan kralj, divalj i surov; najveća su mu zadovoljstva bila rat i ubijanje ljudi. Svi su ga se bojali, a niko ga nije voleo — čak ni njegove žene. Imao je puno žena, ali se nije ženio po običajima svoje zemlje, nego ako bi neko od onih koje je pobio imao lepu kćer, onda bi je on silom odveo, a ružne je ubijao. Time nije bio zadovoljan, već je i drugim ljudima otimao žene i kćeri, jer se nikoga nije bojao. Bio je veliki, moćni kralj, imao je puno pristalica. Najsmeliji i najobesniji mladi ljudi su mu se pridruživali, pratili ga svuda i pobili mnogo neprijatelja.

Jednoga dana jedrio je svojim bojnim čamcem po moru. Odjednom se pojavi crni oblak na nebu, a iz oblaka dunu neki snažni, besni vetar, koji razbi čamac, pocepa jedro i odnese ga daleko preko talasa. Zatim nasta dugo zatišje.

— Vetar ima oštar zub — reče kralj. — Možemo da kažemo da smo srećni ako spasemo živote. Ali nam jedro ode. Dohvatite vesla, ljudi, i zaveslajte natrag ka kopnu!

Spustili su jarbol i počeli da veslaju. Ali su sporo napredovali, jer je čamac bio ogroman i teško natovaren velikim brojem ljudstva. A kada se noć spustila na vodu, bili su prešli tek malo rastojanje. Veslali su cele noći, zamorili se i iscrpli. I pored toga, kada je jutro osvanulo, kopno je bilo još daleko. Ljudi su gubili hrabrost.

— Gladni smo i slabi, — rekoše — ne možemo više da veslamo.

Uvukoše vesla u čamac i ućutaše. Čamac je lagano klizio po površini.

— Hoćemo da jedemo, — reče kralj — šta još imamo na brodu?

— Nema više ničega, gospodaru — odgovori neki mladi čovek. — Poslednje krompire skuvali smo juče pre no što nas je uhvatilo nevreme.

— Moramo nešto pojesti — reče još jednom kralj. — Niko ne može da radi ako ništa ne jede. Pogledajte na strani prema vetru da li je možda ostalo još nekoliko grozdova banana?

Treba razumeti da je u tome bilo dvosmislenosti.

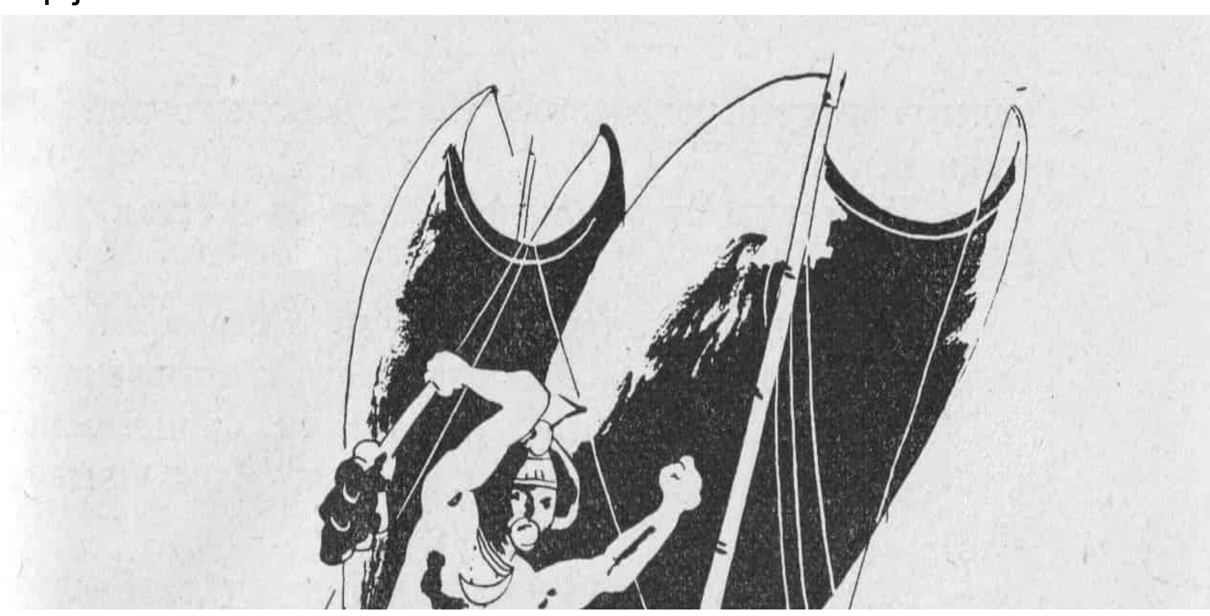
Na tamnoj strani dvojnog čamca okrenutog vetru obično su se zadržavale žene na pomorskom putovanju, jer one se nisu smele zadržavati na svetloj strani zavetrine. Pa kada je kralj rekao: „Idite i pogledajte na strani prema vetru nije li ostalo nekoliko grozdova banana”, onda je to značilo: ubijte jednu ženu, koju možemo pojesti.

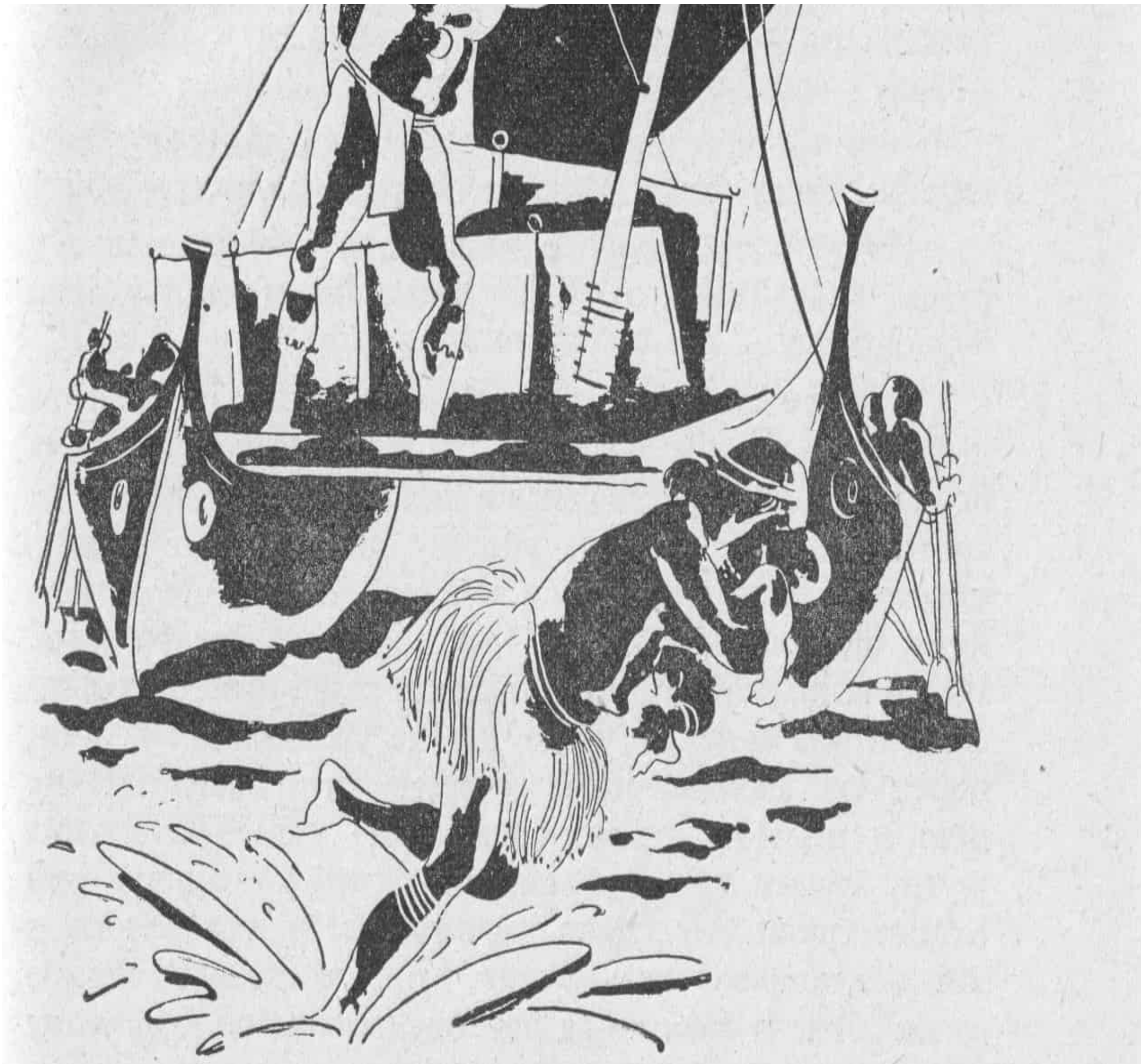
Jedan mladić dohvati svoj buzdovan i pogleda prema ženama, koje su u velikom strahu sedele zbijene, jer su čule kraljeve reči. Izabrao je Talingo, zarobljenu kćer Tokape, dozvao ju je buzdovanom i rekao:

— Dođi, Talingo, kralj te zove!

Žena se podiže; nosila je na grudima odojče i pošla lagano na zadnju palubu, gde je sedeo kralj. Ali u trenutku kada je buzdovan bio u zamahu, ona uz oštar vrisak skoči u more i potonu zajedno sa detetom.

— Moje koplje! Ovamo koplje! — povika kralj. — Dajte mi moje koplje! Ha-ha! Ovom kukom uhvatiću već tu ribu.

Smejući se besno, zamahnuo je kopljem i napeto gledao u vodu gde je očekivao da se žena pojavi.

Ali ona se zagnjurila i izroni između dva dela čamca. Tu je ostala pritajena i pridržavala se za spoljnu ogradu ispod palube. Posle izvesnog vremena ostali rekoše:

— Progutale su je ajkule zajedno sa detetom. Ta se više ne vraća.

Ali Talingo se skrivala dok nije pao mrak. U svome skrovištu čula je jeku buzdovana, samrtni krik ponosnoga i razgovor posade kada su pripremali žrtvu. Jer, kada je mladi čovek po imenu Faha upitao kralja:

— Koga ću sada da uzmem, pošto su ajkule progutale ženu, a mi moramo jesti — onda ga je kralj pogledao u divljem besu i uzviknuo:

— Svakako, moramo jesti! Tebe, da, tebe ćemo pojesti. Zašto nisi zamahnuo kada je skočila u vodu?

Na te reči, probode ga kopljem koje je držao u ruci. Tada Talingo ču samrtni krik i tupi udarac buzdovanom.

Kada se spusti mrak, ona tiho otpliva. Veslo za krmarenje, koje je ostalo napušteno na zadnjem delu broda dok se ljudstvo naslađivalo jelom, ponese sa sobom. Položi dete na široku površinu lopatice, čvrsto ga pridrža rukom i tako otpliva po mraku; kuda, ni sama nije znala. Tako je lutala četiri dana. Plakala je, dojila dete i branila se od ogromnih morskih ptica koje su često letele sasvim blizu, ali, pored sve pažnje, ipak se jedna ptica spustila na dete i kljunom mu iskopala jedno oko. Petog dana ujutru talasi su je izbacili na sprud. Talingo još jednom skupi svu snagu, zagnjuri se ispod valova i zapliva popreko kroz lagunu. Kod Onoa iziđe. Uspuza se do obale i zajedno sa detetom skljoka se kraj jedne palme.

U tom selu živeo je neki starac po imenu Tauzere, imao je ženu koja se zvala Senireva. Kuća im je bila prazna jer nisu imali dece. Baš toga jutra su oboje morali na obalu da odguraju čamac u vodu, jer su hteli da idu u ribolov. Tada starac primeti Talingo, koja je spavala sa detetom pod palmom.

— Ko je to? — uzviknu i naže se nad nju. Morao je da‘ zaplače kada je video da je sirota žena mrtva, a dete je mirno spavalo u njenim rukama.

— O, Senireva! O, ženo! Ovde ima da se vidi nešto žalosno — zajeca starac. I žena se zaplakala.

— Ovo su stranci — reče ona. — To su Tonganci. Jedan čamac sa Tonge pretrpeo je brodolom, a oni su ovamo zaneseni. Jaoj, joj! Ona je još tako mlada i tako lepa! A dete! Da, mužu, u pravu si, to je zbilja žalosno. Hajde iskopaćemo grob i sahranićemo ih!

Tako je govorila, ali kada je završila i sa mužem stajala tu, gledajući suznih očiju u pokojnicu, odjednom dete otvori oči i osmehnu se na nju. Tada joj zaigra materinsko srce i uz radostan

poklič priskoči, otrže dete od majke, pritisnu ga na grudi, i, plačući i smejući se naizmenično, uzviknu:

— O, sine moj, sine moj! Ti si moj sin, ti ćeš biti moj pravi sin. Pogledaj, čoveče, to je tvoj mali! Sad više ne treba da plačemo što nam je kuća prazna, bogovi su imali samilosti prema nama!

Govoreći to plakala je od silne radosti.

Potom zakopaše Talingo, na obali, tu gde se bila spustila da umre pošto je dete bilo spaseno. Malog su poneli sa sobom u selo. Kada su susedi pritrčali i postavljali svakojaka pitanja, odgovarali su stalno jedno te isto:

— To je naš sin, naš pravi sin.

Dete je raslo i napredovalo. Postalo je lep momak, spretan, hitar i ljubazan, i svojim roditeljima, pomajci i poočimu, stvarao sve veću i veću radost. Zahvaljivali su bogovima na poklonu koji im je more donelo, i nazvali ga Matandua, jer je izgubio jedno oko. A Talingo je počivala u svome grobu kraj obale, preko koga su prelazili talasi kada je bila plima. Često, kada je noću duvao severni vetar, a ljudi sa Onoa drhtali u svojim kolibama, čuli su neki plačan glas, a kad bi taj bolni ton probedeo vazduhom, mališan se u snu okretao i jecao, a suze su mu se slivale niz obraze.

Jednom ga starica uhvati za ruku i probudi ga. Mali se uplašeno trže, a plačni glas umuknu.

— Pa gde je ona, ta žena? — gledajući zbunjeno oko sebe. — Gde je ta žena?

— Koja žena, mali moj? — pitala je pomajka, puna brige.

— O, majko, — reče dečak — zar je to bio samo san? Pa ja sam je video! Čuo sam njen plač! Kao kiša kapale su njene suze na moje obraze! Pogledaj, majko, pogledaj! Obraz mi je još sasvim mokar! To sigurno nije bio san!

Rukom obrisa suze.

— To su tvoje suze, mali moj! — reče ona stišavajući ga. — Vikao si u snu pa sal1 te stoga probudila. Ko je bila ta žena? Ti si samo sanjao, mali moj.

— Ja sam je video, video sam je! — uzviknu dečak. — Bila je to velika, plemenita, otmena žena. Nije imala smeđu i kovrdžavu kosu

kao ti, nego glatku i crnu, a koža joj je mnogo svetlija od tvoje. Sva je bila mokra kao da se upravo okupala, stajala je kraj mene, plakala i kršila ruke. O, majko, reci, ko je bila ta žena? Mislim da sam je već jednom video, i srce me boli kada pomislim na njeno brižno lice.

— Otkud bih ja to znala, mali moj — reče starica. — Otkud bih ja to znala? U snu vidimo mnogo stranih lica. Lezi opet i spavaj, dete moje! Ne uznemiruj se zbog snova.

— Bila je njegova majka — šaputao je starac.— Bila je to njegova majka. Njegovo srce ju je poznalo. Pogledaj, još uvek plače! Bolje bi bilo da mu sve ispričamo.

— Pst! — odgovori starica ljuteći se. — To ne sme da sazna. Nisam li mu ja majka? Nisam li ga ja čuvala i negovala i danju i noću? Da nije to možda mogla njegova majka da uradi? Da li ga je mogla više voleti? A sada ti kažeš da mu sve ispričamo? Tvoje su reči glupe. Ona je mrtva, zar ne? Sada sam mu ja majka, i ne treba da poznaje nijednu drugu.

Pomirili su se. Često se čuo plačni glas, ali posinka noću nisu više nikada budili kada bi u snu plakao i uzdizao. Obično bi ujutru već zaboravio na snove, a kada je bio budan, nikada nije plakao.

Tokom vremena postao je veliki, snažan, vredan mladić. Prema svakome je bio ljubazan i dobar i voleo je svoju pomajku i poočima, koji su ostarili i postali slabiji. Na taj način im je uzvraćao za njihovu ljubav, jer oni su bili usamljeni u toj zemlji. Svi ostali iz njihovog plemena, ljudi, žene i deca, poginuli su nekada u velikom ratu sa ljudima iz Doja. Da ne beše njega kod njih, stvarno bi im bilo teško, jer ko bi se od ostalog sveta u selu starao o njima?

Ali mladi svet ga je mrzeo. Nisu mogli da ga trpe, jer nije hteo da im pomaže ni da učestvuje u njihovim zlim ludostima.

— Idite — rekao bi obično — i radite što vam je drago, niko vas ne drži. Ima vas dosta u vašim plemenima i ima dovoljno ljudi koji se staraju o vašim starima. Nas, naprotiv, vrlo je malo. Naši su izginuli, pa sam samo ja ostao i imam da se staram o starima u kući.

Najpre su ga zadirkivali. On bi se tome smejao i ponavljao svoje reči:

— Idite i činite što hoćete, mene ostavite na miru. Niko vas ne drži! Ali ja ostajem kod svoga oca i svoje majke.

Ostali mladići su ga se plašili; bio je snažan i dobro izvežban u rukovanju oružjem. Jednoga dana, kada je Jango-Levu, debeli sin vladaoca na Onou, hteo da njega i njegovog oca Tauzerea udari buzdovanom po glavi, Matandua uz divlji krik skoči na njega i udarcima pesnica obori ga na zemlju. Zatim dohvati sa zemlje buzdovan, koji je bio pao, pa njime zavitla oko glave, i besno pogleda u mladi svet — a bilo ih je mnogo.

— Ko je sad na redu? — uzviknu. Glas mu je odjekivao glasno i jasno nadaleko; tako da su ga čuli svi ljudi u selu i dotrčali na obalu.

— Evo me! Ko je sad na redu? Čujte moje reči, gospodaru Onoa! Čujte moje reči, poglavice! Udario je moga oca, sedog, starog, slabog čoveka. I to ga je udario bez razloga.

— Stani! — reče kralj od Onoa. — Spusti buzdovan, Matandua! Slušajte! Poslušajte sad moje reči, mladići! Vi svi, čujte! Hoćete li silom da umrete. Pravo je uradio. Stoga ko njega uvredi, vređa i mene! Ko hoće da se bori sa njim, moraće da se bori i sa mnom. Ja sam to rekao, ja, kralj od Onoa!

Plašili su ga se i ranije zbog njegove snage i silovitosti, a sada su tome pridošle još i kraljeve reči. Pošto su ga se plašili, mrzeli su ga još više, pa su se savetovali kako da ga ubiju. Ako se i nisu usuđivali da javno preduzmu nešto protiv njega, potajno su ipak činili mnogošta, a nekolicina poglavica potpomagala ih je u tome. Kralj od Onoa bio je star, dobar i bezbrižan čovek; setio bi se samoga sebe samo onda kada bi ga doveli do besa. A kada je dodeljivao zemljište za obrađivanje, pleme Tauzerea dobilo je pun udeo, iako je njegovo lično, malo domaćinstvo bilo jednako u tome plemenu. Ali su svi doživljavali jedno razočarenje za drugim, jer je jednooki svakad bio dugo pre njih gotov sa radom. Ako je trebalo da se lovi riba za neku veliku svečanost, onda su bubnjevi mladića uvek bili prepuni, dok su njihovi bili još prazni, jer je njemu pri tome pomagala Talingo i gonila ribe od njihovih bubnjeva, a uterivala ih u njegove. Ili, ako je trebalo da se obaraju stabla, onda je vatra koju bi zapalio oko svog drveta prekonoć oborila stablo, jer se Talingo starala o vatri, a ostala stabla su padala tek posle nekoliko dana. Tako je to išlo u svakom pogledu,

a kada je vrhovni sveštenik sazvao narod i saopštio mu da mora da se sagradi nov veliki hram, neprijatelji Matandua su se silno obradovali.

— Sad je naš, — rekoše — jer ne može da reši zadatak.

Rad je podeljen putem pojedinačnog izvlačenja. Tauzere je izvukao da dovrši celu jednu stranu hrama. Plačući ode kući, gde je njegova žena češljala kosu najmlađem i mazala ga miomirisnim uljem. Stari joj kroz plač ispriča kako je prošao i šta sada ima da radi.

— O! — prostenja starica. — Celu stranu? Zar oni nas smatraju za bogove? Odakle ćemo samo dobiti konopce? Kako ćemo nositi stubove. Zar niko neće da nam pri tome pomogne?

— Niko, — odgovori Tauzere — niko, pa čak ni neko dete. O, poglavice nas mrze. Hoće da nas unište. Dajte da umremo odmah i svemu da učinimo kraj. Onda će gospodari da budu zadovoljni. Matandua, imaj milosti prema nama! Molim te, zadavi nas, ta mi smo stari, slabi i nekorisni.

— Da, to će biti najbolje — kukala je žena.

— Sine moj, slušaj šta ti otac kaže. Molim te, zadavi nas da bismo mogli da umremo.

— Naprotiv — povika jednooki. — Treba da ostanete živi. Pokušaćemo još jednom, pa ako nam bude teško, onda ćemo pobeći u drugu nižu zemlju. Ako tada budemo postradali na vodi, ili nas stanovnici zemlje u koju budemo došli ubiju, svejedno, ionako možemo samo jednom da umremo. Dakle, pokušaćemo još jedanput.

— Lepo, — reče Tauzere — pokušaćemo. Po svoj prilici, biće beskorisno, ali ovoga puta ćemo ipak još jednom pokušati. Tako, evo ti kokosovih vlakana. Sada ćemo uvijati konopce.

Seli su, dakle, i započeli rad. Svaki put kad su okretali vlakna nastajao je metar lepog, čistog, konopca. Radili su čudeći se i sa strahopoštovanjem, jer je bilo jasno: neko tajanstveno biće im je pomagalo. Još pre nego što se veče spustilo na zemlju, ceo pod je bio pokriven najlepšim konopcima u svima mogućim bojama.

— Sada dosta — povika Tauzere, i oni namotaše konopce u veliku tešku balu. — O, da velikog li čuda! Ženo, kako to samo može da bude? Ovako nešto još nismo doživeli!

— To je majka — odgovori starica. — To mora biti njegova majka. Ko bi se inače od „odsutnih” starao o njemu?

— Možda si u pravu, — reče čovek — ali svejedno je da li je to bila njegova majka ili neko drugi. Jedno je jasno, bio je to srećan dan za nas kada smo na obali našli dete. Ali sada ćemo spavati, već je kasno, a sutra nas čeka drugi, veliki i težak zadatak.

Idućeg dana odoše da poseku drveće za stubove— nosače. Kada su našli dovoljan broj pogodnih stabala, a još nisu založili vatru da bi ih pogoreli, odjednom dunu kroz šumu neki divlji vetar, i za tren oka stabla su bila oborena; ležala su kraj njihovih nogu: grane i grančice su sve bile otkinute, a stubovi gotovi za upotrebu. Čudili su se i onda kada su podizali stubove, jer su ogromna i teška stabla bila laka kao tanke trske; odneše ih u selo i baciše dole, na mesto gde je trebalo da hram bude podignut. Narod je bio beskrajno začuđen.

— Kakvo li je to drvo, — rekoše — kad čak i stari Tauzere može da nosi tako teška stabla?

A kada su pokušali da podignu jedno, nisu čak ni dvojica najsnažnijih bila u stanju da podignu ni kraj najmanjeg stuba. Na taj način, Tauzereu i Matandui je sve bilo olakšano, i mogli su da dovrše svoj rad sasvim lako, čak su morali ponekad da pričekaju dok druga plemena dovrše druge strane hrama, koje su njima pripale. Najzad se mladi ljudi dogovore među sobom i reknu:

— Sve što smo do sad radili bilo je uzaludno, moramo ih ubiti.

Skovali su plan i odmah tu iskopali široku, duboku jamu, čiji su otvor pokrili granjem i travom; potom su hteli da domame onu dvojicu ovamo, da bi tu upala unutra i poginula. Ali kada su već bili gotovi i veselo se vraćali ka selu, Sunce je već bilo zašlo, a Mesec je bacao blistavu svetlost. Odjednom ugledaše na putu neku divnu, nepoznatu ženu, koja je izgledala kao Tonganka; telo joj je bilo mokro kao da je upravo izašla iz mora, a vodene kapljice svetlucale su joj se u kosi. Tako im je išla u susret na putu, a u ruci je imala ogromno veslo ili krmilo.

— Ko si ti? — uzviknu debeli kraljev sin, koji je išao napred, dok su ostali išli za njim. — Pa ko si ti? Zašto ne odgovaraš? — Jer žena nije govorila ni reči, a kada je potrčao prema njoj, ona se okrete i nestade u šumi.

— Uhvatite je! — povika sin vladara Onoa i polete za njom. Mladi ljudi su ga pratili uz glasnu viku.

Žena je požurila kroz šumu i uspela da im umakne. Zatim se opet pojavi iza njih; trčala je prema jami koju su mladići bili iskopali i pretrča preko nje kao da je to čvrsto tle. Mladi ljudi gonili su je u stopu i u žustrini su potpuno zaboravili na jamu. Odjednom seraču strahovit, glasni, divlji, oštar smeh: debeli sa još desetoricom drugova upade glavačke u jamu koju su bili iskopali za jednookog. Tada oni poslednji okrenuše nazad i sa uzvicima straha pobegoše u selo.

— O, kakav rđav dan! — viknu gospodar od Onoa čuvši tu vest. Moj sin mrtav! O, kakav rđav, sudbonosni dan!

Dozva nekolicinu ljudi i pođe za njima u šumu. Kada su došli do ivice jame, začuše potresno ječanje. Trojica mladića bili su mrtvi, a ostali su, teško ranjeni, ležali kraj kočeva koje su bili pobili u zemlju za jednookog. Jedan kolac je debelom vladarevom sinu razbio kolsno tako da je zauvek ostao hrom. Sada ga više nisu zvali Jango-Levu, debeli, nego Loki-Loki, hromi.

Te noći Onou je prolio mnogo suza, ali kada je Tauzere saznao o tome, rekao je ženi:

— To je bila njegova majka. Vidiš li kako ona bdi nad njim? — I oboje su se radovali.

A usto, te noći, kada je Mesec bio visoko na nebu, čuo se sa obale neki glas, kao da je tamo neko pevao pesmu — divlju pobedničku pesmu na tonganskom jeziku. A Matandua je spavao i u snu je tresao ruku kao da drži koplje. Niko na Onou nije znao tu pesmu, niti je znao da objasni šta ona znači. Jedino je to znao Vatuti iz Vauvaua, koga su pre mnogo godina u čamcu za vreme snažne bure talasi doterali sa Tonge do Onoua. Iskrcao se bio na Ono, kao mlad, hrabar i snažan čovek, a sada je, slab i slep starac, sedeo preko celog dana u kraljevoj kolibi, ništa nije čuo ni video i nije govorio ni reči. Ali kada su kroz noć doprli prvi zvuci te strašne

pesme do njegovih ušiju, podskoči uz strahovit vrisak. Stao je pred ostale, gledao svojim ugaslim očima oko sebe i od uzbuđenja drhtao celim telom. Bio je to prizor dostojan sažaljenja.

— Je li smrt u selu? — reče bezbojnim glasom. — Ubijaju li ljude? Teče li krv? Jao, jao, teško zemlji! Poznajem ja tu strašnu pesmu! Čuo sam je onog krvavog dana, čuo sam kada su neprijatelji zauzeli naše utvrđenje, a zatim sve pobili. Pevali su je kada su pobijene odnosili za gozbu. To je „Pesma smrti".

Tako je govorio Vatui, i nikada više nije progovorio, krv mu je grunula iz usta kada se iznemogao skljokao na prostirke; kada su ga podigli, bio je mrtav!

Ceo narod je spopao veliki strah, a mladi ljudi više nisu kovali planove za napade na Matandua; postali su plašljivi.

Još jednom su to pokušali — bilo je to onoga dana kada su otputovali na Takau-Lala, pust sprud, da love kornjače za svečanost danka koji se morao platiti gospodaru od Lakembe. Celoga dana lovili su uzalud (uhvatili su samo jednu), pa su preko noći ukotvili čamce na sprudu i čekali jutro. Kada se voda povukla, mladi ljudi su se skupili oko kraljevog čamca, pevali svoje pesme i pričali priče iz davnih vremena, kao što je to bio običaj, ali jednooki je ostao na svom čamcu i tamo sam zaspao. Slučaj je hteo da debeli sa svojom pratnjom prođe upravo pored tog čamca. Kada je video njega, koga je mrzeo iz dna duše, došlo mu je da klikne od radosti; tiho se prišunja stubu za koji je čamac bio privezan, odveza konopac, a drugovi uzeše vesla; čamac lagano otplovi u mrak, jer je voda još uvek opadala; nastalo je jako strujanje, a sa kopna je duvao laki vetar.

— Doviđenja, jednooki! — uzviknu debeli pakosno se smejući, a ostali mu se pridružiše. — Srećan put, jednooki! Dobar vetar! Srećan put!

Ali jednooki ga nije čuo, bio je čvrsto zaspao.

Dok je spavao, usnio je san. Sanjao je da sam plovi u čamcu daleko na pučini, i kada je hteo da vidi gde su vesla, bila su nestala. Postalo mu je nelagodno kad je spazio da zemlja iza njega sve više i više nestaje, i da se ispred njega, iza i oko njega prostire ogromna vodena pustinja. Kada se od silnog očajanja skljokao na palubu,

njegovo oko spazi na vrhu nekog udaljenog talasa jednu tamnu mrlju, a pošto je napregnuto posmatrao, primetio je da mu se ona polako približava; srce mu je lupalo, ni sam nije znao zašto.

„Izgleda da je to neki čovek koji pliva”, pomislio je za sebe, ali je to bilo nešto mnogo divnije.

U snu spazi divnu ženu koja je, sva blistava, dolazila prema njemu, a pred sobom je gurala široko veslo na kome je sedelo neko dete čije lice je bilo umrljano krvlju što mu je kapala iz povređenog oka. Kada je došla blizu čamca, zagnjuri se i nestade. Zatim se ispod palube sa obe strane čamca začu gorki plač; Matandua je hteo da ustane, da vidi, ali mu se činilo u snu kao da ne može da se pokrene; pokušavao je, ali ga sveg obli hladan znoj; na muci, obuzet strahom, morao je da ostane da leži. Odjednom začu žalostan glas da doziva:

— Matandua! Matandua! O, sine moj, sine moj, Matandua!

— Jesi li to ti, Senireva, majko? — upita začuđeno.

— Ne, sine moj, — odgovori glas — ja nisam Senireva. Ja sam tvoja majka, sine, dragi moj sine, tvoja prava, istinita majka. Ja sam Talingo.

— O, taj glas poznajem! — uzviknu mladić, još uvek u snu. — Taj glas poznajem. Samo, kakvu mi ti sada čudnu priču pričaš? Zar Senireva nije moja majka? Zar Tauzere nije moj otac? Oni sa kojima sam proveo ceo svoj život?

— Ne, sine moj, ne! — reče glas ozbiljno i uzbuđeno. — Jedino ja sam tvoja majka. Ono dvoje su dobri ljudi. Volim ih, jer oni vole tebe. Ali jedino ja sam tvoja majka, ja Talingo. Slušaj, sine moj, sve ću ti ispričati!

Počela je ispočetka i pričala mu kako ju je kao mladu devojku oteo neki grozan poglavica koji je tog istog dana ubio njenog oca, kako je skočila preko palube da je ne bi pojeli, kako su oboje bili oterani u Ono, kako ga je čuvala danju i noću, pomagala mu u njegovim radovima, i kako ga je spasavala od smrti i opasnosti. Sve je Matandua sada saznao u snu.

— A, sada, sine moj, — produži glas — treba da znaš da te je debeli kraljev sin pustio da skreneš s pravca. Za tebe nije dobro da

ostaneš u zemlji u kojoj on vlada, jer je ime gospodara Onoa prozvano u zemlji duhova. Na putu je vesnik koji treba da ga otpremi tamo, a tvoj neprijatelj postaće kralj kada mu otac bude mrtav. Stoga, sine moj, dragi moj sine, čuj reči svoje majke koja te voli! Vrati se u Ono! Tvoja su vesla doduše ukradena, ali evo ti ovo krmno veslo. Sa tim možeš da stigneš u zemlju pre nego što se ostali vrate iz ribolova. Vrati se još jednom u Ono, pa kada budeš uzeo ono dvoje dragih na brod, razapni jedra i odvezi se u svoj zavičaj Tongu. Ne boj se, sine moj! Imaćeš dobar vetar, nikakvu nezgodu nećeš doživeti, jer te čuva tvoja majka. Biće uz tebe, iako je nećeš videti. A sada, sine moj, probudi se, probudi se, i seti se mojih reči! — Pri tom ona zakuca tri puta veslom u čamac.

Tada se Matandua trže iz sna i ču kucanje u čamac; nagnu se izvan čamca i spazi veslo kako plovi po moru, između dveju strana od čamca, ali drugo nije video ništa.

— O, mati moja, draga mati! Zar ćeš tako da me napustiš? Dopusti mi da te još jednom gledam očima, mati moja, draga mati!

Ali nigde ni glasa, ni zvuka. Čulo se samo zapljuskivanje talasa o čamac. Ali veslo, koje mu je došlo do ruku, poče u ruci da mu se kreće napred-nazad; tada je shvatio da Talingo želi da on krene dalje. Plačući sede napred u čamac i pomoću teškog krmnog vesla zavesla prema obali. Ma koliko da je ogromno bilo veslo, u njegovoj ruci bilo je lako kao obično, malo veslo, a čamac je klizio po talasima brzo, kao da ga je gonio laki vetar.

— To mi opet pomaže moja majka — reče tada.

Sad bi morao da pričam nadugačko i naširoko šta se sve odigravalo između njega i starog bračnog para kada im je saopštio da ga je majka srela na talasima, da bi ga spasla sigurne smrti. To bi me odvelo daleko. Ali je Senireva pokušavala da ga bujicom reči i suzama ubedi da je on to sve samo sanjao. Iz dva duše ga je uveravala da je on njen pravi sin, a ona majka koja ga je rodila. Naposletku muž učini svemu tome kraj.

— Ženo, — reče strogo — dosta je s tim! Nemoj duže da lažeš dečka. Sine moj, reči koje si u snu čuo su istinite, njene reči su potpuno istinite. Ona samo, ona je prava tvoja majka. Ali i mi smo te voleli. Od onoga dana kada smo te našli na obali od srca smo te

zavoleli. A ti si nam bio dobar sin. Ne plači više, ženo! Zašto bi plakala? On će nas voleti isto kao i ranije, pošto zna istinu.

— Uvek i večno ću vas voleti! .— uzviknu jednoki.

Posle mnogih reči odoše na čamac, ponevši najpotrebnije stvari. Jedrili su po lepom vetru, koji ih je tri dana terao napred, i onda se na vidiku ukaza Tonga. U noći pre no što su spazili kopno, mladić je usnio neki drugi san. Sanjao je da mu je majka pošla u susret; ovog puta nije plivala, već je skakutala vešto po vodi s jednog talasa na drugi, a nage noge su joj se presijavale u beloj peni talasa. Došla je i žalosno gledala u lice uspavanom sinu; pričala mu je mnogo štošta, Kako stvari stoje na Tongi i šta treba da radi. A uputstva su im bila preko potrebna, jer niko od njih nije poznavao ni ostrva, ni sprudove, ni ulaz — bili su stranci koji su putovali u susret nepoznatoj zemlji. Kada se na vidiku ukaza beli obalski pojas, sa obale polete neka mala zelena ptica belih grudi i spusti se na glavu mlada čoveka, koji je upravljao čamcem. Zatim opet odlete prema nekom drugom ostrvu, čije su se konture bledo ocrtavale na vidiku, i posle kraćeg vremena se opet vrati. Tako je letela više puta tamo-amo.

— Spusti jedro, oče — reče mladić. — Spustićemo ga, pa ćemo poći ga pticom.

Na to Tauzere spusti jedro, a kada je kljun broda bio okrenut ostrvu, mala zelena ptica sede mladiću na glavu i tu zaspa. Ali kada se na vidiku ukaza sprud, ona polete i pođe prema mestu za ulaz u lagunu; mladić zaplovi za njom i tako dovede čamac do mirnih voda lagune. Tu na peskovitoj obali spusti lenger.

Bili su se iskrcali na Tonga-Tabu, „Svetoj Tongi"; veliko kraljevo selo bilo je tu sasvim blizu. Ali kad su pošli tamo da bi se prijavili kod kralja, gle, celo je selo bilo izumrlo i pusto, ognjišta su bila hladna, kolibe su propadale, a korov je rastao na svim putevima.

— Neprijatelj je uništio selo — reče Tauzere, a njegova žena poče da plače.

— Ali, neće biti — reče jednooki. — Otkad neprijatelj uništava selo, a da ne spali kolibe? To nije bio neprijatelj. Mora biti da se ovde dogodila neka druga strašna nesreća, jer ovde je selo za poglavice. Pogledajte samo kuće, koliko ih je i kolike su! Možda je stanovnike

pokosila neka opasna bolest, a preživeli su pobegli i napustili selo sa mrtvima.

— Odlazimo dalje, — uzviknu žena — neću da ostanem u ovom mrtvom selu. Pa to je strašno biti zajedno s mrtvacima. . . Pogledaj, sine moj, pogledaj. Tu je opet ona ptica koja nas je dovela ovamo. O, gospode, u kakvu si nas nezgodu doveo! Ovde ima samo mrtvih. Imaj sažaljenja prema nama, molim te, i odvedi nas opet do živih bića.

Tako je kukala starica glasom punim jada, i očima punim suza gledala je gore prema ptici, koja im je lebdela nad glavom, a kada je završila, ptica odlete.

— Pođimo za pticom — reče Matandua. Pratili su je i pošli kroz selo, a kada su prošli kroz kapiju odbranbenih zidina, naišli su na šumu. Došli do su nekog velikog brda, a potom u dolinu. Tada se ptica odjednom uz oštar krik vinu u vazduh i poleti prema šipražju na drugoj strani potoka koji je tekao kroz dolinu. Gazili su kroz vodu, a kada su stigli do žbunja, o, kakav im se strašan prizor ukazao! Bilo je zbilja vredno sažaljenja to što su mogli videti, jer je tu sedelo mnoštvo izgladnelih, bednih, žalosnih ljudi. Sedeli su u travi i očima bez sjaja gledali jednog druga koji je, umirući, ležao u njihovoj sredini. Bio je to sasvim star čovek; borio se za dah, a seda, potpuno zaprljana kosa širila mu se po zemlji.

Držanje jednookog bilo je ozbiljno, oko mu je svetlucalo kada je stupio u krug i nagao se nad poglavicom na samrti, jer ga je poznao. Sve je on to već unapred video u snu koji je snio poslednje noći pre no što su ugledali kopno, kada mu je došla majka na talasima. Držanje mu je bilo ozbiljno. Uz prigušen krik pun straha starac se uspravi, i sede, a očima punim užasa nije gledao u njega, nego u pticu, koja se opet mladiću spustila na glavu.

— Oterajte je! Odnesite je! — vikao je oštrim, uplašenim glasom. Udovi su mu drhtali, a na usta mu je išla pena.

— Uhvatite je. Oduzmite joj krmno veslo! Zar treba njime da me umlati? — Zatim produži cvileći: — Zašto želiš da me ubiješ, Talingo? Nisam to bio ja. Bio je to mladi Faha. Stoga sam ga proburazio kopljem. Milosti, Talingo, milosti, ja sam star, slab čovek!

— Zatim uz očajničke krike ispruži ruke, kao da se brani od udaraca, i pade mrtav nauznak.

— Bio je to moj otac — reče mladi čovek i pogleda umrloga. — Bio mi je loš otac. Hteo sam da ga ubijem, jer je on ubio moju majku Talingo ali sada su me bogovi oslobodili toga.

— Zar si ti zbilja sin Talinge? — upita neki sedobradi starac. — Talinge, kćeri Tapakea? Kako je to samo mogućno? Njeno jedino dete još je bilo odojče na njenim grudima kada se utopila, i oboje su umrli zajedno. Ja sam to video, ja, Angatonu, „pravedni”.

— Ja sam sin Talinge, — bio je odgovor — a ovaj mrtvac ovde je moj otac. Čujte moje reči, vi ljudi sa Tonge, i treba da saznate kako se to sve dogodilo.

A zatim im ispriča sve.

— To je čudna priča — reče starac, kada je mladić završio. — Zbilja, saznali smo jednu čudnu priču. Po našem običaju pozdravio bih te sa „dobro došao” ali zašto da ti se rugam? Ti si došao u potpuno razorenu zemlju. Nekolicina ljudi koje ovde vidiš su ostaci smrti. A sad nam je i kralj mrtav. Ti si mu sin i trebalo bi sada da budeš kralj. Ali zar to još ima smisla? Ratnici su pobijeni, a samo žene su još žive.

— Kakve su to reči? — uzviknu sin Talinge. — Kakve stvari mi ti tu pričaš? Zašto ste napustili selo? Zašto se tako krijete po šumi? Gde su ostali ljudi?

— Mrtvi! Mrtvi! — zajeca sedobradi. — Svi su oni mrtvi. Poglavice i sluge, mlado i staro, svi, svi su mrtvi. Samo smo ostali još mi i žene, a i njih su nam uzeli.

Pri tom su svi počeli da jadikuju, i cela rodbina je gorko plakala.

— Pre osam meseci — nastavi Angatonu — došla je beda u ovu zemlju. Živeli smo srećno i zadovoljno u izobilju i bogatstvu, i tada se preko mora doseli neki ogroman, strašan džin. Gazio je po moru; retko kad je morao da pliva, jer su mu noge dodirivale morsko dno, a glava i ramena su mu štrčali iznad talasa. Ne znam odakle dolazi, ali lice mu je belo, a govori i naš jezik kao neki stranac. Kada je došao u zemlju, borili smo se protiv njega, ali se on smejao našim kopljima, buzdovanima i strelama, branio se od njih kao kad tera mušice, pa

čak i najsnažniji jedva da je mogao da mu ozledi kožu. Ubijao je naš narod, davio je naš svet rukama, gazio nogama — o, bilo je to strahovito krvoproliće! Onda smo pobegli pred njim, potom je pokupio sve žene i odvukao ih. Podigao je veliki ratni logor u kome živi sa nekim ženama i kćerima, i one su mu sluškinje. A nas lovi po šumi, iz dana u dan ubija nekolicinu od nas, a pobijeno proždire. Stoga smo se sakrili. Vidiš, ostalo je samo nekoliko bednih i bolesnih. Ne smemo da idemo na obalu ni da lovimo na sprudu, inače će nas džin ubiti. Stoga živimo samo još od korenja koje nalazimo po šumi, moramo ga jesti presno, ne smemo da palimo vatru da nas dim ne bi odao. A džin ima nekog đavolčića uza se, to je neki beli vampir; taj mu pomaže, čuva i pazi u logoru kad džin nekuda odlazi i bdi kada ovaj spava. U početku smo puzali do ograde da zovemo naše žene, trebalo je da nam daju nešto za jelo, ali svakad nas je strašni vampir otkrivao, i mnogi su bili ubijeni pre no što su mogli da se od džina sakriju. Stoga je bolje da bežiš pre no što džin bude obavešten o tvom dolasku, jer ako sazna za to, moraćeš sigurno da umreš. Vrati se sa svoja dva prijatelja u čamac, i umaknite živi iz ove zle zemlje. Ako ma prema kome od nas imaš sažaljenja, onda povedi sa sobom onoliko ljudi koliko tvoj čamac može da nosi i spasi im živote. Ja sam star i beskoristan. Ja ću ostati ovde. Kome to nešto smeta ako sledim svoga mrtvog gospodara? Danas, sutra, ili nekog drugog dana! Za sve vreme njegovog života, u ratu i miru, na vodi i kopnu, bio sam u njegovoj pratnji. Bili smo jedan pored drugoga, zajedno smo jeli, pa neka nas sada ni smrt ne razdvaja. Jedan grob neka primi obojicu.

Nastade dugo ćutanje, zatim je govorio Matandua.

— To je — reče — svakako žalosna priča, vredna žaljenja. Sad, čujte mene! Ja ću stupiti u borbu sa džinom. Ako umrem, onda je svemu kraj. Ali ako ostanem živ, šta onda? Hoćete li da mi budete verno odani i da mi date ono što mi po pravu pripada, pošto je moj otac mrtav.

— Bićemo ti verno odani, — reče sedobradi.

— Bićemo ti verno odani — rekoše i svi ostali.

— Ali, zašto želiš da ideš u smrt? — uzviknu Angatonu. — Ideš u smrt ako potražiš džina. A samo si ti jedini preostao od kraljevske

krvi. Pa zašto onda želiš da umreš. Odvezi se u neku drugu zemlju i ostani tamo dok zla vremena ne prođu. Džin neće večito ostati živ; kada bude mrtav, možeš da se vratiš sa svojom decom i naseliš zemlju narodom. Beži dok još ima vremena, preklinjem te, da svetlost Tonge ne bi morala zauvek da se ugasi! Kalo-Fanga, sine moj, ustani i pođi za svojim gospodarem! Budi mu ono što sam ja bio njegovom ocu. Štiti ga i brani ga. Tvoje oko neka bude njegov čuvar, tvoja ruka njegov buzdovan, a tvoje telo njegov štit. I vi ostali, pođite, pratite svoga gospodara u druge zemlje! Pazite ga dobro, pa kad džin bude mrtav, vratite ga u miru da bi mogao da vlada zemljom svojih otaca. Moji su dani odbrojani, moje je delo završeno. Ja ću slediti svoga kralja, koji mrtav pred nama počiva.

To su bile reči pravednika. Potom se Kglo-Fanga podiže iz trave, kleče pred svojim novim kraljem, poljubi mu ruku i reče:

— Tvoj sam sluga, gospodaru, tvoj verni sluga, sada i večno!

I ostali su ustali: bilo ih je četrdeset sedam, i zavetovali su se da će ga svuda pratiti. Samo stari ostadoše mirno da sede.

— Mi ćemo. umreti s Angatonuom — rekoše.

Tada se mladi poglavica ponovo diže. Govorio je. Raširenih ruku, svetlih očiju. Glas mu je zvučao snažno i jasno, kao onoga dana kada je tresnuo debelog mladića o zemlju i suprotstavio se mladim ljudima sa Onoa.

— Ja neću bežati! — uzviknu on. — Zar jedan kralj da beži kao kukavica i da ostavi svoj narod da propada? O deca bi mogla onda s pravom da pokazuju prstom na mene. Ali čemu ja ovde pričam? Sada nije vreme za priče. Hajde, Kalo-Fanga, odvedi me ubici moga naroda.

Obojica pođoše kroz šumu, a ostali sa Tauzereom i njegovom ženom ostali su tu u šipražju. Jednooki nije progovorio ni reči dok se nije na vidiku ukazalo ratno utvrđenje. Tada reče KaloFangi:

— Ostani ovde i pripazi! Ako džin ubije mene, onda se vrati i saopšti to svome ocu; ubijem li ja njega, vratićemo se pobedonosno svojim prijateljima.

I okrenu se da ode, ali ga KaloFanga zadrža za ruku.

— Ne tako, gospodaru! — uzviknu. — Pusti da pođem s tobom! Ne zabranjuj mi to. Moraću da se stidim ako ti odeš sam.

— Tako mora da bude! — reče mladi kralj zapovedničkim glasom i pođe ka utvrđenju. — Uradi onako kako sam ti naredio; ostani tamo i sačekaj ishod!

— O, o! — zakuka Kalo-Fanga; skljoka se pod nekim ogromnim drvetom i zaplaka. — Da odeš u smrt! Ali ja više nikada neću da se vratim svome ocu. Ne mogu valjda da se vratim i saopštim mu da je moj gospodar umro, a da ja nisam bio pripravan da umrem sa njim?

Mladi kralj smelo pođe prema utvrđenju, a kada je tamo ušao, spazi ogromnog belog vampira, koji uz strahovitu vrisku izlete sa vrha jedne palme i polete prema moru. Tada počeše da pridolaze žene

iz koliba; bilo ih je bezbroj, sve žene sa ostrva koje je džin sakupio za sebe. Veoma su se začudile kad su spazile stranca u utvrđenju; tiskale su se oko njega i preklinjale ga da beži. Toliko su bile okupljene time da ga čak ni pitale nisu odakle dolazi.

— Beži, — reče jedna — dok je još vreme!

— Ubiće te džin! — uzviknu druga.

— Vampir ga je obavestio o tvom dolasku! — vikala je treća.

— Pogledaj evo ide! — kriknu četvrta.

Pritom su se sve razbežale i ostavile ga potpuno samog u utvrđenju.

Tada se pojavi džin sa obale, gde je na sprudu lovio kornjače. Oči su mu sevale gnevom, išao je brzo, a zemlja se tresla pod njegovim teškim koracima.

— Sad ćeš da umreš — zaurla džin i zalete se na mladoga kralja.

Ovaj je stajao mirno i čvrsto ga gledao u oči. Vešto skoči ustranu kada je džin jurnuo, pa ga dobro udari po tetivama pod kolenom. Džin tresnu koliko je dug, i pre no što je mogao da se podigne, onda kralj mu je zadao još dva udarca u njegovo slabo mesto. Talingo je odala svome sinu to mesto kada mu se javila u snu.

Uz strahovit urlik džin se ponovo diže na noge i pođe prema svom hrabrom protivniku. Tada seraču velika vika; Kalo-Fanga dotrča iz

šume, mašući iznad glave svojim ratnim buzdovanom.

— Evo me! — doviknu. — Evo me! Više nisam mogao da čekam, gospodaru! Zajedno ćemo umreti!

— Njegova kočena! njegova kolena! — viknu gospodar — udri ga po kolenima! Iza kolena, Kalo-Fanga!

Sada su se borili sva trojica. Bila je to ogorčena borba. Džin je vikao i urlao, i napadao čas jednoga, čas drugoga, ali oni su mu svakad izmicali između nogu i udarali ga stalno na jedno isto mesto, da ga dotuku

Prilikom pada džin se uhvati za neko ogromno drvo koje iščupa iz korena. Kada je opet ustao, dohvati stablo, zamahnu njime kroz vazduh i baci ga na ovu dvojicu. Nisu uspeli da mu izmaknu, pali su i zapetljali se u granju.

— Aha! Sad ste moji! urlao je i besno se smejao. Ali upravo u trenutku kada se teturao da bi zgrabio obojicu polete mu u lice neka mala, zelena ptica i poče da mu kljuca oči. On zamahnu rukom kroz vazduh vrišteći od bola. Tada se njegovi neprijatelji oslobode granja — bili su nepovređeni — vešto skoče iza džina, koji se u samrtnom strahu bacakao nogama oko sebe i vikao. Zadali su mu još dva snažna udarca — više nije bilo potrebno. On se ispruži nauznak preko drveta i više nije ustao.

— Uže! uže! — viknu mladi kralj. — Donesite mi uže!

Tada iz kolibe izleteše žene i dovukoše ogromni konopac od neke mreže za kornjače. Poglavica ga namače na vrat džinu, koji se očajnički branio, borba se ubrzo završi; povuku onda oba kraja konopca, i tako ga zadave bez velikih teškoća. Tako je završio ovaj strašni koljač ljudi i ljudožder. Tada uz užasno kreštanje polete vampir sa drveta, gde je sedeo za sve vreme borbe, i odlete prema moru. Više se nikada nije vratio.

U međuvremenu su Angatonu, Tauzere, njegova žena i ostali narod sedeli u šipražju u očekivanju punom straha; bili su spustili glave, nisu se usuđivali jedan drugome da pogledaju u oči, jer su u njima svakako moglo videti veliko očajanje. S vremena na vreme bi začuli neki šum, spičan ćarlijanju severoistočnog vetra u tihoj noći, ali to je bilo njihovo sopstveno uzdisanje. Sedeli su žalosno ćuteći i

očekivali su vesti o smrti; odjednom žena podiže glavu i oslušnu, pa ustade uz radosnu viku:

— On živi! On živi! — uzviknu. — Čujem mu glas!

A iz šume se začuše čas bliže, čas dalje, sad tiše, sad jače, mnogi glasovi koji su pevali neku pesmu dobro poznatu Tongabcima.

— To je „Pesma smrti”! — uzviknu pravednik. — On živi! Pobedio je!

Svi se digoše, a kada su se mladi kralj i Kalo-Fanga pojavili, zapevaše svi tu potresnu pesmu. Ona dvojica natakli su džinovu glavu na koplje za ribe i nosili je visoko uzdignutu. Žene su išle za njima a šume su odjekivale od njihovih pobedničkih pesama. Iznad svih lebdeo je gust oblak dima; zapalili su selo, a stubove palisada ratničkog utvrđenja sakupili su oko džina, da bi ga plamen uništio.

Tako je Tonga bila oslobođena strašne napasti.

Još istog dana vratili su se Tonganci u svoje pusto selo i počeli da popravljaju kuće: radšš su svojski danju i noću dok nisu sve opet doveli u red. Onda su uz velike i vesele svečanosti postavili mladoga kralja za vladara i naslednika njegovog oca, koji je sada počivao na brdu pored mora.

I tada započe njegova vladavina; uzeo je za ženu najlepšu devojku u zemlji, Tauki, „veselu”, i ubrzo se moglo videti u ogromnoj kući puno dece kako se igraju na prostirkama. Imao je samo jednu ženu — nju i ni jednu drugu. Kada mu je pomajka rekla:

— Uzmi više žena, gospodaru! — on se nasmeja i zatrese glavom.

— Mir i spokoj su bolji — odvrati.

Žene su rodile mnogo dece. Ona su narasla i postala silni ljudi i oslonac zemlji. I ne prođe nekoliko godina, a selo je već postalo malo za taj svet. Tada se podeliše u tri gomilice i osnovaše dva nova sela: Mua i Hihifo.

Ali, pre no što je dotle došlo, ljudi sa Hapaja, Vauvaua i drugi ostrva, kada su saznali za smrt džina, udruže se; zaboravili su svoje razmirice i hteli su da započnu osvetnički rat protiv Tonga-Tabu, čiji su ratnici ranije pobili toliki broj njihovih ljudi.

— Ostalo ih je samo nekolicina, — rekoše — biće to lak posao.

U Tonga-Tabu zavladao je veliki strah; mnogi su glasali za mir i hteli su da se stave pod jaram tuđinaca. Ali, kralj, besan, odbaci predlog. Zakleo se na svom buzdovanu da će svakome, ma ko to bio, da razmrska lobanju ako samo izgovori reč „predaja”. Tako je hrabrio svoj narod.

A kad su se neprijatelji bezbrižno iskrcali i krenuli prema selu u pojedinačnim četama, jer ni u snu nisu pomišljali da bi Matandua sa svojim malobrojnim ljudstvom mogao da prkosi njegovom velikom broju, on ih napade iz zasede. Kad su oni koji su marširali sasvim na kraju pobijeni, nasta velika vika. Iznenadna panika spopala je silnog neprijatelja te on izgubi hrabrost, pobaca oružje i razbežaše se na sve strane. Čak su i žene istrčavale iz sela i ubijale neprijatelja. Mnogi su bežali ka čamcima, ali kralj se i tu osigurao; izvukao ih je daleko na žalo; našli su se puni očajanja bez ikakvih mogućnosti za povlačenje u očekivanju smrti.

Ali kralj je naredio da se prestane sa klanjem.

— Jer — rekao je — ljudi mogu samo da koriste dok su živi, šta ću sa mrtvima? Pašće, biće proždrani i time je njihova korisnost okončana. Ne ubijajte više!

Na taj način je žetva smrti okončana.

Poočim i pomajka doživeli su duboku starost; kralj ih je voleo i poštovao i uvek im je bio poslušan sin. Kada su umrli, sahranjeni su u kraljevskoj grobnici i ceo narod ih je oplakivao.

Stari Angatonu živeo je još čitav niz godina posle džinove smrti; tada je potpuno napustio svoju nameru da starog gospodara i kralja prati u smrt. Oslepeo je i postao bespomoćan kao Vapui (starac sa Vauvaua koji je bio proteran za Ono), ali su mu čula ostala bistra do kraja, nikada se nije zamorio da omladini priča o delima iz starih vremena. Ali najomiljenija mu je bila „Priča o Matandui jednookom”, koja je ukrašavana sve više i lepše što ju je češće pričao.

Kralju je sve išlo od ruke. Koren njegovog uspeha u svim poduhvatima našao se u savetu Talinge, koja mu se još često javljala u snu, upozoravala ga na opasnost i kazivala mu kako treba da postupi u važnim stvarima.

Isto tako je Kalo-Fanga stalno bio oko njega, Danju i noću, kod kuće i u tuđini, u miru i ratu, na moru i na kopnu. Održao je obećanje koje je dao onoga dana kada je kleknuo dole, poljubio mu ruku i rekao:

— Tvoj sam sluga, gospodaru, sad i u večnosti!

Tačno se pridržavao reči koje mu je otac uputio kada ga je predao kralju:

— Tvoje oko neka bude njegov čuvar, tvoja ruka njegov buzdovan, a telo njegov štit!

Kalo-Fanga se izvrsno pridržavao tih reči.

Prošlo je mnogo godina, kraljeva deca izrasla su u divne ljude i žene, a tada kralja spopadne čežnja da još jednom ode na Fidži da obiđe grob svoje majke. Sazvao je sve poglavice, saopštio im svoju nameru i odredio svog najstarijeg sina za naslednika, za slučaj da se ne vrati. Onda sa sobom povede Kalo-Fanga, odabranu četu ratnika, razape jedra i otplovi za Ono.

Tamo je zemljom vladao mlađi sin kralja od Onoa debeli je odavno bio mrtav; umro je od svoje stare rane na kolenu, koja se ponovo otvorila, zagnojila i izazvala zapaljenje.

Tri meseca su Tonganci ostali na ostrvu i živeli su sa ljudima na Onou u miru; zaključili su sa njima savez prijateljstva, koji se i do danas održao. Zatim su otplovili i na druga ostrva i najzad stigli na Najraj. Tu kralj naredi da se pregledaju veze na čamcu, jer je hteo da se vrati kući, na Tongu, ali bogovi su predvideli drukčije. Niko ga nije ubio, nikakva nesreća mu se nije desila, nije oboleo od neke opake; bolesti, ali se više nije vratio na Tongo. Ovako. se zbilo: Kada je sve bilo spremno za polazak, pojavila mu se poslednji put u snu Talingo dok se odmarao« u velikoj kući glavnog sela Najraja. Kad je ranije dolazila k njemu majka ga je svakad gledala tužnim očima, ali ovoga puta pogled joj je bio vedar i veseo, mahala mu je rukom, ali nije progovorila ni reči

Kalo-Fanga se trže iza sna kada je čuo kralja kako tiho kaže:

— Ostaj mi zdravo, Kalo-Fanga. Ja moram sad, da idem, Talingo mi je mahala.

„Moj gospodar govori u snu”, pomislio je, ali kada se ujutru probudio, kralj je bio mrtav i ležao pored njega hladan i krut. Na usnama mu je lebdeo srećan osmeh.

Nisu hteli da ga sahrane u tuđini, položili su ga u čamac, prekrili peskom, i tako su hteli da ga prenesu u zavičaj. Kalo-Fanga ga je pridržavao za glavu kada su ga uz jadikovanje snosili dole u čamac, i kada su ga položili, on se naže da mu još jednom. poljubi ruke, a niz obraze su mu tekle suze koje su se slivale na lice njihovog mrtvog gospodara. Sručio se kraj šega, i bez ijednoga uzdaha, bez borbe, hrabri ratnik je ispustio dušu; pošao je za svojim gospodarom,. koga je voleo iznad svega.

Pokrili su obojicu peskom, koji su doneli na. brod; razapeli su jedro i uz dobar vetar krenuli za Tongu, gde su stigli trećeg dana. Tamo su kralja sahranili u grob njegovog oca, a pored njega su položili Kalo-Fanga. Tako je Matandua umro bez muka i bolesti; bio je najbolji kralj — hrabar u ratu; mudar u miru, strašan za svoje neprijatelje, veran prijateljima i ljubazan, mio i drag svima.

NAPOLEONI JE ČOVEK SA TONG

Nijedan narod na celoj ogromnoj zemlji nije tako plemenit i hrabar kao mi, ljudi sa Tonga. Drugi narodi mogu da broje više ljudi, da budu imućniji i bogatiji; ali valjanost i hrabrost su jedino kod nas odomaćene a i postale su kod nas. Iz našeg naroda su proizišli oni veliki ratnici čija imena svako spominje sa divljenjem, jer njihova dela ispunjavaju svet slavom. Ta dela ne ceni samo naš narod. Ne, i strani narodi znaju da ih cene.

I Napoleoni je bio sin sa Tonga. Majka mu je došla iz zemlje Merikej brodom, koji je ostao ovde duže vremena da bi lovio kitove. Bila je to lepa, visoka, vitka žena. Onda se opet vratila u svoj zavičaj i tamo dobila sina, koga je nazvala Napoleoni.

Dečak je rastao i postao veliki. Jednoga dana ljudi iz Faranize poslali su izaslanstvo u Merikej da tamo mole za pomoć protiv Uelingtonija, koji je njihov narod potukao u mnogim bitkama, ubio im kralja i sve njegove sinove. Njihov prvosveštenik im je prorekao da će u Merikeju da nađu sina nekog oca tamnokošca, kome niko neće moći da se suprotstavi i koji će da ih vodi u borbu i pobedu. Tako.su plovili preko velike vode do Merikeja da bi doveli svog budućeg vođu. Bilo je naporno traženje. Svugde, gde god su došli i pitali za sina nekog tamnolikog oca, bili su ismejavani. Ulična manguparija jurila je za njima i vikala:

— Ako su vam potrebni sinovi tamnolikih očeva, povedite nas, mi ćemo već umeti da vam izvojujemo pobede!

U jednom selu, čije ime više nije poznato, bili su grdno nasamareni. Dečaci su im obećali da će ih odvesti do oslobodioca njihovog naroda. Tome su se mnogo radovali.

— Najzad, imamo uspeha — rekoše jedan drugome. — Našim mukama je sada kraj, i teško tebi sada Uelingtoni!

— U pravu ste, — odgovoriše dečaci — vašim mukama je sada kraj, teško tebi Uelingtoni! Ali dođite sami i nemojte da se zadržavate.

Zatim izvedoše izaslanike napolje iz sela, do kuće jednoga seljaka koji je živeo u šumi, i pokazaše ljudima iz Faranize — tele!

— Evo onoga koga tražite, — rekoše — njegov otac je tamne kože.

Izaslanici iz Faranize se okrenuše i žalosni odoše dalje, dok se za njima orio podrugljiv smeh dečaka.

Toga dana dockan uveče stigoše do jedne male kuće koja je stajala usamljena usred neke šume; u njoj je stanovala majka Napoleonijeva.

— Hajde, da pogledamo i ovde — reče vođa Faranižana. — Možda ćemo ga naći. Prvosveštenik nas nije lagao, rekao nam je da ćemo u ovoj zemlji naći svog oslobodioca. Stoga ćemo i ovde da pitamo.

Tako i urade. Napoleonijeva majka glasno uzviknu od čuđenja kada je čula njihove reči.

— Ko ste vi? — uzviknu. — I otkud znate da je otac moga sina bio mrke boje?

— Mi smo poglavice, — odvratiše — dolazimo iz Faranize. Tražimo sina nekog mrkog oca, koji će da nas oslobodi našeg neprijatelja i osveti sve ono što je neprijatelj navukao na našu zemlju. Naš vrhovni sveštenik nas je poslao ovamo. Rekao je da ćemo ovde da nađemo oslobodioca naše zemlje u ličnosti sina nekog oca čija je koža mrka.

Najpre žena nije znala od čuđenja šta da kaže.

— Vas su zbilja poslali bogovi, uzviknu ona — ja imam sina, njegov otac je silni poglavica na Tongi. Ali moj sin je gluv. Sedi tu pokraj mene na prostirci, kako onda može da bude vaš vođa?

Pre toga Napoleoni nikada nije progovorio ni reči, jer je od rođenja bio gluv i nem. Sad ustade i progovori, jer mu je došlo vreme. Kad se podigao sa prostirke, bio je viši i snažniji od stranaca.

— Ja sam onaj koga tražite — reče. — Hajde! Pođimo do čamca i odjedrimo da bih mogao da vas vodim do pobede. Ostaj mi zdravo, draga majko. Ostaj mi zdrava i vesela dok se ne vratim kao pobednik, kada budem pobio neprijatelje naših prijatelja. Ako se ne vratim, poslaću po tebe da te odvedu do zemlje u kojoj ću želeti da ostanem.

— Ostaj mi zdravo, sine moj — odgovori mu majka i isprati ga do vrata, gde mu uzbra cvet koji je cvetao u blizini. — Sad idi, i neka te bogovi čuvaju! Ponesi ovaj cvet, i kad god ga pogledaš, seti se svoje majke i svoga oca.

Bio je to crveni cvet.

Napoleoni je postao vođ ljudi u Faranizi. A sada bih mogao da vam pričam o velikim delima koje je izvršio: kako je razbio neprijatelje Faranize, iako su ovi bili mnogobrojni i jaki; i o tome, kako je proganjao Uelingtonija od jedne do druge zemlje, dok ga nije najzad uhvatio kod Uatalua, i prognao na usamljeno ostrvo, gde je i umro.

O tome bih mogao da vam pričam mnogo šta, ali čemu? Pa svaki zna za njegova dela. Saopštio sam vam samo o njegovom rođenju i putu u Faranizu, pošto ljudi sa Faranize kriju istinu i tvrde da je on bio jedan od njihovih i da je rođen na ostrvu gde je zavičaj faranižanske kraljevske porodice. Oni lažu, jer zavide nama Tongancima zbog naše veličine. Pa i ljudi iz Amerike prisvajaju ga sebi, pošto među njima žive ljudi tamne kože. Ali ja sam vam ispričao istinu: Napoleoni je Tonganac.

POLINEZIJA

MORSKI KRASTAVAC

Ribe i ptice su jedne drugima objavile rat, i određen je dan kada rat ima da započne. Tog jutra ribe se upute ravnoj obali, gde naiđu na ptice, koje su se u međuvremenu skupile. Tu je trebalo sad da se vodi bitka.

Borili su se, i ribe su bačene u more. Tada uzviknu morski krastavac:

— Bravo, ptice, bravo!

Ali ribe su uskoro počele opet da se penju gore, pa su ptice oterane na kopno. Onda morski krastavac opet uzviknu:

— Bravo, ribe, bravo!

Nijedna zaraćena strana nije znala kojoj od njih pripada kukavički morski krastavac. Zato što morski krastavac ima dve njuške.

Tako je i sa ljudima. Ako neko govori dvosmislene reči, onda se za njega kaže: „Ima dve njuške kao morski krastavac”.

TREBA DA POŠTUJEŠ SVOJU TAŠTU

Šljuka je išla u šetnju po grebenima na obali. Jednoga dana dobi dete koje je nazvala Sina.

Sina je rasla i sedela kod kuće, dok je šljuka šetala po grebenima na obali.

Jedanput dođe kralj sa Fidžija sa velikom svitom i htede da se oženi Sinom. Kad je čamac došao blizu obale, videla se šljuka kako šeta po grebenima. Kralj od Fidžija uzviknu:

— Bacite kamen na šljuku, pa je ubijte. Onda ćemo odmah imati svadbenu pečenicu za Sinu!

Kad je šljuka to čula, brzo odlete na vrh Sinine kuće i zapeva svoj zov: — Tuli, tili!

— Šta je sad? — upita Sina.

Tad šljuka zapeva:

Na obali dole su svatovi, tuli, tuli!
Svatovi kralja sa Fidžija, tuli, tuli,
Koji kaže da će me kamenovati, tuli tuli,
Kao svadbenu pečenicu za Sinu, tuli, tuli,
Ne čini to! Ne udaj se, tuli, tuli!

Utom naiđoše ljudi pred Sininu kuću i zaprosiše devojku. Ali Sina im odgovori:

— Vratite se kući, neću da se udam!

Tako su morali da se vrate kući ne obavivši posao.

Posle nekog vremena šljuka je opet šetala po grebenima na obali. Tada naiđe poglavica Tingilau sa velikom pratnjom, i hteo je da se oženi Sinom. Kada je ugledao štuku, reče:

— Hajde donesite jednu svinju za onu šljuku, to je Sinina majka!

Odneli su šljuki svinju. Ona sede i poče da jede. Kada se zasitila, opet odlete na krov Sinine kuće i zapeva:

Na obali dole su svatovi, tuli, tuli,
Svatovi iz Tingilaua, tuli, tuli,
Doneo mi masnu svinju, tuli, tuli,
Sita sam da bih pukla, tuli, tuli,
Spremi se kćeri i udaj za njega, tuli, tuli!

Nato šljuka strese perje, a iz perja izleteše divne prostirke i tapaštofovi. Tada se Sina uda za Tingilaua i pođe sa njim u njegov zavičaj.

KROKODILSKA PEĆINA

Ovo je priča o Safeji i Falanguau. Bračni par je živeo u Samou i imao je deset dečaka, koji su bili kršteni po ovom redu: Deset, Devet, Osam, Sedam, Šest, Pet, Četiri, Tri, Dva, Jedan. Zatim se rodila još i devojčica, koja je dobila ime Sina.

Jednom su svi otišli u susedno selo da se tamo igraju bacanja koplja. Najpre su bacali koplja u žbunje, i Sinino koplje je odletelo najdalje. Zatim su bacali koplja prema obali, i opet je Sinino koplje odletelo mnogo dalje od ostalih i palo u pećinu nekog krokodila. Sina potrča za kopljem i zamoli krokodila:

— Molim te, vrati mi moje koplje.

Na šta joj krokodil odgovori:

— Dođi sama, i uzmi ga!

Sina ode, pa kada je ušla u pećinu, stene se za njom zatvore i ona ostade zarobljena.

Tada dođe najstariji brat, Deset, i reče:

— Sina, šta ti je? Dođi, ja sada idem kući!

Sina mu odgovori:

— Ah, Deset, dragi moj brate Deset, kada budeš došao roditeljima, ispričaj im da sedim ovde u pećini krokodila, zarobljena, i ne mogu da iziđem.

Deset ode. Ali kada su ga Safeja i Falangua upitali:

— Deset, gde je Sina?

On odgovori:

— Ona će odmah doći u Devetkinom čamcu.

I Devet ode do krokodilske pećine, pa reče:

— Sina, šta ti je? Hajde, dođi, ja sada idem kući!

Sina mu odgovori:

— Ah, Devet, dragi moj brate Devet, kad dođeš roditeljima, onda ispričaj da sedim ovde u pećini krokodila, zarobljena, i ne mogu da iziđem.

Devet ode. Ali kada su ga Safeja i Falangua upitali:

— Devet, gde je Sina?

On odgovori:

— Sad će odmah stići u Osmičinom čamcu.

Sa ostalom braćom sve je bilo isto. Naposletku dođe Jedan pa reče:

— Sina, šta ti je? Hajde, dođi, ja idem kući!

Ona mu odgovori:

— Ah, dragi moj brate Jedan, kada budeš došao roditeljima, onda im ispričaj da sedim ovde kod krokodila, zarobljena, i ne mogu da iziđem.

Jedan odmah donese odluku i pope se uz pandanus-palmu, koja je tu izrasla iz pećine. Poče da viče kao leteći pas:

— Luli, luli, luli. — I nabravši gomilu plodova pandanus-palme, baci ih pred ulaz u pećinu. Kad Sinaraču treskanje plodova, reče: — Dragi krokodilu, molim te, otvori. Ovde unutra je takva vrućina!

Krokodil joj ispuni želju. Tada Sina spazi pred pećinom gomilu pandanus plodova rasturenih na sve strane, pa reče:

— Dragi krokodilu, napolju ima toliko divnih plodova pandanusa, molim te, dopusti da ih pokupim, da sebi napravim ogrlicu. Nato krokodil odgovori:

— Um, um, pa zašto? Htela bi možda da mi umakneš?

— O, ne, — odgovori Sina — uopšte ne mislim na to, ali ako misliš da ću da ti pobegnem, donesi konopac i veži mi ga za nogu. Krokodil tako i uradi: priveza konopac za iogu Sininu, koja iziđe da pokupi plodove. Ali, kada je izišla iz pećine, krokodil uzviknu:

— Sina, o, Sina, o, o, ti ćeš da mi pobegneš!

Devojka odgovori:

— Ne, ne, pričekaj dok pokupim ove divne plodove pandanusa!

Jedan hitro zgrabi sestru, odveže konopac sa noge Sinine i priveza ga za stablo pandanus-palme. Onda pobeže zajedno sa Sinom.

Kada se Sina više nije vratila, krokodil povuče za konopac i dozva:

— Sina!

Tada lišće pandanus palme progovori i reče:

— O, o, o, oho!

— Da, da, sad ću da te povučem za nogu. Ali kakvo je to mnoštvo ljudi napolju? — upita, pa svom snagom povuče za konopac, tako da je palma naposletku pala. Tresnu u pećinu i umlati krokodila.

Sina je u međuvremenu stigla do roditelja; ispriča im šta su ona i Jedan doživeli i kako su prošli. Onda Safea i Falangaua rekoše ostaloj deci:

— Dakle, dobro je! Vi ste dokazali da svoju sestru Sinu ne volite. Zašto bismo pri brojanju počinjali sa deset? Odsada ćemo da brojimo od jedinice!

LjUBAV ZMIJE

1.

Ovo je priča o Tafitefauu i njegovoj ženi Ongafau.

Žena je ostala u drugom stanju i rodila zmiju. Zmija je brzo rasla i postajala sve veća i veća, dok nije najpre ispunila jedan ugao kuće, pa naposletku i celu kuću. Dok su roditelji teško morali da rade, zmija se samo šetala.

U nekoj drugoj zemlji živela je uboga stara žena sa svojim kćerima. Bile su tako siromašne da nisu imale šta da jedu. Čule su pričanja o zmiji. Jednoga dana najstarija ćerka reče mlađoj sestri.

— Molim te, donesi mi nekoliko lepih asura, hoću da ih opašem, da se udesim i da postanem žena zmiji. Tada ću moći da se staram o jelu i piću i više nećete morati da gladujete.

— Pa zar se nimalo ne bojiš zmije? — upita sestra.

— O ne, ja rado idem.

— Dobro, onda idi.

Sina, tako se zvala devojka, ode da potraži svog budućeg muža. Taks je dospela do kuće u kojoj su stanovali Tafitefau i Ongafau.

Oboje ljubazno zamole devojku da uđu u kuću i zapitaju je za njenu želju.

— Budite mi srdačno pozdravljeni! — reče devojka.

— Pa odakle dolaziš? — upitaše stari.

— Ah, oprostite, — odgovori Sina — došla sam ovamo da postanem žena vašega sina.

Nato Tafitefau reče:

— Kako? Zar te nije strah? Pa naš sin nije čovek.

— Pustite vi njega samo, neka dođe, — reče Sina — rado ću da ostanem kod njega.

— Pa lepo, onda pričekaj malo, on mora sada da naiđe — rekoše stari.

I stvarno, eto sina. Kada je zmija dopuzila, oštro pogleda prema Sini.

— Samo se ti ne boj! — rekoše joj roditelji.

Zmija lagano dopuzi, a devojka ostade mirno da sedi. Zmija se umotavala u koturove, jedan po jedan, dok nije ispunila jedan ugao kuće, pa se uvijala i dalje, sve dok više nije bilo mesta u kući.

Sina iziđe i odseče jednu kokosovu granu. Od toga isplete korpu, pa se vrati u kuću, uze zmiju i smesti je u korpu. Zatim natovari korpu na rame i sa teretom ode do reke.

Sina, dakle, ode sa zmijom na leđima i posle izvesnog vremena dođe do reke. Tu ostavi korpu u gusto žbunje, da bi potražila nekoliko divljih pomorandži pomoću kojih je htela da se opere.

Za to vreme zmija je ležala u korpi, i goreći od čežnje reče:

— Ah, što nemam ljudsko telo! Onda bih mogla da odgovorim na Sininu ljubav, jer ona me voli od sveg srca!

Tek što je to izrekla, pretvori se u čoveka.

Kada se Sina vratila, sedeo je tamo na steni koja je virila iz vode neki divan mladić. Sina nije opazila mladića, spusti se u vodu da se kupa, a zmija reče:

— Drago devojče, budi tako dobra pa mi pokloni nekoliko kokosovih vlakana, htela bih da se njima operem.

Sina je mislila da zmija sa njom razgovara, pa odgovori:

— Nemoj da mi zameraš, ali nemam volje da operem zmiju kokosovim vlaknima.

Potom Sina iziđe iz vode na kopno, pa pogleda u korpu, koju je pre toga bila ostavila u žbunju. Korpa je bila prazna. Ona zaplaka, pa poče da pretražuje sav šiprag, ali je sve bilo uzalud, zmiju nije našla.

Odjednom spazi mladića, pa ga upita:

— Oprosti, čoveče, da niste slučajno oterali zmiju odavde?

— Devojčice, o tome ništa ne znam. Nisam video nikakvu zmiju.

— Lažeš, čoveče!

Na to mladić odgovori:

— Da, video sam je. Otpuzila je u šumu!

Sina je ponovo tražila zmiju, ali opet bez uspeha kao i malopre.

Ali mladić povika za njom:

— Dođi ovamo, ja sam zmija.

Sva u suzama, Sina odgovori:

— To nije istina! Ti uopšte ne izgledaš kao zmija!

Tada mladić pođe za njom, uhvati je za ruku, pa reče:

— Dođi, ipak sam ja zmija. Ali sam sebi poželeo ljudsko telo da bih mogao da odgovorim na tvoju ljubav. Evo me sad u ljudskom obliku.

— To je lepo! — reče Sina.

Vratiše se oboje kući, pa kada su ušli, roditelji upitaju Sinu:

— Reci, gde je zmija?

— Evo je — odgovori devojka i pokaza na mladića.

— Lažeš, to nije istina, ti si uklonila zmiju! — uzviknuše Tafitefau i Ongafau, i bili su veoma ljutiti. Tada reče zmija:

— Sina je u pravu; evo me, ja sam sebi poželeo taj ljudski oblik da bih mogao da odgovorim na njenu ljubav.

Tada se zmijini roditelji i svi rođaci mnogo obradovaše. Posle izvesnog vremena Sina rodi sina, i svi su zajedno stanovali u kući Tafitefaua i Ongafaua.

2

Jednoga dana Sina reče svome mužu:

— Hajde, sad ćemo sa detetom da posetimo moju rodbinu. Oni će se mnogo obradovati i dobro će se starati o našem detetu.

— Rado — odgovori zmija, i odmah poče da priprema namirnice za put i da ih pakuje. Zatim pođu na put; zmija je nosila korpu sa taroom i svinjskim mesom, a Sina je imala dete na leđima i nosila je češalj i povez za glavu svoga muža.

Išli su tako sve pravo dok su stigli na raskrsnicu. Tu je jedan put vodio za neko selo u kome su živele samo žene, ali koje su bile zli duhovi, a drugi put prema naselju živih, pravih ljudi. Nisu mogli da se slože kojim putem da pođu i dugo i žestoko su se svađali.

— Poći ćemo ovim putem levo, — reče zmija svojoj ženi — a ne ovim desno, jer tu sedi hiljadama žena duhova, koje će sigurno da dođu po mene.

Ali Sina nije htela ni da čuje, i tako pođu putem duhova.

— Kako god hoćeš — reče zmija. Ali žao mi je zbog tebe i deteta što nećeš da pođeš ovim putem levo.

Sina nije slušala, pa su tako pošli dalje dok iisu stigli u mesto u kome su živeli zli duhovi. Jedna kuća, pored koje su morali da prođu, bila je dupke puna; žene duhovi pokazivale su na prolaznike i uzvikivale:

— Ah, pogledajte, ovo je zmija!

— Dođi unutra k nama! — dovikivale su mu, popij malo kafe!

Ali putnici su prolazili pognutih glava kao da nisu ništa čuli. Tada celo društvo duhova skoči, pođe na njega, uhvati ga i odvuče u kuću.

Sina produži dalje svojim putem, pognute glave.

3

Kada su žene duhovi opet pustile zmiju na slobodu, ona potrča za Sinom i svojim sinčićem.

Sada dolaze pesme ove priče — bila ona istinita ili ne.

Pesma zmije:

— Ah, Sina, suprugo draga, ah,
Sina, ženo draga, Zar nećeš da ostaviš svoj bes?
Ja sam te pre toga opominjao
da pođemo ulevo,
da izbegnemo put duhova.
Jer tamo sedi na hiljade zlih žena p sigurno će doći po mene!

A Sina odgovori:

— O, ti zmijo, o, ti zmijo,
Sa tvojim pasjim očima, sa tvojim svinjskim očima;
Zar ti nisam isplela novu korpu,
U koju sam te smestila p na leđima nosila
I pokrenula te,
I položila te u gusto žbunje?
Zar se nisam onda kupala u stenovitem kupatilu?
Nisu li tvoje oči tada svetlele?

Zar nisu zračile kao dnevna svetlost?
Zar nisi sedeo tamo pun čežnje
Da dobiješ ljudski oblik?
Stoj, tamo! Ti tražiš dete od mene.
Pošalji po njega, neka ga odvedu!
Stoj, tamo! Ti tražiš svoj češalj od mene?
Ostani tamo! Dobaciću ti ga!
Stoj, tamo! Ti tražiš svoj povez za glavu?
Ostani tamo! Dobaciću ti ga!
Ostani tamo, jer se Sina tebi više ne vraća,
Ona se vraća kući, svojima.

Onda se Sina stvarno vrati kući majci i sestrama, a zmija se vrati sa sinčićem roditeljima.

IVA MAJSTOR, LOPOV SA OAHUA

Nekada je na Havajima krađa bila poštena stvar. Gajilo se to, ali je čovek i sam po sebi takav da ima izvesnih sklonosti za to. Iz vremena kapetana Kuka i njegovog otkrića postoji priča o jednom poglavici koji je izvrsno znao da krade. Kada je Kuk pronašao ostrvo Kauaj, kao prvi iziđe pred brod neki poglavica po imenu Kapupuu (Sveto brdo).

— Tu ima mnogo gvožđa — reče. Ja ću hao (da kradem), jer hao, hao mi je životni element. Ili kako se to drukčije kaže: Pljačka mi je ceo život, to mi je prisno kao kuća i zemlja.

Ali je poglavica pri tome bio uhvaćen; pucali su na njega i ubili ga. Urođenici to kapetanu Kuku nikad nisu prebacili, lopov se nespretno ponašao, jer krađa je važila kao zločin tek kada se čovek u njoj uhvati.

Priča o Ivi, majstoru lopovu, potiče iz vremena kada je na Havajima bio kralj Umi, koji je živeo četrnaest generacija pre kralja Kamehebe I. Kralj Umi je kod Havajaca dobro poznat, pa se mnogo događaja pripisuje njegovom dobu.

Kada je vladao Umi, bio je u Puni na Havajima neki ribar po imenu Keaau. Bio je poznat nadaleko zbog toga što je znao da ulovi ogromne količine riba pomoću svoje čarobne školjke. Bila je to tigarska školjka, pomoću koje se lovi sipa. Imala je svoje ime i zvala se Kalokuna. Kada bi se Keaau vraćao iz ribolova, uvek je, kažu, bio pun riba. Posle nekog vremena svi su govorili o njemu, i Umi je čuo o divnoj tigarskoj školjki i ribaru.

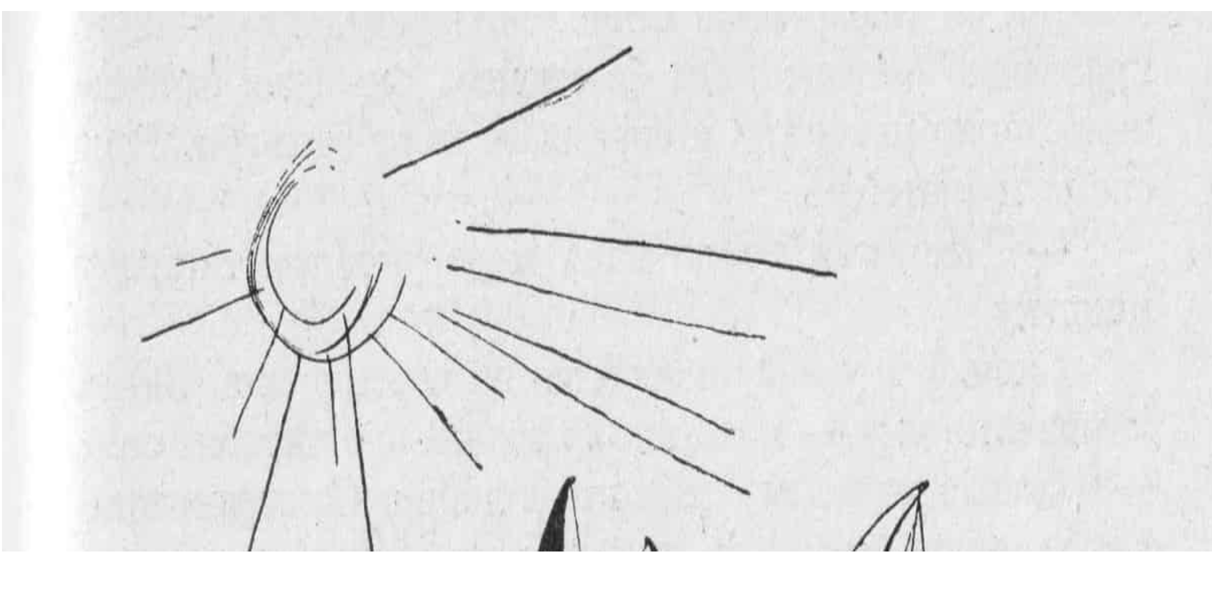
Umi je tada stanovao u Koni i lovio svoje ribe, kako je to onda bilo uobičajeno. Poslao je vesnika ribaru i naredio mu da sa svojom

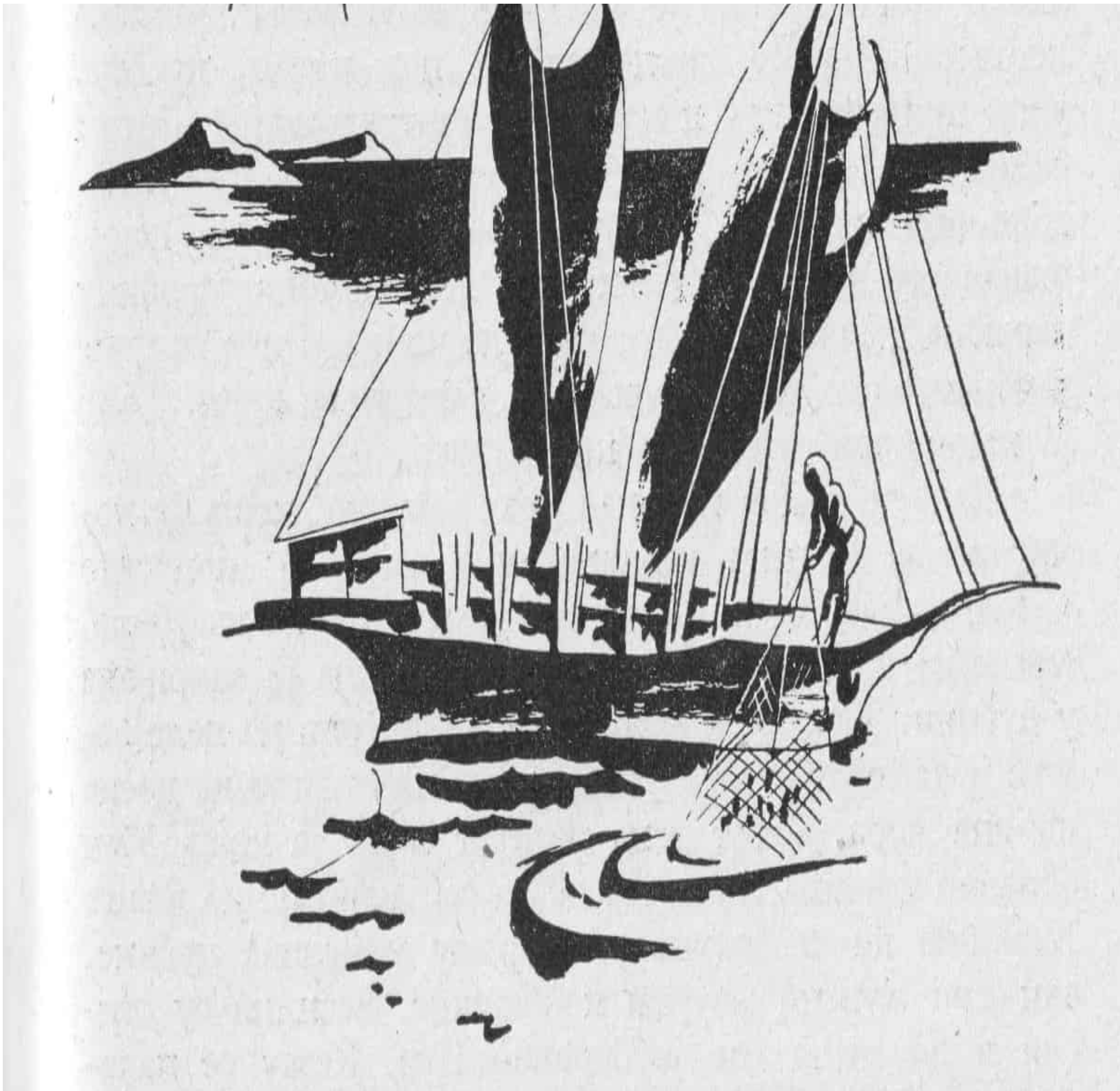
školjkom dođe u Konu da bi položio ispit svoje veštine. Kralj, koji je slobodno raspolagao imovinom svojih podanika, oduze ribaru školjku.

Keaau je zbog toga bio vrlo zabrinut, stoga ode do jednog čoveka koji je na celim Havajima bio čuven zbog svoje veštine u krađi, i zamoli ga da mu opet dobavi školjku. Doneo mu je čitav tovar namirnica: svinju, voća, kafu, crno-bele i šarene tape. Sve to pokloni lopovu da bi mu ovaj opet doneo školjku. Ali nijedan lopov, pa ni na drugim ostrvima Havaja, Maui, ili Molekaj, nije bio dovoljno vešt da taj posao izvede, te tako ode na Oahu, gde nađe jednog ribara, koji ga po starinskom običaju pozva da izađe na kopno i da mu bude gost. Kada je završen obed, upita ga domaćin za razlog putovanju. Keaau mu onda ispriča kako je izgubio svoju divnu školjku, pa reče da putuje unaokolo da nađe „lopova koji će opet da mu pribavi školjku, koju mu je otela snažna ruka poglavice”.

Nato mu ljudi sa Oahua ispričaju o Ivi i njegovoj vanrednoj veštini u krađi. Rekoše mu neka pođe čamcem okolo Mapapoa, pa neka se iskrca, i ubrzo će da sretne neko momče bez kecelje oko pasa. Njemu neka podari neki poklon od onih lepih stvari u čamcu.

Našao je momka i poklonio mu stvari. Zaklali su svinju i ispekli je između dva vruća kamena. Zatim su jeli, pa onda momak upita stranca zašto je došao k njemu. Ribar mu ispriča o pretrpljenoj nevolji i zamoli Ivu da pođe sa njim i pomogne mu da se opet domogne školjke. Ivo reče da pristaje. Prespavali su još jednu noć, pa su se spremili za put na Havaje.

Pri polasku, Iva posadi Keaaua napred, on sam zauze mesto pozadi da bi krmanio i veslao. Veslo se zvalo „kapahi”, što znači „razbij vodu”. Iva posavetova ribara da dobro osmotri zemlju; zatim se obrati veslu i reče:

— Okean i more, sjedinite se!

Zatim gurnu veslo u vodu, i čamac je odmah projurio pored malih ostrva i ubrzo stigao na Nihau. Od Nihaua stiže sa četiri zamaha veslom do Havaja, gde je Umi sa ostalim poglavicama lovio ribu. Na jednom od čamaca podigli su kućicu od palminog lišća da bi ribar imao senke. Ivo upita da li je to kraljevski čamac; kada je saznao, on

brzo zamakne čamcem oko nekog rta i spremi se da se zagnjuri. Reče svome prijatelju:

— Tako, sad ću da idem i da ukradem tigarsku školjku.

Skočio je u vodu i zaronio do morskog dna. Zatim je išao po dnu — pomagale su mu njegove čarobne sile — i došao do mesta gde je kralj lovio. Sa strane kraljevog čamca visilo je uže za koje je bila privezana školjka. Iva se mirno spusti pod čamac, preseče uže, priveza ga za neke korale oštrih ivica. Zatim se vrati do Keaaua, koji ga je čekao. Usput su ga napadale ogromne sipe i druge vražje životinje, pokušavale su da mu otmu školjku. Ali pomoću čarobnih izreka uspelo mu je da se dokopa čamca. Opet se pope u čamac, dade ribaru školjku, i vrati se kući. Tamo je neko vreme stanovao kod Keaaua.

Kada je lopov povukao uže Umijevo, kralj je pomislio da je neka ogromna sipa zagrizla: popustio je konopac da se ne bi prekinuo i školjka izgubila, ali kada je hteo da je izvuče gore, bila je zadržana u dubini. Tada su morali da dođu gnjurci iz cele zemlje i da okušaju sreću, ali niko nije mogao da dospe do dna mora. Deset dana i deset noći je kralj Umi boravio u čamcu. Zatim poče da se raspituje po celim Havajima ko se razume u gnjuranju u velike dubine, ali svi čuveni gnjurci podbaciše. Vesnici su stigli i do mesta gde je boravio Iva. Keaau se nalazio u ribolovu. Iva odvede vesnika do mesta gde je ribar sušio mreže i pokaza mu obilni ulov. Zatim dodade:

— Idi, javi kralju da školjka nije privezana za konopac, nego da je zadržava neka stena.

Vesnik se vrati kralju, pa mu ispriča šta mu je Iva rekao. Na to kralj pošalje hitno vesnike da trče i dovedu mu Ivu. Momak pristade da dođe do Umija, i bio je kod njega pre no što su se izaslani vesnici vratili. Kada je stao pred kralja; ispriča mu celu priču i skoči u vodu, odlomi komad stene sa privezanim konopcem i iznese ga gore. Tada Umi zatraži od Ive da se vrati i da za njega ponovo. ukrade školjku. Potom se Iva vrati u ribarevu kućicu, ukrade noću školjku — ovoga puta za kralja.

Kada je Umi opet imao školjku, radovao se mnogo veštini lopova. Seti se svoje svete. kamene sekire u dolini Vajpio: smislio je da stavi lopova na probu.

Ta sveta kamena sekira bila je stvarno svojina Umija, sina Liloova, ali je stalno. čuvana u Tabu Hajau (Svetom hramu) u Pakalani, u dolini Vajpio. Dve stare žene čuvale su sekiru. Bila je privezana na sredini nekog konopca; jedan. kraj konopca bio je vezan oko vrata jedne a drugi kraj. oko vrata druge žene. Tako su one nosile ukrasne vrpce svete sekire. Kada je Umi pitao lopova da li može da ukrade tu sekiru, Iva odgovori da će pokušati. Pričekao je dok je sunce bilo skoro sasvim zašlo, pa zatim brzo otrča u dolinu Vajpio; pa kao da je kraljev vesnik koji donosi tabu celoj zemlji dovikivao je ljudima:

— Spavajte, spavajte nad svetom kamenom sekirom Umijevom,

Tabu — niko ne sme da napusti kuću!

Tabu — nijedan pas ne sme da zalaje!

Tabu — nijedan petao ne sme da kukuriče!

Tabu — nijedna svinja ne sme da grokće!

Spavajte — spavajte, dok tabu ne prođe!

Pet puta je objavljivao tabu, počeo je u Puukapu kod Vajmeje, pa pođe putem za Vajpio. Kada je izrekao tabu, ode do mesta gde su one dve stare žene čuvale sekiru i uzviknu:

— Spavate li već?

A one mu odgovore:

— Mi smo ovde, ali još ne spavamo.

A on opet viknu:

— Gde ste? Sada ću da se dotaknem svete sekire Umijeve, i da se vratim da ispričam da je moja ruka dodirnula kraljevu svetu sekiru.

Priđe sasvim blizu, uze sekiru, pa zateže zamke oko vratova obeju čuvarki tako jako da su se one uplašile i popadale jedna preko druge. Zatim preseče konopac i brzo potrča preko provalije. Dve starice se jedva raspetljaše, pa su vikale:

— Umijeva sveta sekira je ukradena! Lopov je umakao u Vajmeju!

Ljudi su proganjali Ivu iz jednog mesta u drugo, ali nisu mogli da ga stignu , i naposletku su ga potpuno izgubili iz vida.

Iva se uputi kralju i leže da spava. Kada su ga ljudi ujutru videli da spava, ispričali su kralju da Iva uopšte nije nikud išao. Kad se probudio, odvedu ga pred kralja, koji reče:

— Pa, zar nisi doneo svetu kamenu sekiru?

— Biće to već u redu — odgovori upitani. — Ali evo tebi jedne sekire koju sam našao prošle noći. Ne bi li hteo da je pogledaš?

Kralj pozna svoju svetu sekiru, i divio se tajanstvenoj čarobnoj moći lopova, jer je smatrao nemogućim da neko preko noći stigne u Vajpio i natrag, a znao je i to sa koliko je teškoća skopčan put do sekire, i pored toga, kako su slabi izgledi da se umakne čuvarima.

Hteo je Ivu još jednom da stavi na probu: trebalo je da se takmiči u krađi sa šestoricom najboljih lopova u njegovom kraljevstvu. Upita Ivu da li on to hoće. Ko bude izgubio, izgubiće glavu; ko dobije, može da zadrži ceo plen. To je odgovaralo lopovu sa Oahua; biće to prava borba — jedan protiv šestorice.

Kralj pozva k sebi šestoricu svojih ličnih lopova i Ivu, i saopšti im da će biti pripremljene dve kuće u koje treba da smeste svoj plen. Noću neka izlaze u krađu, pa čija kuća bude najpunija, neka bude pobednik. Vest o tom takmičenju ubrzo je kružila selom, i svaki se trudio da svoju imovinu sakrije.

Iva legne da spava, dok su se ostala šestorica brzo i tiho zavukli među narod i krali sve što stignu. Kada su videli Ivu da spava, bi im ga žao, jer je sad morao da umre. Pred zoru, kuća im je bila skoro puna, a Iva je još uvek spavao. Ali šestorica lopova bili su se takođe umorili i ogladneli: spremili su jelo i kafu. Zatim su jeli i pili dok se nisu zasitili, i malo pre zore zaspali su.

Tada Iva ustade, požuri do kuće koju su lopovi bili napunili, i brzo sve prenese u svoju kuću. Zatim se tiho uputi spavaonici u kojoj je Umi spavao, pa da bi mu dokazao svoju veliku spretnost, svuče mu pažljivo tapajorgan sa tela i stavi ga odozgo na ostale stvari. Zatim opet leže i zaspa.

Kralj je ubrzo osetio jutarnju svežinu; bilo mu je zima, probudi se, opipa oko sebe tražeći jorgan, ali nije mogao da ga nađe. Tada mu

opet pade na pamet opklada, pa kada je potpuno svanulo, sazva lopove.

Pođu do kuće šestorice lopova, pa kada su je oni otvorili da bi pokazali svoj plen, nije bilo ni komada. Bila je potpuno prazna. Zatim odu do Ivine kuće. Kada su otvorili vrata, kraljev tapa-jorgan je ležao odozgo na ostaloj lopovskoj robi. Šestorica lopova su pogubljeni, a Iva je bio visoko počastvovan od kralja i proglašen za majstora lopova kraljevine.

Posle nekog vremena spopade ga čežnja za rodnim krajem. Zamoli kralja da ga pusti da se vrati svojim roditeljima. Umi mu napuni dvojni čamac najlepšim stvarima i otpremi ga za divan zeleni Koahalu na Oahu.

POGLAVICA SA ČUDESNIM SLUGAMA

Pre mnogo, mnogo godina živeo je jednom na ostrvu Oahu neki poglavica. Hteo je da putuje po svojim .zemljama i da vidi kakvo je stanje u njima. Bio je toliko zadovoljan njima da nije mogao dovoljno da ih pohvali. Usput ga sretne neki drugi putnik, pa mu reče:

— Ja mogu da vidim i zemlje Vakea i Papa; one su još veće i lepše od tvojih najlepših zemalja.

Rešiše da pođu zajedno i da obiđu čudesnu zemlju bogova.

Ubrzo zatim sretnu nekog čoveka koji je stajao kraj puta. Poglavica ga upita šta tu radi. Čovek odgovori:

— Ja sam Mama-Loa, brzi. Čekam da sunce iziđe, pa ću da potrčim da ga uhvatim.

Čekali su dok je sunce izišlo i htelo da se izdigne iznad ostrva. Tada čovek brzo potrča, uhvati ga, veže i zadrža izvesno vreme kao svoga zarobljenika.

Sva trojica pođu dalje: poglavica Ikaj-Loa, snažni, čovek Ike-Loa, dalekovidi, i Mama-Loa, brzi. Posle nekog vremena primete na putu dvojicu zaspalih. Jedan je drhtao od zime, zvao se Kanaka-Makeanu. Drugi je zračio kao da sedi nad vatrom, zvao se Kanako-Makevala, čovek koji umire u vatri. Grejali su se i hladili uzajamno. Onda svi pođu zajedno.

Dođu na jedno mesto gde je neki čovek vrlo vešto ubijao pacove pomoću luka i strela. Zvao se Panapololei, strelac. Pozvali su ga da dođe sa njima u zemlju Vakea i Papa, i on se priključi. Posle nekog vremena sretnu čoveka koji je ležao na putu i držao uvo na zemlji. Poglavica ga upita:

— Šta radiš tu?

Ovaj podiže pogled i odgovori:

— Slušao sam svađu između Vakea i Papa. Jer ova dva pretka havajskih ljudi imali su neku čuvenu svađu, pa su se posle toga razišli zauvek.

Čovek koji je osluškivao oštre reči te dvojice zvao se Hoolohlea, prisluškivač.

Zatim su svi zajedno putovali dalje i najzad došli u neku zemlju koja je bila lepša no ijedna koju su ikad videli. A predanje kaže da se jedna od kuća Vakeja i Pape nalazi u divnoj oblasti oko doline Nuanu i Honolulua.

Čuvar spazi kako nailaze ova šestorica finih momaka, ali sedmi ih je u svemu daleko nadmašio! Brzo je poslana vest o dolasku stranaca kraljici koja je vladala zemljama Vakea i Papa. Naredila je vođi svojih ratnika da stignu strance i da ih dovedu njenoj kući. Tamo je sve bilo pripremljeno za zabavu. Dok su spavali, kraljica skupi svoje podanike, i ceo dvorski prostor bio je dupke pun ljudi.

Ujutru poglavica Ikaj-Loa reče kraljici:

— Čuo sam da zadaješ teške zagonetke. Ako rešim tvoje zagonetke, bićeš mi žena.

Kraljica je s tim bila saglasna; izvede ga iz kuće, pa reče:

— Moj sadašnji muž stoji pred vratima kuće Vakea i Papa; gde se nalaze ta vrata?

Poglavica se obrati Ike-Loi i potajno ga upita može li da vidi vrata Papine kuće.

Ovaj pogleda unaokolo, pa najzad reče:

— Vrata se nalaze tamo, u korenu velikog drveta. Ako si dovoljno jak, slomi drvo, pa ćeš moći da ih nađeš, jer se ona nalaze u jednom od korena.

Poglavica ode do drveta, skide koru, rascepi drvo i otvori vrata.

Zatim reče kraljica:

— Imamo tri psa. Jedan pripada najvišem vladaru Vakea, drugi njegovoj ženi, a treći meni. Možeš li da mi označiš koji pas kome pripada?

Poglavica šapnu svome sluzi Hoolohlei na uvo:

— Oslušni i upamti imena pasa.

Tada čovek koji je tako dobro čuo stavi uvo na zemlju i ču kako Papa kaže svojoj posluzi:

— Papin crni pas neka iziđe, prvi, zatim crveni, a beli pas kraljičin neka ide poslednji.

Tako je poglavica saznao kako treba da nazove pse.

Kada je crni pas istrčao na vrata, poglavica reče:

— Evo crnog papinog psa.

Kada je naišao crveni pas, reče:

— Ovo je crveni pas Vakea.

Zatim naiđe beli pas, a poglavica reče:

— Beli pas pripada vama, kraljice.

Na to su počele velike pripreme za veliku svečanost.

Kraljica reče:

— Još nam nedostaje sveža voda za piće, a izvor je daleko odavde. Pošalji jednoga od svojih ljudi, ja ću poslati jednu ženu; svaki neka ponese krčag, pa ako se tvoj vesnik vrati prvi, venčaćemo se.

Poglavica dade Mama-Loi krčag. On se pripremi, a žena sa svojim krčagom stade pored njega.

Na dati znak, oboje započeše trku. Čovek je trčao brzo i mislio je da od svih tih ljudi niko nije tako brz kao on, ali žena ga prestiže te on zaostade daleko za njom.

Poglavica dozva Panapololeija, strelca, pa mu reče neka sada pokaže svoju veštinu. Ovaj uze luk, stavi strelu i odape. Strela je odletela daleko, daleko, i prelete upravo iznad glave one žene. Ova se toliko uplaši da se spotakla i pala, a čovek protrča kraj nje.

Posle nekog vremena poglavica upita Ike-Loa:

— Kako stoji sada?

Sluga odgovori:

— Žena dobija.

Poglavica reče strelcu?

— Imaš li još koju strelu?

I opet je poletela strela za trkačima. Okrzne leđa žene, i ona pade. Mama-Loa je pređe, stiže do izvora, napuni svoj krčag i potrča nazad. Ali žena ne bude lenja, zamoči krčag u vodu, okrenu se i ubrzo opet prestiže čoveka. Il opet je poslana strela, koja dotače ženu po glavi tako da je posrnula napred, krčag joj se razbi, a voda prosu. Ona opet ustade,. vidi da joj je ostalo još malo vode, pa potrča za čovekom, koji ju je u međuvremenu bio prestigao.

— O, kako samo trči! Ona prosto leti kraj čoveka, i odmah će trka biti završena.

Tada poglavica doviknu svome strelcu:

— O, Panapololoi svakako imaš jednu strelu?

Strelac posla tupu strelu. Ona se odbi od ženinih grudi; pala je, van sebe, bez daha, i izgubila i poslednji ostatak vode iz slomljenog krčaga.

Poglavica uze krčag iz ruku svoga čoveka, nasu vode u kokosovu ljusku i pruži je kraljici da pije. Kada je žena stigla, kraljica je upita za njene nezgode.. Žena odgovori:

— Prestigla sam čoveka, ali me je nešto pogodilo i pala sam. To se ponovilo više puta, a nikad nisam videla ništa. Na kraju sam opet pala, krčag se razbio, voda se prosula, a onaj čovek tamo dobio je trku.

U međuvremenu ostale sluge poglavičine zadirkivale su Mama-Lou. On ih upita.

— Zašto me ismejavate? Pa ja sam pobedio.

Na to se oni nasmeju još više i reknu:

— Ha-ha! Da ti mi nismo pomogli, ti bi izgubio.

Zatim su mu ispričali kako je dalekovidi motrio na njega, i kako mu je strelac pomagao svojim strelama.

Ali kraljica reče poglavici da mora da reši još jedan zadatak; a onda će zbilja da se venčaju.

Ona reče:

— U ovoj zemlji ima jedno veoma toplo i jedno veoma hladno mesto. Ako možeš da pošalješ dva čoveka koji mogu tamo da žive, onda ćemo da se venčamo.

Na to poglavica reče Kanaka-Makeanuu:

— Ti umireš od zime, svakako će za tebe kraljičino toplo mesto da bude najbolje za život. — A Kanaku—Make—vala, koji je trpeo od vrućine, zamoli da ode u hladno mesto.

Dve sluge odgovore:

— Dobro, mi odosmo, ali više se nikad nećemo vratiti, jer su ta dva mesta najpogodnija za naš život.

Sad više nije bilo nikakvih zadataka za rešavanje. Poglavica se oženi kraljicom, i oboje su živeli u veselju i lepoj zemlji.

MIKRONEZIJA

SIROMAŠNI I BOGATI PETAO

U blizini Gojkula nalazi se brdo Roisra-Besek, na kome je nekad živeo jedan vrlo siromašan petao. Kada je jednog dana začuo drugog petla kako kukuriče, on odgovori snažno. Onaj drugi petao bio je bogat. Imao je ljudsku glavu i umeo je da izleže novac. Živeo je na brdu duhova Ngeraodu, koje takođe nije bilo mnogo udaljeno od Gojkula, a pošto je tako lepo znao da pravi pare, osigurao je brdu neizmerno bogatstvo.

Petlu iz Ngeraoda nikako se nije dopalo što mu neko odgovara na njegovo kukurekanje; sekirao se i stoga je odlučio da poseti uzročnika i da ga kazni. Izvršio je pripreme i naredio svojim slugama da skuvaju dobra jela i da pripreme sve za put. Kada je sve bilo gotovo, pođu. Petao je išao na čelu i nosio je neki dugački štap, na kome je sa prednje strane visio sud od kornjačevine, a pozadi velika korpa sa novcem. Dugo su putovali tamo-amo i najzad stigli do Roisra-Beseka. Tu su čuli siromašnog petla kako kukuriče.

— Eto ga, opet kukuriče! — reče petao iz Ngeraoda, a kada je ugledao onog drugog, uzviknu besno:

— Zašto stalno tako kukuričeš, sigurno hoćeš da me sekiraš?

— O, ne, — odgovori ovaj, naprotiv, hteo sam da izazovem tvoje sažaljenje. Ja sam tako siromašan petao. Pogledaj samo, kod mene ne raste ništa, moram da se mučim i stalno da gladujem.

Na to bogati petao zaboravi na svoje zle misli, oprosti siromašku i pokloni mu sav novac koji je imao pri sebi, pa mu je dao i divno jelo koje su njegove sluge nosile. Zatim se vrati u Ngeraod. Obojica su živeli veselo dalje i bili zadovoljni do smrti.

PTICA PEGAED ARSAJ

U Ngarijepu na Peliliju živela su jednom dva brata. Obojica su bili vrlo vredni; stariji je spravljao vino od palmi, a mlađi je skupljao drva za gorivo. Jednoga dana mlađi brat porani u šumu gde se nalazi mangro drveće, da bi sekao drva. Ali, kada je u podne došao kući, nije doneo drva za vatru. Brat mu se mnogo naljuti, izgrdi ga, pa kad se ljutito obrecnuo na njega, mlađi mu odgovori:

— Nisam mogao da donesem drva; morao sam se boriti sa nekom ogromnom. pticom koja je sedela na drvetu i bacala plodove na mene, dok sam se ja batinama branio od nje.

— Ta idi, — odvrati mu stariji mrgodno — vuci se odatle i gledaj da najzad doneseš drva, da možemo naložiti vatru.

Ukoreni brat ode i posle kraćeg vremena se vrati sa nešto drva, na kojima su skuvali ručak; potom su ručali. Kada je mlađi po podne opet otišao u šumu i došao do mangro drveća, ptica je opet bila tu. Dečak odreže tri štapa dužine lakta, pa ih baci na pticu, ali ova ni da makne s mesta. Tada dohvati sekiru i nju baci na pticu, ali je ona uhvati i ponese sa sobom.

Sa sekirom, ptica ode prema kući, koja se nalazila na jugu kraj čarobnog drveta Barsrakesau; tamo ostavi sekiru gore na ivicu zida. Kada je dečak došao kući bez sekire, brat se opet veoma naljuti i istera ga napolje da potraži sekiru. O, bio je toliko ljut da mlađem bratu nije dao čak nijedan zalogaj niti mu je dozvolio da popije gutljaj vode. Plačući, gladan, ode do mangro-drveća da potraži pljačkaša svoje sekire, ali ga ne nađe. Samo je video njegove tragove, pa kada je išao njima, došao je tačno do čarobnog drveta i kuće u kojoj je sedela ptica, Peagod-Arsaj. Plačući, sede pred vrata.

Ptica ga upita:

— Pa zašto plačeš?

Tada mali ispriča kako ga je brat grdio i oterao da potraži sekiru, bez koje ne bi više mogli da dođu do drva za potpalu vatre; kako mu nije dozvolio da uzme čak ni zalogaj hleba ni gutljaj vode; kako je sada gladan i žedan. Ptica ga sasluša i pozva ga da uđe u kuću da pojede nešto. Donese komadić ribe i malo taroa, stavi sve na drveni tanjir i postavi pred maloga. Ali se ovaj naljuti:

— Pa šta ću sa tim bednim zalogajima? Ja sam mnogo gladan!

— Jedi, jedi samo! — uzviknu Peagol.

I gle, čim bi mali uzeo koji zalogaj, stvorio bi se novi. Jeo je do mile volje, tako da više nije mogao ni zalogaja. Pun straha, pogleda u pticu, jer nije više mogao da jede. A na Palau je običaj da se pojede sve, ili se ostatak ponese. Tada ptica uzviknu kratko:

— Gotovo! — I novi zalogaji se više nisu pojavljivali na tanjiru. Onda upita maloga: — A šta imaš da mi kažeš?

Mali odgovori: — Moj brat i ja smo neženjeni; on seče palmine drške za vino, a ja sečem drva za gorivo; sebi kuvamo sirup, to nam je jedina hrana. Sad sam izgubio svoju sekiru i u velikoj smo nezgodi.

— Budi bezbrižan i dobre volje, — uzviknu Peagod — idi tamo u kućicu. Ona je puna sekira i bradvi, sve jedna lepša od druge. Idi i izaberi sebi jednu. Pod kućom i ispod dasaka ima ih još.

Mali ubrzo nađe opet svoju sekiru i uze baš nju, jer mu se činila dovoljno dobra. Vrati se ptici, sav radostan. Ona mu reče:

— Znala sam da si siromah. A pošto si tako vredan, dopao si mi se, i izazvala sam te na borbu da bih se dočepala tvoje sekire, pa da bi mi došao u kuću da je uzmeš. Hoću sad nešto da ti učinim. Vrati se natrag svome bratu i upamti dobro što ti kažem: Kada dođeš do imanja Gataulukes i tamo čuješ coktanje i pljeskanje, nemoj da se osvrćeš, ali u Galeulukesu slobodno se okreni ako tamo budeš nešto čuo.

Dečak se oprosti od ptice i uradi tačno onako kao što mu je bilo rečeno. Kada je stigao u Gataulukes, ču coktanje i pljeskanje; produžio je, a nije se ni osvrnuo. A kada se to isto desilo u

Galeulikesu, on se osvrte. I gle, na putu je stajala jedna lepa devojka. Ona mu pristupi i reče da bi htela da mu bude žena. Bilo je tu još mnogo lepih devojaka koje su htele da ga imaju za muža, ali on reče:

— Ovo je moja žena!

Tako se vratio kući sa svojom sekirom i lepom ženom.

Kada je stariji brat ugledao pridošlice, sav začuđen upita kako se to sve dogodilo. Mali mu ispriča o svojim doživljajima i kako je dobio ženu. Nekoliko dana docnije, stariji brat reče mlađem:

— Danas ti spremi palmino vino, ja ću da donesem drva za potpalu.

Potom uze sekiru i izgubi se. Ali nije dovoljno upamtio reči svoga brata, i tako se već u Gataulukesu osvrnuo. Avaj! Tu nije bilo lepih devojaka, već samo gomila ružnih, starih, bolesnih žena, koje su ga pratile do kuće dok je on bežao. Mlađi brat se nije baš radovao tom priraštaju ukućana, a žene nisu htele dobrovoljno da odu — ali je ćutao, dok ga stariji ne upita:

— Šta ćemo da uradimo da se otarasimo ovih đavola?

Mlađi se posavetovao sa svojom ženom, pa reče:

— Donećemo lonac pa ćemo ga napuniti balegom.

Tako i bi. Kada je lonac bio do polovine napunjen, ovo troje ga pokriju i zavežu, i ostave ga. Kratko vreme posle toga, stariji brat uzviknu:

— Ja više ne mogu da izdržim sa tim ženama. Zadrži ti kuću i sam spravljaj sebi palmino vino.

Kako to reče, pobeže.

— Leco — reče mlađi, i poče da seče palmin plod i da ga kuva. Kada je bio gotov, ruča sa svojom ženom pa pokazujući na savezani lonac, reče onim matorim ženama:

— Evo vam vašeg sirupa, možete ga pojesti.

To reče i ode sa svojom ženom. Ubrzo se žene halapljivo bace na lonac, ali kad ih je zapahnuo užasni smrad, nagoše iz kuće što su brže mogle i nestadoše zauvek. Sada su mlađi brat i njegova žena opet mogli da se usele u svoju kuću. Žena je gajila taro, a on je

sekao palmine trske za vino; tako su imali dovoljno da jedu. Stariji brat se više nije vratio. Pobegao je u Ngardakolok i tamo je postao mali demon Imok. Njegove žene su se pretvorile u zle, ružne šumske đavole, koji se nazivaju Tongangojlegalid i kojima se u žbunje donose smrdljive ribe kao žrtva da bi postale miroljubive.

SKUPLjAČICA BADEMA

U Blisangu kod Melegejoka živela je jednom neka žena koja se zvala Tipetak. Svakog jutra je izlazila da skuplja bademe za sebe i svoju staru majku. Inače ne bi imale šta da jedu. Toliko su bile siromašne da nisu imale čak ni taro. Jednog jutra Tipetak je opet izišla i odšetala do susednog sela Ngarabogu, do bademovog drveća koje je pripadalo nekoj ženi po imenu Komul Kajam. Popela se na drvo da bi obrala plod. Kad je bila gore, naiđe gazdarica Komul Kajam; ona se začudi i upita se ko li je to na njenom drvetu, pa se pope gore da vidi. Ali Tipetak, kada je to primetila, pokuša da pobegne. Poznavala je „čaroliju sastajanja", pa je izgovori pre nego što je Komul Kajam stigla do vrha. Odmah potom susedno drvo se savi prema njoj i ona pređe na njega. To se ponavljalo više puta, dok joj Komul Kajam ne predloži da siđe da bi međusobno izmenjale svoje čarolije, jer ona je čuvala tajnu čarobnog kamena Ulokouk. Tipetak se s tim saglasi, siđe sa drveta, i one izmenjaše svoje tajne. Ali je Tipetak pri saopštavanju čarobne formule namerno izostavila poslednju reč, pa kada je Komul Kajam htela da je okuša, pade sa drveta i ostade na mestu mrtva.

.Tako je Tipetak sama ostala sa znanjem obeju čarobnih izreka. Ulokouk je u stvari bio kokosov orah, nagoren na vatri, koji je plivao po vodi. Kad bi on plivao, bezbroj badema se javljalo na površini vode i mogli su se hvatati rukom, koliko je ko hteo. Orah se smeo nagoreti uvek samo sa jedne strane, i pritom je trebalo da se izgovore određene reči.

Jednoga dana poglavica iz Blisanga zamoli žene da naprave izlet do sela Ngaramesganga, da bi tamo posetile neko žensko

udruženje. Pođe i Tipetak, iako je ona spadala u manje značajne članice udruženja žena u Bisangu. U Ngaramesgangu bile su prijateljski dočekane i ugošćene. Zakazana je velika svečanost. Vrhovni poglavica Gobakeraj je pozvao i ostale poglavice pokrajine i objavio je da sutradan treba da dođu u veliku zgradu skupštine, gde je žensko udruženje iz Blisanga bilo odselo. Najotmenija žena treba da dočeka vrhovne poglavice na ulazu.

Sutradan, najotmenija žena sede uz kućna vrata i čekala je vrhovnog poglavicu. Dok je tako čekala, naiđe neko ogromno čudovište, nalik na zmiju sa ljudskom glavom. Ona se njega toliko uplaši da je smesta izjurila na druga kućna vrata, a sa njom i ostale žene. Samo je Tipetak ostala; ona se nije plašila. Sela je kraj vrata i stavila na prag svoju malu ručnu torbu, na koju čudovište položi glavu. Postepeno, celo se čudovište dokotrlja unutra u kuću i sklupča se kod vrata. Bio je to vrhovni poglavica Gobakeraj Bedagal. On reče ostalim poglavicama:

— Želim da imam Tipetak, one ostale možete podeliti među sobom i zabavljati se sa njima.

Tako je ostao do večeri kod nje, a onda se vrati svojoj kući.

Sve dok su bile ovde žene iz Blisanga nije više dolazio, jer mu je bilo nezgodno da za njih bude strašilo. Znao je on šta će da radi. Kako se približavao dan kada sve žene moraju da se oproste od poglavice, on još jednom pozva sve poglavice u kuću, a i sam se pojavi da bi ih pitao jesu li, po starom običaju, darivali žene novcem. Kada je to bilo gotovo, povede Tipetak i reče joj da se spremi za put. Naredio je da se unese vruća voda u kojoj će ona da se kupa, i izvini joj se što će da je ostavi malo samu. Navodno je hteo da donese orahe. On se stvarno i pope na drvo, ali ne donese orahe, nego svuče svoju zmijsku kožu, obesi je gore i siđe kao lep čovek. A pošto je Tipetak u međuvremenu toplom čarobnom vodom sprala sa sebe svoju raniju odvratnu ružnoću, bili su sada ozareni, lepi par, koji je svuda nailazio na divljenje. Gobakeraj reče ostalim poglavicama, koji su odvodili žene, neka pođu napred, a on će sa Tipetak da dođe za njima.

Posle izvesnog vremena Tipetak udesi „čaroliju sastajanja”, i ubrzo su bili kod sledećeg odmorišta, pre no što je stiglo ostalo

društvo. Svi su bili začuđeni time što su Tipetak i Gobakeraj već bili tu, iako su pošli poslednji. Ali nisu se usudili da ih pitaju kako je došlo do toga. Tako je to bivalo dok nisu stigli u Blisang. Tu su poglavice iz Ngaramesganga bile bogato ugošćene; darivale su potom svoje saputnice, pa krenu kući. Ali Gotakeraj povede Tipetak kao svoju ženu.

Tipetak rodi ćerku, koju je sama dojila do njene dvanaeste godine. Jednoga dana je povede sa sobom u taro-polje; dok je Tipetak radila, iz bare doskoči žaba i sede pred njenu ćerku, pa poče da izvodi neke ludorije i da je prska vodom. U početku devojka nije obraćala pažnju na to. Ali kada se to svakodnevno ponavljalo, ona to ispriča majci, koja nije uopšte poklanjala pažnju kćerinim rečima. Stalno se ova igra ponavljala, dok devojčica nije izrasla u devojku. Kad joj je bilo petnaest godina, žaba joj reče da je čeka uveče, jer ima nešto da je pita. Za to dugo vreme devojka se bila navikla na žabu i zavolela je, te rado pristade i uveče spremi postelju blizu vatre. Žaba dođe, svuče svoju kožu i odjednom stade pred devojku kao lep čovek. Spavao je sa njom do jutra, onda se opet uvuče u svoju žablju kožu i neprimetno se izgubi. Devojci je naložio da zamoli majku da joj dopusti da se uda. Majka pristade. Kada su po podne opet bili u taro-polju, devojka mu to kaže i još isto veče bilo je venčanje pred Gobakerajem i Tipetakom. Čovek-žaba se onda ubrzo uputi na sveto mesto u Ngeroadu, svojoj majci, i ispriča joj sve o svadbi. Ova se tome mnogo obradova i dade mu neki skupoceni crveni novčić da ga obesi ženi o vrat. Tako je i bilo; a u znak zahvalnosti, Gobakeraj dade da se spremi puno lepih jela i posla ih staroj majci-žabi u Ngeraod. Ova onda sasu puno kesa, napuni ih zlatom i pokloni ih mladom paru da ih ponesu sa sobom u Ngaramesgang. Mladi pored toga obesi o vrat još i naročito skupoceni novčić. Gobakeraj se obradova tom silnom novcu, pa ga podeli među poglavice u Ngaramesgangu. A nakit za vrat i danas se nalazi u Palau.

POREKLO NOVCA

Jednog dana ljudi iz Goleja pođu posle ribolova na malo ostrvo Ngaregur, sa svojim korpama da bi ribe tako pojeli. Pritom su zaboravili jednu ribu u čamcu i ostavili je tu da leži. U tom doleti neka mala obalska ptica. Ova otkri ribu i poče da kljuca po njoj. Zatim odlete na ostrvo Ngarekeklau, koje leži uz sam Ngaregur. Tamo se ispred kuće poglavica Ugelkeklaua nalazilo neko ogromno račvasto drvo, a na mestu gde su se račvale grane bilo je udubljenje puno vode. U toj barici ptica ugasi žeđ, i dok je to radila, pade u vodu malo ikre od one načete ribe. Posle kraćeg vremena iz ikre iziđe ribica.

Jednoga dana poglavica posla svoga sina na drvo da mu nabere biberovog lišća, jer se oko drveta uvijala ogromna puzavica batel-bibera. Kada se dečak uspeo gore otkri ribicu u vodi u udubljenju. Ponese je sa sobom dole, stavi je u ljusku od kokosovog oraha i negovao ju je brižljivo. Ali uskoro je ljuska bila suviše malena, i dečak stavi ribicu u neki drveni sud, pa kada ni ovaj više nije bio dovoljno prostran, odnese je u seosko kupatilo. Ali riba je brzo rasla sve više i više, tako da su ljudi u selu počeli da je se plaše i da se žale na nju. Tada je dečak morao da je premesti u vode lagune, gde je izrasla do takvih razmera da su svi stanovnici Mgarekeklaua bili u velikom strahu od nemani. Tada dečak zamoli svoga štićenika da napusti vode lagune i da kroz tesnac spruda ispliva u otvoreno more. Neman posluša i otpliva uz istočnu stranu ostrva dole do Palaua, dok nije stigla do velikog moreuza Pelilju i Ngeaur, jer su svi drugi prolazi bili uski za nju.

Na Ngeauru se nalazi mesto Makiap. Tu riba rodi ćerku, ali je ova imala ljudski lik. Rasla je i jednoga dana vide kako se dečaci i

devojčice iz Ngeaura igraju u vodi. Onda ona zamoli majku da joj dopusti da se igra sa decom. Ali deca nisu htela da znaju za nju, i samo je ćerka poglavice Ugelabuaka bila mila i ljubazna.

Kada je poglavičina ćerka došla kući i ispričala o svojoj novoj prijateljici, rekoše joj roditelji da malu povede sa sobom iduće večeri. Kada su se deca sutradan opet kupala u moru, dođe i riba-devojčica, a ćerka poglavičina je pozva svojoj kući. Devojčica se odmah zagnjuri i upita svoju majku da li sme da ide.

— Da, — reče riba — slobodno idi tamo, ako budu prema tebi rđavo postupali, onda se vrati meci.

Tako i bi. Riba-devojka je otada živela i rasla kod svoje prijateljice, u poglavičinoj kući.

Jednog dana primeti da se u njoj zbiva nešto naročito. Postepeno je nabrekla. Kada je poglavica to primetio, uplaši se; pomislio je da je možda gubava. Stoga su je izdvojili od ostalih u kući. Niko nije smeo k njoj, pa ni poglavičina ćerka, a jelo su joj doturali pomoću dugačke motke. Pa ipak, poglavičina ćerka je koristila svaku priliku da se neopažena ušunja u sobu svoje drugarice. Bila je uz nju. A iz ljubavi prema svojoj prijateljici nije se ni devojka-riba vratila svojoj majci, nego je odlučila da ostane dok ne bude imala poklon kojim će moći da nagradi prijateljicu za vernost.

Posle nekog vremena, kada su jednom poglavica i njegova žena bili izišli, dve prijateljice su se opet našle i igrale se zajedno. Tada devojka-riba reče:

— Moje je vreme sada došlo, otprati me dole do mora i odvedi me do mesta gde smo se prvi put našle.

Otišle su do obale, i kada su se praštale, devojka-riba reče:

— Daj tvoju torbu i otvori je.

Zatim stavi svoje nabrekle prste unutra i obrisa ih. Uskoro zatim vrećica se napuni novcem, koji usrećena prijateljica plačući odnese kući. Na to se njeni grdno naljutiše kad su uvideli kakvo su dragoceno blago pustili da im umakne.

A riba-devojka zaroni u more; smesti se na leđa svoje majke, koja sa njom otpliva. Ali majka je plivala tako da joj je ćerka bila nad vodom i rekla joj da prikupi sva drva koja su plivala. Devojka tako i

uradi, i ubrzo je skupila toliko da je od toga nastalo malo ostrvo, na kome je htela da se porodi. Tamo na Ngrotu rodila je najpre ševu Delarok, a zatim toliko novčića da je celo ostrvo bilo pokriveno njima.

— Sada, — reče majka — vreme je da se setimo sina poglavice u Ngarekeklau, koji me je nekada negovao tako pažljivo. Napuni pticu Delarok novcem i pošalji mu kao nagradu.

Delarok, napunjena novcem, odmah odlete Ngarekeklau. Pozvala je sve poglavice da se skupe i onda izbacila novac. Najpre ispljuva novac u torbu Ugelkeklaua i napuni je, a zatim su došli svi na red. Ali jedan čovek koji je bio u ribolovu kad se delio novac, po povratku smesta odjuri u skupštinu da bi uhvatio pticu. Ova ga zamoli za malo vode da bi mogla da izbaci iz sebe poslednji komad, ali čovek je bio toliko gramžljiv da je uhvatio pticu i stiskao je i davio u želji da dođe do tog jednog novčića. Ptica Delarok tada uginu, a sve bogatstvo sa Ngeraoda bi izgubljeno za Palauance. Dobili su samo malo od toga.

KAJIFI

Kajifi je stajao kraj svog kovačkog ognjišta duboko u Sasalaguanu, i kovao duše da bi imao robova koji će ga služiti. Potpirivao je vatru tako da je ognjište prslo. Usijano kamenje i vatrene reke se razliše po zemlji, iz Sasalaguana izlete jedna duša. Ona pade kod Funije na Guahanu i postade kamen. Ali sunce je grejalo kamen, kiša ga je razmekšala, a more mu je dalo ljudski oblik. Taj čovek uvide da je na zemlji lepo. Napravio je druge ljude od zemlje i vode, a na vatri sunca iskova im duše onako kako je to naučio kod Kajifija, i nazva ih sinovima zemlje.

Kada je Kajifi primetio da mu je jedna duša pobegla, tražio ju je svugde da bi je ubio. Jednom je našao jednog sina zemlje kako sedi kraj mora i pomislio je da je to ona odbegla duša. Poslao je ogroman talas, jer su mu voda, vatra i vetrovi bili podređeni. Talas je progutao sina zemlje, ali ga nije mogao ubiti, jer je duša onoga dolazila od sunca, koje nije bilo podređeno Kajifiju; tako je duša postala riba. Kajifi je gonio ribu i naterao je u neko jezero; pod jezerom je zapalio ogromnu vatru, i jezero se isušilo. Ali riba nije umrla, nego se pretvorila u leguana i živela je u šumi. Tada Kajifi zapali šumu. Leguan se pretvori u pticu i odlete. Onda Kajifi posla buru koja je pticu tresnula o stenu; tako je slomila krila — i postala opet čovek.Tada čovek sa sunčevom dušom reče Kajifiju:

— Vidiš, ne možeš ti mene ubiti iako imaš veliku moć, jer je moja duša iskovana na sunčevoj vatri.

Na to se Kajifi začudi, pa odgovori:

— Ne, tvoju dušu sam ja lično kovao.

Sin zemlje odvrati:

— Ona duša koja ti je pobegla živi u Funiji na Guahanu i kuje druge duše na sunčevoj vatri. I stvarno, dobro si je naučio svojoj veštini jer, pogledaj, ja sam njeno delo, duša sunca, a ti, majstor, nemaš moći nada mnom.

Kada je Kajifi to čuo, obuzeše ga ljutnja i bes. Pobegao je brzinom vetra; more se izli na zemlju, planine su bljuvale vatru i mnoga ostrva bila su uništena. A u Funiji otvori se zemlja i proguta oca čovečanstva. Ali njegovo pleme nije mogla da ubije. Progonjeni sin zemlje postade moćan i snažan, i izrodi snažno potomstvo. Ali nije bio srećan, jer je čeznuo za zavičajem svoje duše.

Tada mu pristupi Kajifi i, pun podmuklosti, reče:

— Video sam tvoju braću na Guahanu, u zemlji srećnih. Njihove duše nisu žedne i ne gladuju, oni su srećni. i dobri, jer su siti. Ali ti si žedan i gladan za izgubljenim zavičajem. Dobro! Opremi brod i vrati se u zemlju srećnih.

Onda sin zemlje opremi brod i vetar ga otera do Guahana. Video je svoju braću. Međutim, oni ga nisu poznavali i nisu razumeli šta im kaže. Ali bili su dobri prema njemu, dali mu od svoga viška i hteli su s njime da dele svoju sreću. Ali njihova sreća i nevinost bili su za njega muka; pokazivao im je svoju golotinju, tako da su se oni stideli, poklanjao im je od svoga bednog bogatstva, tako da su otada izbegavali plodove svojih bašta; učio ih je onome što je on nazivao vrlinom — grehu. Onda su mu bni pozavideli na njegovoj mudrosti i vrlini, mrzeli ga i mrzeli se međusobno; jedan je bio neprijatelj drugome.

Kajifi se tome radovao i smejao; pojavili su se mržnja i zavist, njegovi sinovi ljubimci. Zahvatili su ljudska srca zubima ajkule i kracima polipa i odvukli ih sa sunčeve svetlosti u dubine Sasalaguana. Upravljali su hicem koplja ratnika i praćkom osvetnika, a sa palima su se strovalili u ždrelo pakla.

Ali u dolini mira budi se onaj ko je svoj zemaljski život završio u miru. Tamo hlebno drvo i kokosova palma daju bujniji plod, a more u sebi skriva ukusnije ribe nego ovde na zemlji.

PRIČA O JATU I JOLI

U stara vremena živeo jednom neki bračni par: čovek se zvao Jat, a žena mu Jol. Imali su dve devojčice. Kada su porasle, udale su se obe istovremeno, i u isto vreme ostale bremenite. Kada im je došlo vreme, obe se upute u dom za žene gde se rađaju deca, i svaka za sebe iskopa jamu za vodu. Tu posade po jedan štap. Na tim štapovima su se rodila deca; bili su to dečaci. Štapovi su olistali i dobili crvene cvetove.

Jednoga dana starija sestra ode u tako-polje da bi donela krtole za ručak. Ostala je nešto duže no obično; u tom njen mali počne strašno da se dere. Majka to ču i potrča natrag u kuću da bi ga umirila, ali on nije hteo da ućuti. Mlađa sestra se dosetila, izišla napolje, otkinula jedan cvet sa sestrinog štapa i dala ga detetu. Ono se odmah umirilo i radovalo se cvetu. Majka ode da donese vodu, dabi oprala malog derana. Kada je zahvatala vodu iz rupe, primeti da na njenom štapu nedostaje jedan cvet. Ode sestri i dobro je izgrdi što joj je uzela cvet; ma koliko se ova branila i ubeđivala da ga je uzela da bi umirila derana, ništa nije pomoglo. Sestra je i dalje grdila, i obe se dobro pozavade. Naposletku dođu Jat i Jol i izglade spor; njih dve se opet pomire.

Zatim mlađa sestra sede za razboj i radila je do zalaska sunca. I dok je tkala, naiđe Nitor, sestra kralja Remezilangegotua, koji je na Istoku vladao nekim ogromnim carstvom. Kraljevoj sestri se dopade vredna, marljiva žena i povede je zajedno sa detetom gore na nebo. Kada je stigla tamo gore i ušla u kuću svoga brata, on je upita:

— Reci, što dovodiš ljude ovamo?

— Volim ih — odgovori Nitor. — Išla sam u šetnju po zemlji, pa sam spazila ovu ženu kako vredno prede iako je već skoro bio mrak i više nije mogla da vidi konac.

Ispriča toliko o lepoti žene i njenog deteta da ju je Remezilangegotu poželeo za ženu, i oženi se s njome. Tako je žena postala kraljica, a njen muž je mnogo voleo i dete. Ono je na putu za nebo skoro odraslo do momčića. Bio je već sasvim razuman, znao da govori, a pošto je tako lepo znao da igra, reče mu majka:

— Idi, odigraj jednom, Gapagag, unakrsnu igru.

Dečak zaigra, i činio je to tako izvrsno da je Remezilangegotu uzeo rog od školjki, dunuo u nj da bi ostali svet došao da vidi dečaka kako igra. Svi su se divili dečaku i bili su toliko oduševljeni da su i sami naučili igru i igrali do izlaska sunca. Pošto je dečak igrao najbolje, očuh je hteo da ga odlikuje i nagradi. Ode u kuću, otvori svoje kovčege, izvadi stotinu crvenih marama najtananjeg tkanja i njima pokri zemlju; otada je dečak igrao samo na maramama, Sledeće veče ponovili su igru, i dečak je igrao tako lepo da su se ljudi iz svih krajeva sjatili da ga vide.

Vest o tome događaju doprla je do vrhovnog nebeskog boga, velikog duha Eluelapsa. Kada je saznao za to, hteo je da pozove Remezilangegotua; samo nije mogao da nađe vesnika, jer su skoro svi bili odleteli sa neba. Naposletku srete jednoga od svojih sinova, kome reče da ide da izvidi tu stvar pobliže, pa da mu onda kaže je li istina to što se priča. Ovaj ode i upita svet:

— Šta radite vi tu?

— O, igramo u čast sina Remezilangegotua — odgovore mu oni. — On igra sjajno, i svi mu se divimo.

Tada je sin Eluelapsov zastao i posmatrao. A pošto se nije vraćao, ode sam Eluelaps da pogleda igru. Prilikom posmatranja igra mu se toliko dopala da je opet i opet gledao, i nije mogao da se odvoji. Ali na kraju je ipak morao da ode kući; te mu iziđe u susret njegov sin Morakero, i Eluelaps mu ispriča šta je sve video.

— A sad potraži brata — dodade. — Poslao sam ga da mi pošalje izveštaj, ali se on dosad nije vratio.

Morakero nađe brata kako stoji u gužvi, upiljivši pogled u dečaka koji je igrao. Tada dohvati šakom pesak, pa mu ga baci u oči i pobeže. Ocu je kazao:

— Nisam mogao da ga povedem jer on mora da se otrgne od toga prizora.

Tada i Eluelaps htede da izbliže posmatra dečaka. Poslao je po onoga koji gura oblake, nebeskog čuvara Ururulanga, i naredio mu da donese pedeset lepih prostirki i da ih odnese Remezilangegotu kao poklon. Tako i bi, a Remezilangegotu dao je za uzvrat stotinu crvenih marama za Euelapsa. Na to Eluelaps pošalje još stotinu naročito lepih prostirki, sa divnim crvenim i crnim šarama, za Remezilangegotua, i pozva ga da zajedno sa svojim dečakom dođe u posetu. Remezilangegotu opet posla stotinu lepih marama i naredi da se prostru pred kućom bogova, Fatsumal, u kojoj je stanovao Eluelaps. Zatim opra svoga dečaka, pomaza ga korenom od đumbira i miomirisnim uljima, i pođe za njim u Fatsumal.

— Ah, evo vas — reče Eluelaps, i posla po svoje dve sluge, Ulilema i Tibura, koji su najpre morali da mu dobro otvore oko da bi mogo da posmatra dečaka. Obojica su najpre pokušali rukom; to nije išlo; onda su pokušali veslima od čamca; ni to nije uspelo. Naposletku izribaše vesla peskom. Sad je išlo. Oko je bilo širom otvoreno; namazaše ga miomirisnim uljem, pa rekoše dečaku:

— Mali, hajde priđi!

Tada dečak stupi pred najvišega boga, koji mu uze ruku i stavi je na čelo. Kada je Remezilangegotu to video, veoma se ožalosti, jer je znao šta to znači, pa od jada glasno zakuka:

— O, sad više nemam sina, Eluelaps mi je uzeo sina!

Eluelaps upita dečka za ime, ali ovaj još nije imao imena. Tada Eluelaps dozva sve sluge, zvezde, zvezdu Danicu, Orla, Vlašiće, Orion, Velikog Medveda itd. Ovi ga upitaju za njegovu želju, a on im reče:

— Potražite mi naročito lepo ime za ovog dečka, moga sina.

Tada zvezde posedaše, i razmišljale su celog dana, pa kada je svaka našla drugo ime i rekla ga, Eluelapsu nijedno nije bilo pravo. Jutarnja zvezda se razbesne pa uzviknu:

— Pa nazovite ga onda Pagaral, govnar!

Ali joj Ataie odvrati:

— Ne, tako ga nećemo nazvati. Lugeilang, sredina nebesa, neka se zove.

Eluelaps dozva jutarnju zvezdu, pa reče:

— Zato što si mome sinu namenila tako odvratno ime, skinuću te sa tvog visokog mesta na nebu. Više nikad nećeš da se popneš gore, nego ćeš ujutru i uveče da svetliš mome sinu kad na obali obavlja svoje poslove. A ti, — i pri tom se okrete Atairu — namenio si mome sinu lepo ime. S tobom sam vrlo zadovoljan. Ubuduće ćeš ti stajati na najvišem mestu na nebu, zauzećeš počasno mesto i zagledaćeš u sve.

Tako je to ostalo do današnjeg dana.

Kada je Lugeilang odrastao, Eluelaps potraži devojku za njega i dade mu Ilamulul, vičnu igri, za ženu. Kad je rodila sina, nazvala ga je Geo. Posle je opet zatrudnila, ali kada je trebalo da rodi, nije bilo ničega. I treći put je zatrudnela i opet nije mogla da rodi. Tada se Eluelaps uplaši; mislio je da će Ilamulul da rodi neko čudovište koje bi jednom moglo da naudi Geu. Savetovao joj je da sakrije Gea. Ona to i uradi, pa ga ostavi na jednom mestu do kojeg se moglo doći samo kada se podigne Eluelapsova prostirka. Pošto je Geo bio u bezbednosti, majka mu i četvrti put zatrudni. Kada se približavalo vreme porađanja, nastupiše veliki bolovi i ona se ,mnogo mučila. Sve su joj žene pomagale, ali sve je bilo uzalud, nije mogla da se porodi. Usto je imala i strašnu glavobolju. Kada ju je Eluelaps video kako se muči, reče:

— Donosite iz mora veliku bisernu školjku, pa pomoću nje rasecite Ilamululi glavu.

Tako i bi, i iz glave joj iziđe dete. Dobilo je ime Olufat.

Olufat je bio neobičan dečko. Tek što se rodio, već je znao da govori i da uradi sve što i odrasli. Hteli su da mu odseku pupčanu vrpcu, a on uzviknu:

— To mogu ja sam.

Tako i učini. Vrpca se očeša o palme i oboji im koru crveno, i taj izgled su zadržale do danas. Zatim pobeže u žbunje i ostavi majku

samu u porodiljskoj postelji. Tumarao je svuda unaokolo i pravio gluposti. Najzad dođe do jednog mesta gde su žene plele vence od cveća.

— Ja sam Olufat — reče. — Dajte mi koji cvet!

— Olufat? Ko je Olufat? Otkada se govori o Olufatu? — odgovore mu žene.

Mnogo su uvredile Olufata, jer je on mislio da svako poznaje njega, lepog Olufata. Mislio je da će svi da se otimaju o njega, lepog, divnog đidiju. A bio je sušta suprotnost tome što je o sebi mislio. Bio je ružan, i ljudi su mu se rugali. Upita žene za Gea, i hteo je da zna ko je on u stvari, jer su o njemu svi govorili.

— Gde je taj koji je toliko lepši od mene i o kome se toliko govori?

— On je duh — odgovore mu žene. — Njegovo ime znači lepota i mi pravimo vence za njega i Eluelapsa.

Olufat se oneraspoloži; bio je besan, tumarao je svuda naokolo po nebu da bi dokučio gde se Geo nalazi i ko je on. Ali niko nije hteo da mu to kaže. Vrati se opet u Fatsumi i tamo pred vratima vide dve obešene ribe, kakve još nikada nije video.

— Kakve su to ribe? — upita.

— Lugeilang ih je uhvatio — odvratiše mu.

Olufat se tada reši da pripazi kada Lugeilang lovi ribu. Ali, morao je dugo da čeka. Ljudi iz Fatsumala su ga slagali, jer su ribe bile iz Geove zemlje.

Kada je Olufat to saznao, hteo je da svaki način do Gea. Ali niko mu nije pokazao put. Jednoga dana ode iz Fatsumala, sede ukraj puta, i razmišljao je o tome kako bi mogao da ostvari svoju nameru. Naposletku se pretvori u guštera i vrati se natrag u Fatsumal. Zavuče se Elualapsu pod prostirku za spavanje i tamo ubrzo nađe put Koji je vodio do Gea. Kada je našao put, opet uze svoj prvobitni oblik i pođe u zemlju Gea. Dobro je koračao. Kada je stigao blizu Geove kuće, pretvori se u ždrala i odlete do Geovog kupališta. Geo je imao stotinu čuvara, pedeset slugu, deset kuvara i pet žena. Kada je Geo otišao da se kupa, spazi ždrala. Tome se nije malo začudio, jer, prvo, nikada nije video takvu pticu, a drugo, u njegovoj zemlji uopšte nije bilo ptica. Potom ždral odlete, ponovo se pretvori u

guštera, vrati se pod prostirku Eluelapsovu i ispuzi iz Fatsumala; Zatim se opet pretvori u Olufata, koji se vrati u Fatsumal, i tamo zamoli za sekiru.

— Šta ćeš s tim? — upitaše ga.

— Da raskrčim žbunje — odgovori on.

Dadoše .mu sekiru, a on je sakri ispod prostirke Eluelapsove.

Sutradan se ponovo pretvori u guštera, zavuče se pod prostirku, ponese sekiru i opet uze ljudski oblik, pa pođe prema Geovoj kući. Usput podiže neki kamen, strpa ga u džep i nad njim izgovori još i neke čarobne reči. Kada je stigao do kuće, baci kamen, koji uz strahoviti tresak probi krov. Ljudi su se toliko uplašili da su svi ostali nemi i kao uzeti. Olufat se približi, a Geo upita svoje ljude:

— Niste li tu skoro videli neku pticu?

Ali, pre no što su mogli da mu odgovore, uverio se da je Olufat bio ta ptica, da je on bacio onaj kamen, i da sada hoće sve da ih pobije. Tako se i desilo. Olufat najpre pobi svu poslugu, a naposletku odrubi i Geu glavu.

Olufat ponese glavu i vrati se u Fatsumal. Tamo je sakri ispod neke grede na zidu. Kada su ga ljudi upitali gde je bio, odgovori:

— O, radio sam mnogo i pri tom našao nešto lepo.

Ali im još nije pokazao glavu. Ali Ilamulul je predosećala šta se dogodilo; ona izreče svoju sumnju, a kada su ljudi navalili na Olufata, on im pokaza Geovu glavu. Tada gomila zaurla i nazva ga bratoubicom. Olufat ostade miran i pribran i reče:

— Zašto vičete? Nisam li vas dovoljno pitao: ,da li imam brata ili ne? A sada kukate? Vi ste krivi.

Oni su i dalje kukali i vikali:

— Zar da ne kukamo kada si nam ubio dobrog Gea?

— Ah, koješta, ne kukajte tako — odvrati Olufat. — Nemate nikakvog razloga za to, jer niste hteli da mi kažete da je Geo moj brat.

U Fatsumalu je vladala velika žalost. Lugeilang zakopa glavu svoga sina pred kućom, a iz glave izniče divan ljiljan. Nosio je dva

divna cveta, iz kojih su postale dve lepe devojčice. Ali ljudi su se međusobno dogovarali:

— Hajde da ubijemo Olufata zbog njegovog nedela.

Tome se usprotivi majka, i reče:

— Ne, dosta je što mi je ovo dete mrtvo. Treba li sada i ovo drugo da umre?

Ali su oni postigli da Olufat bude irognan iz nebesa. Tako i bi, a dve devojčice je Eluelaps uzeo pod svoje kao ćerke.

Kada je Olufat bio izgnan, iseli se i dođe u zemlju Pelit. Tamo je živeo samo jedan čovek, koji se takođe zvao Pelit, a čije je jedino zanimanje bilo da preko celog dana spravlja palmino vino i da ga pije. Olufat mu je u tome pomagao izvesno vreme, ali mu ubrzo zemlja Pelit postade dosadna, i otišao je dalje, dok naposletku nije stigao na kraj sveta, u Tabolifalu. Tamo je bilo pusto i prazno, samo je našao velik komad bambusa. Olufat ga podiže, uze ga i vrati se u Pelit. Usamljeni čovek je upravo sedeo gore u krošnji palme.

Tada Olufat dohvati bambus i tolikom snagom tresnu njime o palmu da se Pelit silno uplaši. Brzo siđe sa palme i pobeže. Sada je Olufat bio sam, ali nije mu išlo dobro. Prilikom bežanja, Pelit je poneo nož i sudove, pa je Olufat morao da grize palmu zubima kao pacov. Kada je jednom sedeo gore na palmi, spazi u daljini neku drugu zemlju.

Tako je otišao dalje. Kada je stigao do mora, uze svoj štap i umoči ga u vodu; odmah se talasi razdvojiše, i on pređe na suvo, u drugu zemlju. Tu nađe par ljudi, muškarca i ženu. Muškarac se zvao Gošuberig i bis je ribar, a njegova žena je sadila taro. Isprva, kada je stupio na tle, Olufat nije video nikoga, ali je otišao dalje i spazi ženu kako radi u taro-polju. Tada se pretvori u odojče i poče strahovito da se dere. Žena to ču, pritrča, pa kada je videla dete kako tu leži, bi joj žao. Podiže ga i odnese kući. Pošto nije imala mleka, dugačkom motkom skinu sa drveta kokosov orah i njime nahrani dete. Kada je u daljini ugledala muža kako dolazi čamcem, pođe mu u susret na obalu i ispriča mu svoj doživljaj. Ovaj se veoma obradova, ostavi čamac na obali, i otrča kući da vidi dete i da ga zagrli. Držali su nahoče kao svoje rođeno, i ono je raslo.

Jednom je otac otišao u ribolov, a majka je bila u taro-polju, pa Olufat pođe da spravlja palmino vino. Kada je skinuo bocu sa zida, video je da o tavanici vise dva velika džaka. U njima je Gošuberig ranije donosio ljude; u jednom su bili samo dobri ljudi, u drugom rđavi, zli ljudi sa porocima, nedostacima, bolestima i dr. I ako mu je otac stalno zabranjivao da dira vreće i da gleda šta u njima ima, Olufat je ipak hteo da sazna to. Najpre otrča do obale da vidi šta mu radi otac, pa je onda gledao za majkom. Kada je primetio da su oboje vrlo zauzeti i da su mu odrešene ruke, požuri natrag u kuću i odseče obe vreće. Uz strahovitu lomnjavu i buku vreće tresnu o zemlju; celo se nebo zaljulja i zadrhta. I roditelji su to primetili i dotrčali su brzo. Vreće još nisu bile otvorene. Kada je Olufat video da roditelji dolaze, uprti obe vreće na leđa i pobeže. Sad su roditelji znali da je tobožnje dete bilo Olufat.

Olufat se požuri natrag u zemlju Pelit, a Gošuberig je trčao za njim. Kada su Olufatu vreće postale suviše teške, on jednu ispusti. Otac je podiže i odnese kući. Što je prilazio bliže kući, vreća mu je postajala sve teža, tako da je Gošuberig naposletku morao da je baci. Tada vreća propade kroz nebo i nađe se na ostrvu Fejs. Sa drugom vrećom Olufat srećno stiže u Pelit. Kada ju je otvorio, doživeo je veliko razočaranje; dohvatio je vreću sa rđavim ljudima. Pa pošto nije znao šta će sa njima, sve ih pobi. Potom se Olufat vrati u Fatsumal, i ponašao se nadalje kao pravi bog.

Vreća je pala noću na Fejs. Fejs i more se uzburkaše. Kada su sledećeg jutra stanovnici Fejsa otvorili vreću, iz nje iziđe žena lepa kao slika, za njom i druga, treća, i sve više, sve dok naposletku svaki čovek na Fejsu nije dobio ženu. Kada je vreća bila prazna, nije više bilo ni žena. Bacili su je prosto kraj obale.

U to vreme je nasred ostrva živeo čovek po imenu Apišur. On je prilikom deobe žena zakasnio, i ljudi su samo još mogli da mu ispričaju priču o vreći i kako su je ispraznili. Apišur reče:

— Baš ću jedanput sam da pogledam tu vreću.

Kao što se to obično radi, položi na obalu niz rebara od palminog lišća i na njima dovuče vreću gore. Apišur dobro razgleda vreću iznutra i na dnu nađe još jednu ženu, na koju su prilikom deobe bili zaboravili. On je izvuče i nazva je Isulumar, jer ju je našao među

prljavštinom. I ma koliko da je bila prljava, on je se nije gadio. Ipak je mogao da vidi koliko je lepa. Dobro je opra i povede je sa sobom kući.

Kada je kralj čuo za to, postao je vrlo ljubomoran na Apišura i sekirao se što ovaj ima najlepšu ženu. Hteo je da je odmami, i stoga pozva sve muškarce sa ženama na veliku igranku. A Apišuru reče:

— Spremi svoj čamac i odmah idi na Faju! Treba odande da doneseš ptičjeg perja.

Tada se čovek spremi. Pošao je ujutru, na Faju je stigao u podne, a uveče je bio natrag na Fejsu. Vrlo se žurio, jer je predosećao da mu je kralj dao taj nalog samo da bi mu za vreme njegove otsutnosti oteo ženu. Kada se on vratio, kralj u sebi reče:

„Gle, pa ovaj se brzo vratio! Sad svakako da ne mogu da mu ukradem ženu”.

Ali, nije hteo da odustane od svoje namere. Kada je Apišur došao k njemu, reče:

— Lepo sad idi u Jap i donesi mi odande jedan Reng.

Apišur posluša i vrati se još istoga dana. Kralj mu onda naredi da napravi put u veliku zemlju na Istoku i da donese lepe marame. Kada je hteo da pođe onamo, Apišur najpre skloni ženu na sigurno mesto. Na njegovu molbu iz mora iznikoše visoke obale; iza njih sakri ženu od kraljevih proganjanja i ode na put. Posle pet dana opet se vrati i predade marame. Sada je kralj hteo da odustane od svojih namera, ali mu srce nije dalo mira. Izmislio je težak posao za Apišura, sa koga sigurno neće da se vrati. Dao mu je nalog da otputuje u zemlju ždralova, u Faluegarar.

Kada je Ilusumar čula da njen muž opet treba da putuje, mnogo se ražalosti i upita ga zašto mora stalno da putuje, zašto ne ostaje s njom i kuda će ovoga puta. Apišur joj sve ispriča i ona se opet raspoloži zbog toga što on putuje u Falueluegarar. Jer Falueluegarar je bio njen zavičaj, tamo se rodila, a kralj to nije znao. Ona to ispriča svome mužu, zamoli ga da ćuti o tom.e i reče mu:

— Ne idi ovoga meseca, pa ni idućeg, plodovi još nisu zreli; zemlja je veoma udaljena odavde i ne možeš dovoljno jela da

poneseš. Ostgni još, i peci kreč, jer ćeš usput da srećeš mnogo duhova, a time možeš da ih zaplašiš i oteraš.

Apišur je dva meseca, gasio kreč, tovario ga u čamac natrpao je i životnih namirnica. Zatim otputova. Kada je bio na putu već mesec dana, spazi izdaleka dve visoke, strme stene u moru, između kojih je vodio put. Njegovi pratioci mu rekoše:

— Gle, tamo je ta zemlja!

— O, ne, — odvrati on — moramo da putujemo još mnogo, mnogo dalje. To su stene koje su nastanjene zlim duhovima.

A kada su bili između stena, duhovi siđoše sa obe strane i htedoše da unište čamac. Apišur baci na njih kreč; odmah su bili ukroćeni, i putnici su mogli mirno da nastave plovidbu.

Posle drugih mesec dana naišli su na ogromnog kita, koga su ljudi opet smatrali za traženu zemlju.

— O, ne, — reče Apišur — moramo još mnogo, mnogo dalje da putujemo. Ali hajde da se popemo na kita. Neka ubuduće on bude naš čamac, koji će nas odvesti do Falueluegarara.

Onda oni razbiju svoj čamac i bace jarbol i jedra u more. Zatim se popnu na kita, a Apišur reče:

— Ja sam vođa i sedeću na leđima; vi ostali posedajte na peraja, a dvojica neka sednu na rep.

Tako i učine, ali Apišur je bio veliki čarobnjak i kada se njemu i njegovim ljudima više nije dopadalo da tako sede, on izgovori snažne čarobne reči — i svi su sedeli na kitovoj kičmi. Posle mesec dana riba se nasuka u Falueluegararu.

Tada doleteše ždralovi i pojedoše sve meso nasukane životinje, a kada su se ždralovi zasitili, preostale su samo kosti. One su se osušile na suncu i raspale, a kada su se raspale, Apišur sa drugovima iziđe na kopno.

Odoše potom u unutrašnjost zemlje i ubrzo stigoše pred neku kuću, koja je pripadala gospođi Aliselap. Aliselap je bila zla čarobnica, bila je pola čovek, pola duh. Kada je videla strance da nailaze, pođe im u susret i reče:

— O, žao mi vas je, jela vam trenutno ne mogu dati; nemam ništa u kući, ali zvaću svoje ljude, oni mogu da vam ih spreme!

Na to zapali ogromnu vatru da pozove svoje ljude, ali se ne pojavi niko, jer ona u stvari nije ni imala ljude, bila je potpuno sama na ostrvu. Pred kućom se nalazila kokosova palma koja je pripadala Ilusumari, a pored nje su bila dva otvora za vodu. Ilusumar je svome mužu pričala o tome; on je znao za to. Voda iz jedne rupe davala je lepotu, snagu i hrabrost, ali ko bi se kupao u drugoj rupi, spopale bi ga bolesti i napasti. Ovaj izvor bio je lepo uređen i unaokolo su bili poređani korali, a voda je bila bistra kao suza. Aliselap je mislila da će se ljudi okupati u lepom izvoru i pomreti, a ona bi onda mogla da ih pojede. Prvi izvor je bio sam u blatu, neuređen i voda mu je bila mutna. Niko nije slutio kakve odlične osobine ima ta voda. Apišur predloži svojim ljudima da se kupaju. Ali kada su hteli da se spuste u lepi izvor, on ih opomenu da to ne čine, već da uklone prljavštinu oko drugog izvora i da prethodno donesu pet oraha sa palme njegove žene. Kada su hteli da otvore orahe i da ih jedu, nisu imali podesan kamen. Tek kada su uklonili prljavštinu oko izvora, našli su jedan ravan kamen, a ispod njega šolju za vodu, koju je Ilusumar ranije bila tu sakrila.

Zatim su se okupali, dobili nove snage i osvežili se orasima. Kada su s tim bili gotovi, setili su se kraljevog naloga; rasporedili su se po ostrvu i svaki je sakupio pun sanduk ždralovog perja. Nakupili su pet sanduka. Kada je pala noć, nalog je bio izvršen, i pre no što su pošli kući, hteli su najpre da se dobro ispavaju. Odoše u kuću Aliselape i legoše; tada reče Apišur:

— Nemojte još da zaspite! Svaki stub, svaka greda ovde su začarani; to su zli duhovi, koji hoće da vas ubiju u snu. Ali mi ćemo da im podvalimo. Dajte mi ovamo jedan orah.

Zatim otvori orah i iseče ga na sitne komade; svakome je dao dva. Apišur naredi svojim ljudima da po jedan komad, sa belom ljuskom nagore, stave na svako oko, onda će duhovi misliti da su budni, pa im ne mogu ništa. Tako i učine. Spavali su mirno do jutra.

Kada je sunce bilo već na vidiku, probude se i hteli su da se vrate u zavičaj. Ali nisu imali čamac. Tada reče Apišur, koji je bio upućen:

— Idite na obalu do izvora gde smo se juče kupali i potpuno uklonite ravni kamen!

Tako su uradili i otkrili su ulaz za neki podzemni put. Taj put je vodio za Fejs. Pošli su njime, a kada su stigli na kraj, opet su naišli na kamen. Podignu ga, i stajali su usred kuće Ilusumare i Apišura u Fejsu. Dugi marš ih je veoma zamorio. Dobro su se ispavali i sutradan otišli kralju. Kada su stigli pred njegovu kuću, spuste sanduk sa ždralovim perjem i reknu:

— Evo ti, kralju, što si hteo da imaš.

Tada kralj uvide da Apišuru ipak ne može ništa i odustane od svojih namera prema Ilusumar. Otada je Apišur živeo srećan i zadovoljan sa ženom i dobio mnogo dece.

Deca su odrasla, postala velika, i rado su se igrala. Kada su se jednom tako igrala, najstarije je imalo tu nesreću da ubije neko drugo dete iz Fejsa. Tada se više niko nije hteo igrati sa decom Ilusumare, pa ona i njen muž nisu više hteli da ostanu u Fejsu. Najstariji sin je molio za dopuštenje da se vrati u majčin zavičaj. Kada je videla da sin to misli ozbiljno, ona mu ispriča o svom zavičaju, o velikim teškoćama na koje će usput naići dok ne stigne donde, o zlim duhovima, pouči ga čarobnim formulama i sredstvima kojima će moći da se od toga brani. Zatim mu pomaza noge uljem i pusti ga. Sin ode, a ulje mu je omogućilo da hoda po vodi.

Putovao je dugo, dugo vremena, i naposletku stiže na ostrvo gde je živela Aliselapa, pa sa njega dođe do glavnog ostrva Falueluegarara. Ono je bilo nastanjeno mnogobrojnim ljudima. Kada se približavao, mladić je objavio svoj dolazak glasnim dozivanjem. Primili su ga ljubazno i odveli ga u zgradu Velike skupštine. Kada je tu ispričao svoje doživljaje, rekao svoje ime i predstavio se kao sin Ilusumare, radost je bila velika. Svi su ljudi dotrčali, pozdravili i grlili ga, i zahvalili su mu što im je doneo vesti od sestre, za koju su svi mislili da je davno umrla. Ostao je u zemlji svoje majke i postao kralj.

Ne potraja dugo, pa je i drugi sin hteo da ode sa Fejsa i da pođe stopama svoga brata. Ali majci nije govorio ništa o tome, te nije saznao čarobne formule za teranje zlih duhova. Kada je bio namazao noge čarobnim uljem, ode na vodu i udalji se potajno. Ubrzo je stigao do onih dveju visokih stena gde su živeli zli duhovi. Ovi savladaju mladića i zatvore ga. Pošto se nije vratio kući, majka se uznemiri i posla najzad i trećeg sina da potraži svoga brata.

Poučila ga je na isti način kao i najstarijeg i dala mu sud sa peskom da ponese. Sin ode i stiže takođe do stena. Kada su duhovi hteli da ga napadnu i kopljima se bacali za njim, on izgovori čarobnu izreku, kojoj ga je naučila majka. Tada koplja proleteše pored njega, i on stiže bez smetnji na stene. Duhovi ga nisu baš ljubazno primili, ali mu nisi činili ništa nažao. A kada je ušao u zgradu skupštine, nađe tamo svog nestalog brata, vezanog za tavanicu debelim konopcima, ali još u životu. Tada uze pesak koji mu je majka dala i baci ga na duhove, tako da su svi iomrli. Zatim oslobodi brata, i obojica odoše u majčinu zemlju, gde ih stariji brat radosno primi.

Uskoro je za njima došao i četvrti sin. Tada se Apišur i Ilusimar usamiše. Spopala ih je čežnja za svojom decom, i najzad su napustili Fejs. Otišli su u Falueluegarar i tamo su živeli srećno do kraja, zajedno sa svojim sinovima.

BITKA PTICA I RIBA

Jednom se vodila velika, ljuta bitka između ptpca i riba, jer su ribe pticama ukrale kokosove orahe. Stoga su jedne drugima objavile rat; obe zavađene strane su skupile vojsku, i, kada su se jednoga dana sudarile, započela je bitka. Odmah u početku rađa zabi koplje raku u lice, jer se bio priključio pticama. Vrh se slomi i osta zaboden u čelu raka, gde se i danas može videti. Zatim rađa pobeže. Rak pojuri i sruči koplje za njom, koje je pogodi u stražnjicu; potom i on pobeže. Ali koplje je do danas ostalo u rađi.

Obe strane su se oštro sukobile; ptice su uhvatile ribu list i trljale besno o stenu, dok nije postala tanka i oči joj se našle na jednoj strani. Naposletku su' ptice uzele pod svoju vlast još i jednu ogromnu ribu, ajkulu; nju su toliko tukle kamenicama po njušci, dok se nije sva nakrivila.

Bitka je postala sve silnija, a ptice su bile jače i imale su prednost, jer su mogle da lete, što ribe nisu umele. Tako je njihova strana ostala slabija i nisu mogle da umaknu pticama. Jedan od glavnih vođa među ribama bio je naročito hrabar; bio je to morski jež. Uhvatio je sva koplja koja su bila bačena na njega, dok su drugi bežali.

U brdima je živela ogromna, snažna ptica orao. Ovaj je prilikom svojih izleta po moru čuo o nekoj životinji koja je navodno neobično velika i snažna,

i zove se Likamatantar. Nije znao da je to u stvari neka mala, sitna školjka, koja se obično prilepi uz kamenje. Odlete do ptica, pa još izdaleka im doviknu:

— Pazite, ljudi, danas ću da uhvatim Likamatantar!

Ulete u najžešću borbu, i među borcima je tražio Likamatantara. Pri tom nije ni primetio da školjka sedi sasvim blizu njega na steni i pazi. Odlete do stene i diže veliku galamu. Zatim sede, a noga mu se zaglavi između ljuštura školjke. Školjka sklopi ljušture i dobro uštinu uhvaćenog hvalisavca. Tada je orao, do malopre tako hrabar, postao manji od makovog zrna i poče da se dere, da urla, pa naposletku i da moli:

— Pa pusti me, Likamatantaru!

Kada je počeo da se dere, njegova strana se uplaši i popusti u borbi. Orao je vikao do promuklosti, ali školjka nije popuštala. Morao je da pribegne lukavstvu, i razmišljao je kako bi mogao da zavara Likamatantara.

Napravi se mrtav, raširi krila i polako se spusti na kamen. Kada se sasvim umirio, školjka polako otvori ljušture da bi se uverila da li je orao stvarno mrtav. Čim je ptica to primetila, znala je da će se izvući. Podskoči, odlete i uzviknu:

— Haha, Likamatantaru, naseo si, naseo si!

Onda je borba bila završena.

Ribe su se skupile da bi utvrdile ko i koliko ih je ranjeno. Pri tom su pronašle da jedna od riba nije učestvovala u borbi; spavala je, sakrivena pod nekim kamenom, au stvari je ona bila povod ratu. Potražili su je, pa kada su je naposletku našli, pitali su je:

— Zašto se nisi danas borila sa nama? Ti si izazvala celu svađu, zar nisi ti pticama ukrala kokosove orahe?

Bile su vrlo besne, ali ona odgovori:

— Zašto mi niste ništa rekle o tome? Ja sam spavala i ništa nisam znala o toj vašoj svađi.

Slagala je; stoga su joj se rugale i ona se mnogo stidela. Isključile su je iz zajednice, morala je da ode, i otada živi sama. Bila je to pastrmka.

I ptice su se skupile da pronađu onu koja se sakrivala od borbe. Kada su je najzad našle, dovukle su je i ispitivale:

— Reci, gde si bila? Mi te danas nismo videle u borbi!

Ona im odgovori:

— Šta hoćete od mene? Ja ne spadam u vašu vrstu; zar ne možete da vidite da mi je lice kao u pacova, a telo kao u četvoronošca?

Tada je ptice ismejaše, izrugaše se kukavici i isključiše je iz svoje zajednice. Otad se zove slepi miš. On izgleda drugačije od ptica, živi na usamljenim mračnim mestima, i dok ptice sede na granama, slepi miš se veša o grane, s glavom na dole.

NASAMARENA LjUDOŽDERKA

Bila jednom neka žena koja je imala tri dečaka i jednu devojčicu. Jednoga dana deca odu u šumu da se šetaju. Dođu do jedne kuće u kojoj je stanovala ljudožderka. Kada ih je ljudožderka čula da nailaze, iziđe i pozove ih:

— Samo uđite, deco, ja sam vaša baba.

Deca uđu — žena je bila vrlo ljubazna prema njima — legnu na patos pa su se biskala dok od umora nisu zaspala. Onda ona decu umota u ponjave. Ali najmlađeg dečaka stavi u jamu ogljišta. Zatim ga pokri lišćem. Iziđe iz kuće, dovuče nekoliko stega i navali ih na vrata, tako da su bila dobro zatvorena; niko nije mogao da izađe. Zatim ode sa nekom bisernom školjkom gore do jedne stene i dobro je naoštri. Pri tom je gledala prema suncu i pevala:

„Sunce, o sunce, zađi,
Htela bih da odem da jedem Širenpue i maurenpue.
Rado bih ih jela”.

Dok je tako pevala, najmlađi je ču, pa probudi svoju braću i sestre i svi ustanu. Zagledali su svud unaokolo, ali nigde nisu mogli da nađu izlaz kuda bi mogli da uteknu, jer su vrata bila čvrsto zamandaljena. U nuždi, zavuku se u jedan ugao, navale na zid i on popusti; mogli su da izađu i pobegnu.

Kada se ljudožderka vrati, opipa ponjavu u koju je bila umotala decu, pa reče:

— Moram da sačekam još malo, onda će biti dobri za jelo.

Dok je tako govorila, iziđe mali gušter i reče:

— Nisu više ovde! Jutros su svi zajedno umakli! Kada je žena čula reči gušterove, odgovori mu: — Lažeš, i stoga nećeš ništa dobiti!

Raseče ponjavu, i kada je pogledala, nije ništa našla u njoj. Tada se naljuti, istrča iz kuće, i njuškala je po svima putevima ne bi li pronašla decu. Njuškala je i tražila sve dotle dok nije decu spazila na jednom putu. Sad ona potrča za njima, i naposletku ih stiže na nekom izvoru. Ali se prevarila; to što je mislila da će uhvatiti nisu bila deca, nego njihovi likovi u vodi, jer kada su deca videla da ljudožderka dolazi, popela su se na drvo koje je raslo nad izvorom. Žena skoči u vodu, misleći da su se deca sakrila u vodi. Tražila ih je po svima budžacima i zamalo se ne udavi. Kada su deca spazila njene uzaludne napore, morala su glasno da se nasmeju. Tada ih ljudožderka primeti gore u krošnji drveta i reče:

— Siđite dole, deco!

Deca odgovore:

— O ne, samo ti dođi gore!

Onda se stara pope uz drvo, i već je skoro dotakla nogu najmanjega, a deca izgovore neku izreku da bi ljudožderka pala sa drveta:

— Stupi gore, stupi dole, popni se gore, popni se preko. Želeo bih da više nemaš kože.

Pala je sa drveta i više nije imala kože. Kukala je i rekla:

— O, šta ću da radim?

A deca odgovore:

— Idi istrljaj se pepelom, a onda skoči u slanu morsku vodu.

Ona otrča kući. Istrlja se pepelom i skoči u more. Morala je da trpi velike bolove i na kraju da umre. A deca su bila spasena; sišla su sa drveta i otišla kući majci.

KAKO JE ŠAU ETIEČ POVRATIO SVOJU ŽENU

Bio jednom neki čovek koji se zvao Šau Etieč i stanovao kraj mora, u mestu Etleč. Bio je vešt mnogim poslovima i odličan majstor jedriličarske veštine. Kada se oženio, uzeo je zgodnu lepu ženu, koja se zvala Katin Etieč.

Jednoga dana Šau Etieč pođe na more u ribolov, a žena ga je pratila. Kada su stigli na obalu, Šau Etieč ukotvi čamac i reče ženi neka se čuva da za vreme njegove otsutnosti slučajno ne zaspi ili da joj ne visi ruka van čamca. Žena odgovori mužu da će poslušati opomene.

Onda se Šau Etieč zagnjuri u more, jer takav mu je bio način lovljenja ribe: danju sa zagnjuri u vodu, a noću se opet pojavi na površini. Šau Etieča bilo je dakle nestalo, i žena je morala da ga čeka dok se vrati. Pri tom seumori; zaspala je, a jedna ruka visila joj je izvan čamca. Tada se ulje kojim je bila namazala telo sli sa ruke, i talasi ga odnesu kralju Šauteluru u Ponape. Kad je Šautelur primetio ulje, pozva slugu, Šaukampula, i naredi L1u da potraži ženu koja je namazana tim uljem, i da mu je dovede. Šaukampul ode i tražio je ženu dok je nije našao u čamcu Šau Etieča. Savlada ženu i odnese je u Ponape, gde ju je kralj Šautelur uzeo za ženu.

U međuvremenu dan je prošao, i Šau Etieč se pojavi. Kada je izronio na površinu, primetio je da mu žena više ne sedi u čamcu. Tražio ju je svuda, pa kada nigde nije mogao da je nađe, ode kući i ostade tamo duboko zabrinut.

Naposletku stade da razmišlja kako bi napravio letilicu, Koju mi nazivamo leteća vreća, pa da pomoću nje leti naokolo. Jednoga

dana uze sekiru i ode u šumu. Tu je pitao drveće da li se među njima možda nalazi neko lako drvo. Ali drveće mu odgovori sa „ne”.

Tada je Šau Etieču postalo nelagodno, jer je morao da prizna da će u tom slučaju njegova namera biti osujećena. Išao je dalje, pa pošto je bio umoran, leže da spava. Samo, bio je zaboravio na Pardrvo, koje je veoma lako. Dok je spavao, drvo mu se javi u snu, i sa drveta na spavača pade nekoliko listova. Kada se Šau Etieč probudio, vide listove, pa mu Pardrvo pade na pamet; ode i obori ga. Oborio je drvo i sada je mogao da napravi leteću vreću. Kada ju je dovršio, pođe i, leteći preko mora tamoamo, na kraju nađe Ponape.

Stigao je u oblast Matolenim i preleteo je; tu opazi kako Šautelur sa svojim ljudima lovi ribu na Velikom Pesku kraj Matolenima. Kada je primetio ribarsku flotilu, spusti se na Šautelurov čamac. Šautelur se ne malo obradova nepoznatoj ptici i naredi svojim ljudima da donesu što je moguće više riba i da ih dadu ptici. Šautelur, i njegovi ljudi su se radovali kada je ptica proždirala ribe; oni nisu znali da u njoj sedi Šau Etieč. Onda su ga izneli na kopno i uneli u kuću Šautelura. Tu Šau Etieč opet nađe Katin Etieč; pošto ju je tako dugo uzalud svugde tražio, obradovao se mnogo što ju je najzad našao.

Šautelerovi ljudi uzeše pticu i htedoše da je obese ispod krovne grede, ali svaki put kad bi je obesili, ona je opet padala dole, jer je Šau Etieč hteo da ostane samo na jednom mestu, koje je bilo blizu njegove žene. Naposletku pticu obese sasvim blizu žene, i više nije pala. Zatim su svi dobro jeli i radovali se ptici iz tuđine.

Jednoga dana Šautelur i njegovi ljudi opet odoše u ribolov. Katin Etieč i još jedna žena nisu pošle sa njima. Žena se zvala Litu i obično je ona posluživala Šautelura. Ove dve, dakle, ostale su same kod kuće sa pticom. Jednom Litu iziđe da popije malo vode. Tada Šau Etieč uze malo ulja i njime namaže noge svoje žene. Katin Etieč razmaže ulje, pomirisa i primeti da miriše kao i ulje njenoga muža. Onda Šau Etieč poče da govori iz svoje leteće vreće, i reče:

— Evo me!

Sada je žena znala da joj je muž ovde i obradova se mnogo. Šau Etieč uze svoju ženu, stavi je u leteću vreću i odlete.

Kada je Šautelur spazio pticu, mislio je da opet želi da jede riba; ptica se stvarno spusti na njegov čamac; te Šautelur naredi svojim

ljudima da donesu ribe i da nahrane pticu. Kada se ptica zasitila, odlete dalje. Odlete u visine, dok nije skoro okrznula nebo. Tada se žena pomoli iz leteće vreće pa je mahala Šauteluru i pozdravljala ljude.

Kada je Šautelur video da mu je ptica otela ženu, pokida mrežu, otrča u svoj kanu, gde leže i umre.

A Šau Etieč veseo dovede svoju ženu kući.

PRIČA O ŽIVOTINjAMA KOJE SU SEBI GRADILE BROD

Četiri ptice, rak i pacov pođu da sebi grade brod. Odoše u šumu da donesu drvo za gradnju. Pošto je bila velika vrućina, brzo su ožedneli i poslali jednu od ptica da donese vode. A i vode je bilo samo u zemlji guštera. Gušter joj napuni sudove vodom i reče:

— Sad daj da ja malo otpijem, pa onda možeš ići.

Ptica ne htede da mu da i odgovori:

— Ne, nećeš dobiti ni kap ove vode; nama samima je potrebna, jer smo moji prijatelji i ja u seči drva.

Na to se gušter razbesne. Oduze ptici sud sa vodom, tresnu je njime po glavi i pobeže u žbunje. Sada ptica nije imala vode, a njeni drugovi su skoro umirali od žeđi.

Tada reče rak:

— Sad ću ja da pokušam, otići ću da donesem vode za piće.

Tako i uradi. Gušter mu dragovoljno da vodu koju je tražio. Opet gušter reče:

— Dopusti da ja malo otpijem, pa onda možeš ići.

Ali rak nije hteo da mu da vode i odvrati:

— Ne, nećeš dobiti ni kap naše vode, jer smo ja i moji prijatelji u seči drva.

Na to se gušter razbesne. Zalete se na raka i htede da ga ubije. Ali, ovaj se uspravi i uštinu gušteru jezik svojim makazama. Gušter zaurla:

— Rače, dragi rače, pusti me!

A rak ga je štipao i dalje sve dok nije bio mrtav.

Vrati se svojim drugovima, i njih šestorica dovrše građenje čamca. Potom su seli u čamac i hteli da se malo provozaju. Kada su bili na pučini, čamac poče da se puni vodom. Tada rekoše:

— Šta ćemo sad?

— Ja ću da odletim — reče jedna ptica.

— To ćemo i mi da uradimo — rekoše ostale tri ptice.

Rak reče:

— Ja ću da sednem pod veslačku klupu.

Ali pacov zakuka:

— Avaj, šta ću ja? Ja ne znam da letim, a ni pod klupu ne mogu da sednem.

Tek što je to rekao, a čamac se napuni vodom i poče da tone. Ptice odleteše, rak se zavuče pod veslačku klupu (mogao je da živi u vodi), a pacov pokuša da se spase plivanjem. Rastojanje do obale bilo je veliko i skoro bi umro bednom smrću da, kad je nužda bila najveća, ne naiđe slučajno sipa. Primeti pacova koji se davio, pa mu reče:

— Ja ću da ti pomognem. Hajde, popni mi se na leđa, pa ću da te odnesem do obale.

Pacov se pope na sipu, i oboje zaplivaše prema obali. Usput pacov ogladni, pa pošto nije imao drugo šta da jede, zagrize sipi glavu i pojede joj mozak. Ali ona to ne primeti, i tako stigoše do obale.

— Skini se i iziđi na obalu — reče sipa.

Pacov siđe i iziđe na obalu. Kada je stigao do palmi, okrenu se sipi i reče.

— Hej, sipo, uhvati se za glavu.

— Zašto bi se uhvatila za glavu? Šta ima tu? — odgovori sipa.

— Sipo, uhvati se već jednom za glavu! — rugao se pacov opet.

Tada sipa opipa glavu i primeti da joj je pacov pojeo mozak. Besna, vrati se, pojuri za pacovom da bi ga uhvatila i kaznila. Pacov brzo ustrča uz jedno drvo, pa kada je sipa ispružila pipak da bi ga uhvatila, on joj ga odgrize. Tako je odgrizao svaki pipak koji je sipa

ispružita, dok nije izgubila svih osam krakova, a osakaćeno telo ostade da leži u podnožju palme.

Tada pacov siđe sa drveta. Pošto su upravo naišle tri žene, pacov im reče:

— Evo, ponesite tu sipu, skuvajte je, pa ćemo je pojesti.

Žene urade kao što im je pacov naredio; zatim su pojeli sipu i sve troje umru od njenog mesa.

Naišli su ljudi, odneli njihova tela i bacili ih u pećine na obali.

Tamo su ostala, pa kada ljudi u blizini pećine razgovaraju ili se dozivaju, onda im ona podražavaju.

DEVOJKA U MESECU

U davna vremena, kada je svet bio drukčiji no što je danas, nalazila se na blagorodnom ostrvu Nauru neka mlada devojka po imenu Ejivanoko, koja je sa svojom staramajkom živela pod jednim vrlo visokim drvetom. To drvo se zvalo Inkumatori, i njegovo najviše granje dodirivalo je nebo. Grane su mu bile divno zelene i toliko guste da sunčevi zraci nikada nisu mogli da prodru, a i protiv kiše su bile dobar krov.

Kada je staramajka opazila da joj je unuka narasla, pomislila je da bi bilo vreme da joj potraži muža, ali nije zapravo znala kako da to uradi.

U sebi je rekla da lepota njene unuke daje devojci pravo da se uda za nekoga boga. Pošto više nije htela da odlaže da se postara za nekog muža, ona dozva unuku i reče joj:

— Ejivanoko, moraćeš sada da misliš na to da se udaš. Ima mnogo ljudi koji bi za tebe išli kroz vatru i vodu, ali sam ja već odabrala muža za tebe, pa ću ti sada dati izvesna uputstva. Sutra rano, pre no što sunce iziđe, moraćeš da se digneš i spremiš za put. Namaži telo miomirisnim uljem i ovenčaj glavu i telo lepim cvećem. Zatim se popni na drvo pod kojim nam stoji kuća. Znaš da stepenice na stablu idu do vrha, iako se još niko nije usudio da se popne na njega, jer bi to donelo sigurnu smrt onome koji bi se latio toga. Ali ti možeš da ideš bez bojazni, jer će te čarobna reč koju ću ja da govorim nad tobom sačuvati od nesreće, i sve će biti dobro.

Tada Ejivanoko odgovori:

— Poći ću onamo kuda želiš da odem, jer znam da je sve što za mene činiš za moje dobro.

Pošto je staramajka izgovorila nad njom svoje čarobne reči, obe legoše na rogozine da spavaju. U određeno vreme Ejivanoko se nađe u podnožju drveta, okićena divnim cvećem i namazana mirišljavim uljem. Tada dozva staramajku, koja ju zagrli, pa joj reče:

— Ljubimice, ako se vratiš, biće mi to drago, a ako ne, znaću da se nalaziš na dobrom mestu.

Potom se devojka uspe na drvo i, nošena čarobnom reči, brzo i bez opasnosti pređe put preko svih grana. Kada je stigla na vrh drveta, spazi pred sobom malu kuću kraj koje je sedela neka bakica, koja je ukuvavala sok od palmi u sirup, u kokosovim ljuskama ia vrelom kamenu. Mešala je živo da sirup ne bi zagoreo. Bakica je pevala pri radu i brojala svoje šoljice. Svakiput kada bi bila gotova sa brojanjem, Ejivanoko, koja se bila privukla tiho, uzimala je po jednu šolju. Kako je bilo sve manje šolja, uzviknu starica:

— Šta je to, sve je manje šolja!

Naposletku, baka pomisli da šolje ne mogu da idu same, da ih je neko morao uzeti, pa je prvom prilikom stvarno i uhvatila ruku Ejivanoke, koja se upravo spremala da uzme još jednu šolju.

Stara uzviknu:

— Najzad sam te uhvatila. Ko si ti što staroj, slepoj ženi kradeš sirup? Ali skupo ćeš ti to platiti, jer će te moja dva sina — Iguan (sunce) i Merimen (mesec), ubiti ako saznaju da si im zlostavljala majku.

— O, smiluj se, činila sam to samo od šale — reče uplašena devojka. — Molim te, oprosti mi,više nikad neću da učinim. tako nešto, molim te, pusti mi ruku.

— Ime mi je Eniburara, ja sam majka Iguana i Merimena i kuvam sirup za njih, kao što to činim svakog jutra, ali, neka ti bogovi pomognu, sad nemam ništa za njih, — reče bakica — jer si ti ukrala šolje.

— O, dobra draga Eniburara, pusti me ovog puta, učiniću sve za tebe, biću ti sluškinja i uvek ću ti biti poslušna.

Stara joj odvrati:

— Nije mi potreban sluga; ono malo što radim činim iz ljubavi prema svojoj deci; meni samoj nije potrebna ni hrana, ni piće, ni san.

— O, pusti me da idem, oprosti mi, draga, draga Eniburara, i reći ću ti jednu tajnu koju mi je saopštila moja baba.

— Dobro, ludo dete, reci šta je to.

— Mogu da izlečim slepilo.

— Ne, ne! To ti ne znaš; svi su pokušavali, i nikome nije uspelo.

Tada Eniburara pusti devojčinu ruku, na šta Ejivanoko uze staričino lice u obe šake, i pošto je promrmljala nekoliko reči, pljunu joj u oči. Tada iziđoše gušteri i bube iz očiju stare, a posle nekoliko trenutaka mogla je da vidi.

Od radosti pljesnu rukama i uzviknu:

— Divnog li sveta! Stalno sam mislila da je mračan i ružan, sada ću moći da vidim i lica svojih sinčića. Ali moram da mislim o tebi, jer ako te ne sakrijem, onda će Iguan i Merimen sigurno da te ubiju, pošto oni ubijaju svakoga na koga naiđu.

Zatim strpa Ejivanoko pod veliko, prazno korito za ulje, i reče joj neka bude sasvim mirna, jer će njeni sinovi odmah doći.

Malo potom stiže Iguan u svom sjaju i zaslepi majci oči toliko da je bila prinuđena da se licem okrene u stranu. Kada je Iguan to video, upita majku:

— Zašto okrećeš lice? Ranije to nikada nisi činila.

— Jer sada mogu da te vidim, dragi moj sine, što ranije nisam mogla.

— Kako to, majko? Ko je uradio to čudo?

Kada je to pitao, naiđe njegov brat Merimen, a majka, kad ga spazi, pomisli koliko je blag i nežan u poređenju sa Iguanom, kome niko nije mogao da gleda u oči.

Merimen pođe svojoj majci, pa reče:

— Kako to da nas gledaš kao da možeš da nas vidiš?

— Da, sine moj, mogu da vidim i da te gledam, ali Iguan svojim sjajem izaziva bol u mojim očima.

— Ali, majko, kakav je to dah? Miriše na ljudsko biće!

— Tako je, deco, neko dete, u blizini je mlada i ljupka devojčica, i ona je ta koja me je izlečila od slepila. Devojka je tako mila i lepa, i ja mislim da bi trebalo da je jedan od vas dvojice uzme za ženu.

— Da, majko, — odgovore obojica — pozovi devojku, i neka bira između nas dvojice; nećemo biti ljubomorni jedan na drugog.

Tada Eniburara ode do korita za ulje, pa kada ga podiže Ejivanoko iziđe. Eniburara uze devojku za ruku, odvede je do svojih sinova, pa reče:

— Sad, dete, biraj koga ćeš od ove dvojice da uzmeš za muža.

Ejivanoko razmisli nekoliko trenutaka, pogleda u Sunce i Mesec, pa im reče:

— Ne mogu da se udam za Iguana, on je suviše vreo i ne mogu da gledam u njega, ali Merimen izgleda tako miran i dobar i poći ću sa njim.

Kada je devojka to rekla, Merimen joj priđe, zagrli je i poče sa njom da plovi po vazduhu, i do današnjeg dana može da se vidi Ejivanoko kako sa Merimenom putuje nebom.

To je priča o licu u Mesecu.

AUSTRALIJA

ŽDRAL I VRANA

Ždral je bio veliki ribolovac. Imao je običaj da nogama istera ribe ispod stabala u reci i da na taj način uhvati mnoštvo riba.

Jednoga dana, kada je nakupio veliku količinu riba na obali, priđe mu vrana, koja je u to doba bila još potpuno bela. Molila je ždrala za nekoliko riba.

— Pričekaj još malo, — reče ždral — dok budu zgotovljene.

Ali vrana je bila gladna i nestrpljiva; neprekidno je gnjavila ždrala, pa je on stalno ponavljao:

— Čekaj, čekaj još malo.

Jednom ždral okrete vrani leđa. Ona se odšunja u stranu i taman je htela da krišom dohvati ribu, a ždral se osvrnu. Besan, dohvati jednu ribu i njome udari vranu. U tren oka vrana je bila kao ošamućena i nije mogla ništa da vidi. Pala je u sagorelu travu na ognjištu i valjala se od bola. Kada je opet došla k sebi i pobegla, bile su joj bele samo još oči. Perje joj je pocrnelo. Otada su sve vrane crne.

Vrana je htela da vrati ždralu milo za drago, jer je on bio kriv što je sada imala bele oči, a crno perje.

Čekala je zgodu za to. Kada je ždral jednoga dana zaspao na obali i zahrkao, vrana mu se prikrade sasvim tiho, sa ribljom kosti, i strpa mu je u ždrelo. Zatim se odšunja nečujno i oprezno kao što je i došla. Najzad, ždral se probudi. Kada je otvorio kljun i slatko hteo da zevne, imao je neki nelagodan osećaj u grlu. Pokušao je da se hrkanjem oslobodi stranog tela, koje mu je, nije znao kako, dosielo u ždrelo. Ali sve je bilo uzaludno; samo je mogao da daje od sebe

čudne kreštave šumove i tonove. Kost mu je ostala u grlu. Otada ždral još i danas viče promuklim glasom: „Garaga, garaga”; a urođenici su mu po tome i dali ime.

EMU DINEVAN I ŽDRALOVI VAN

Emu jednom pođe na izlet sa svojim dvema ženama, ždralovima Van. Usput opaze da se oblaci navlače i da će uskoro biti kiše. Brzo skupe nekoliko komada kore od drveta i naprave malu kolibu. Kada je kiša počela da pada, zavuku se unutra da ne bi pokisli. Ali Dinevan je hteo da se našali sa svojim ženama.

Kada nisu obraćale pažnju na njega, Dinevan gurne komad kore tako da se on prevrne. Onda reče svojim ženama da izađu i da koru nameste. Ali tek što su žene opet bile u kolibi, ponovo su morale da izađu. Tu svoju šalu ponavljao je više puta, dok žene nisu počele da sumnjaju da on to čini namerno, pa se dogovore da jedna od njih pripazi šta Dinevan radi. Tada je jedna žena videla kako Dinevan obara kore koje su baš namestile, i kako se previja od smeha što njegove žene moraju da izađu na kišu i hladnoću da bi popravile štetu, dok je on mogao udobno da sedi u suvom i da proždire večeru. Ona to isprića drugoj, i obe se spreme da mu propisno očitaju bukvicu.

Uvukoše se u kolibu, a svaka je pri sebi imala komad užarene kore. Baš tada se Dinevan valjao od smeha, ali one pođu pravo na njega i reknu mu:

— E, sad ćeš ti malo da se znojiš onako kao što smo mi zeble. — I zatim izruče svu žar na njega.

Dinevan odskoči i zavrišta od bola, jer se dobro opekao. Spotičući se pobegao je napolje na kišu. Ovoga puta su žene ostale u kolibi da mu se smeju.

CVET KRVI

Noću je Vimbakobolo pobegao, odvodeći sa sobom Purlemil, Tirltovu verenicu. Nastalo je veliko komešanje u logoru plemena kraj reke; starci su se skupili i savetovali se kako bi mogli da ga uhvate. Dok su tako sedeli, došli su i mlađi i pričali su da tragovi begunaca vode prema velikom jezeru Boulka,gde se baš nalazilo društvo lovaca koje je poslalo neko pleme iz pozadine. Tome plemenu je nekada pripadao i otac Vimbakobola.

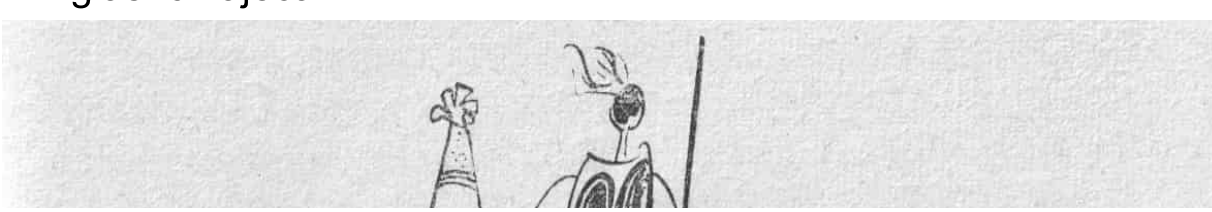
Starci su opravdano smatrali da će begunci da potraže zaštitu kod toga plemena. Pozvali su svoje ljudstvo sposobno za nošenje oružja i rekli:

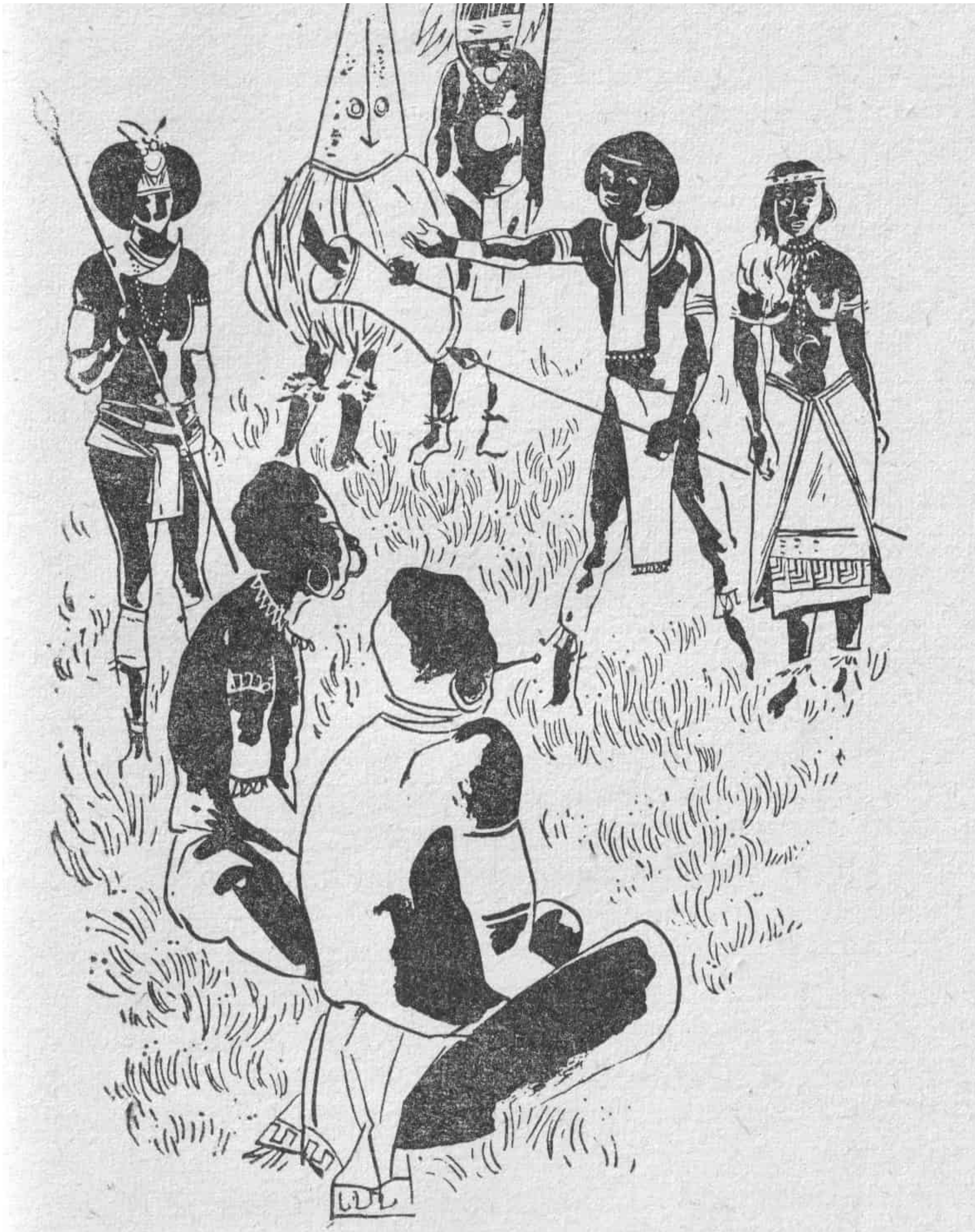
— Donesite svoje oružje, otići ćemo tom plemenu i tražićemo da nam izdadu begunce. Vimbakobola ćemo ubiti; Purlemil ćemo prepustiti Tirtlu; on može, prema svome nahođenju, da je ubije ili zadrži.

Pođoše u punoj ratnoj opremi, naoružani do zuba. Dva dana pratili su trag. Trećeg dana spazili su logorsku vatru. Uputili su izaslanike, koje su primili starci tog plemena. Tražili su da im izdadu Vimbakobola i Purlemil.

— O, molim vas, nemojte me vratiti — reče Purlemil. — Nemojte me poslati natrag starom Tirltu. Već je ubio dve žene svojim buzdovanom; ja neću da budem treća.

I glasno zajeca.

— Prestani s kukanjem! — reče Vimbakobolo. — Ne dam te nikome; pre ću te ubiti svojim kopljem. Ako je Tirlt muškarac, — obrati se starcima — neka se bori sa mnom. Ja sam na to spreman,

ali on je kukavica. Ljudi plemena moga oca! Kod vas smo našli zaštitu, vi ste nam dali da jedemo kad smo bili gladni. Setite se da je moj otac nekada pripadao vama, da je bio silan ratnik i uništavao vaše neprijatelje kao mrave. Kao što se on borio za vas, učiniće to i njegov sin sledećih dana, samo ako mu vi sada pomognete. Ja sam odavno voleo Purlemil sa njenim očima kao zvezde, a njeno srce je oduvek pripadalo meni. Treba li devojka, po zahtevu sedobradih, da pokloni svoje srce ubici žena? Treba li da napusti voljenoga da bi pretpostavila hromog starkelju mladom, snažnom i dobro građenom čoveku? Setite se moga oca pre nego što dignete ruke od njegovog sina i budućih unuka; nikada više nećemo da se vratimo Tirltovom plemenu. Ne, pre neka moja koplja probode Purlemil, blago moga srca, i neka se njena krv sjedini s mojom.

Vimbakobolo se uspravi, a kao ratnik, sa oružjem u ruci, ostavi tako snažan utisak na starce da su rekli:

— Bili bismo ludi kad bismo sina našeg starog vođe izdali neprijateljima. Neka on bude naš vođ kao nekada njegov otac, a Purlemil će biti majka hrabrih ratnika. Rodbina Vimbakobola je jaka, kao što to već kazuje njeno ime, oni su ljudi kao od brega odvaljeni.

Jedan od staraca obrati se izaslanicima i reče:

— Recite Tirtlu neka dođe u polje, tamo će se sresti sa Vimbakobolom, pa će moći da podele megdan. Ako Tirlt neće, kukavica je, pa neka ide kući i tamo ostane. Vimbakobolo ostaje kod nas i nećemo ga izdati nikome.

Izaslanici se vratiše svome plemenu. Tirlt se uopšte ne pojavi da prihvati izazivanje, već ode sa ostalima na Veliku Reku.

Vimbakobolo n Purlemil živeli su u miru i bili omiljeni kod celog plemena, jer je on bio sposoban lovac, a ona je pevala umilne pesme.

Posle nekog vremena, kada su već duvali hladni vetrovi po Boulki, pleme rasturi logor, da bi ga opet podigao daleko odatle, tamo gde je drveće pružalo zaštitu i gde je bilo ogreva, jer je zima bila na pragu.

Još pre kraja zime Purlemil rodi sina. Kada je pleme videlo maloga debeljka, nazvalo ga je u šali „malim poglavicom” i donosilo mu svakojake poklone: bumerange, daske za metu i još mnogo

koječega, tako da su se majčine oči sijale od ponosa, a otac je već počeo da mu pravi oružje koje će mali docnije upotrebiti protiv neprijatelja plemena koje ih je primilo.

A Purlemil je pevala nove pesme što je naučila od duhova, pesme o svome sinčiću, koji je trebalo da poživi večno i da bude najlepši u predelima njihove .zemlje.

Kada je Purlemil pevala pesme a odojče vriskalo i smejalo se, otac je ćutao, ali bi mu se lice razvedrilo čim bi podigao pogled sa oružja koje je rezao pomoću zuba oposuma da s vremena na vreme posmatra ženu i dete, tako da su se svi radovali njegovom ponosu i sreći što starci nisu izdali Purlemil ženoubici Tirltu.

Zima prođe, a kada se leto približavalo, svi su se spremali da se vrate lovištima, tamo gde su im se nekada begunci pridružili. Ali Purlemil više nije pevala. Duhovi su joj saopštili da će se uskoro dogoditi velika nesreća.

— Ostanimo ovde u zimskom logoru, gde smo bili tako srećni — rekla je svome mužu, — Bojim se da ćemo izgubiti našeg malog poglavicu ako odemo odavde. Dragi mužu, ostanimo ovde!

— Draga ženo, to je nemoguće, pleme bi me nazvalo kukavicom koji se boji Tirlta.

— Pa ipak, dragi mužu, bolje je biti nazvan kukavicom — a svi znaju da ti to nisi — nego da izgubimo našeg malog poglavicu! Bez njega bi nam život bio pust. On je naše sunce koje nas obasjava, a bez njega bi nam dani bili večno mračni kao grobnica.

— Draga ženo, u pravu si; kada je naš mali poglavica sa nama, sve je lepo, a život, ma koliko dug, bez njega bi bio strašan. Ali zašto bismo ga izgubili? Nisu li duhovi kazivali da će večito da poživi na ubavim poljima? Zašto bismo se onda, draga, toliko bojali za njega?

— Ne umem da ti kažem. Duhovi su sigurno govorili istinu, pa ipak sada kažu, u svakom dahu čujem njihov glas, da nam predstoji nesreća.

— Ali ne našem malom poglavici, Purlemil. Možda plemenu koje nas je primilo. Pa sina valjda nećemo napustiti, i on se neće sam suočiti sa nesrećom koja bi naišla. Samo hrabro, majko maloga poglavice, inače ćeš ga ti strahom tvojim zadojiti.

Purlemil stisnu dete na grudi i više nije govorila o svojim strahovanjima. A kada su uskoro potekli veseli dani u novom, a ipak starom logoru, bio je zaboravljen svaki strah; duhovi su prestali sa opomenama. Jedne noći, kada je celo pleme, i ne sluteći da preti opasnost, čvrsto zaspalo, neprijatelji, koji su samo čekali povoljnu priliku, opkoliše logor.

Sve bliže i bliže su se šunjali pod vođstvom Tirlta. On je bio odviše veliki plašljivac da bi se usudio na otvorenu borbu; noću se prišunjao logoru kao dingo i hteo mučki da ubije one koji su mu oteli plen — Purlemil, Da, treba da budu pobijeni, a sa njima i ostali ljudi, žene i deca: svi oni treba da budu žrtvovani njegovoj mržnji. Dobro je skovao plan; čekao je sve dok strahovanja od osvete nisu bila potisnuta, i budnost popustila.

Dopuzali su polagano, nečujno, sve bliže i bliže ... Mali poglavica se trže iza sna; Purlemil ga opet umiri pričajući mu o duhovima koji su rekli da će on večno živeti na tim livadama, da će biti najlepši i najdivniji. Ubrzo se ponovo smirio, a i majka se priljubila uz svog mnogo ljubljenog Vimbakobola i zaspala. Nije slutila da svima preti opasnost.

Kraj njenih nogu zaurla pas, i Vimbakobolo se trže iza sna. A kad opet zaurla pas, Vimbakobolo se podiže, ali tek što je ustao, smrtonosni udarac Tirltov ga je već oborio na zemlju. Neprijatelj je upao u logor i većinu zaspalih pobio na licu mesta. Samo je nekoliko uspelo da se dohvate oružja, ali su se i oni uzaludno branili. Tirlt je već danima ispitivao položaj stana Purlemil. Izabrao je za žrtvu njenog muža. Pošto je njega ubio, ova neman zupčastim kopljem probode malog poglavicu.

Kada je Purlemil, ljupka pevačica, videla kraj sebe svoga muža i dete mrtve, probodene kopljem neprijatelja, zastao joj je glas u grlu. Ona ote Tirltu koplje i zabi u svoje srce vrh kojim je probodeno telo njenoga deteta. Tako, čvrsto pripijena uz maloga poglavicu, pala je mrtva preko tela svoga muža, a njihova se krv slila u jednu lokvu.

Tako se osvetio Tirlt.

Niko iz plemena koje je primilo pod svoj krov begunce nije ostao živ. Tirlt i njegovo pleme pustili su pobijene jastrebovima i krejama i vratili se u Kalavalu.

Godinu dana docnije hteli su da. love u lovištima svojih pobijenih neprijatelja. Kada su stigli tamo, podigli su logor malo dalje od mesta gde se odigrao pokolj, da ih ne bi uznemirili duhovi mrtvih. Noću su se na tom mestu viđale čudne svetlosti, i oni su mislili da su duhovi otsutni.

Sledećeg jutra hteli su da donesu vode iz jezera Boulka. O, kako se ono presijavalo na suncu. Ali, zar je to bila voda? Stali su i pogledali; pred njima nije bila voda. Išli su dalje i videli su da se veliko jezero pretvorilo u so. Tada se pleme uplaši i vrati se u svoja lovišta, jer se niko nije usudio da izazove duhove.

Tirlt reče da će poći za njima, ali će najpre otići tamo gde trule kosti njegovih neprijatelja. Da ih vidi, reče, bila bi za njega osobita radost. Još uvek je nosio mržnju u srcu. Ali, mislio je, mora biti da su mu oči potpuno zaslepljene sjajem jezera, jer kada je stigao na ono mesto, nije video nikakve kosti; tamo je raslo mnoštvo, veliko mnoštvo najlepšeg crvenog cveća, cveće kakvo još u životu nije video.

Kada je, nem od čuđenja, pogledao u cveće, sa neba pade ogromno koplje, pogodi ga u rebra i podiže u visinu. Dok je lebdeo tako u vazduhu, iako nikoga nije video, začu glas:

— Kako se ti, kukavna ubico žena i dece, usuđuješ da kročiš nogom na mesto koje je zauvek postalo sveto od krvi koju si ti prolio? Od krvi maloga poglavice, njegove majke i njegovog oca, koja se slila i, kao što sada vidiš, procvetala. Nijedan čovek ne može usmrtiti krv, jer u krvi ima nečega što je život tela. Njihova krv neka živi večno. Neka svojim divnim sjajem ulepša pusta polja gde se nalaze slana jezera, osušene duše duhova, čije je pesme Purlemil pevala tako slatko, slane suze koje su prolili kada ste ti i tebi slični ugasili život plemena, koje su oni toliko voleli. Večno ćeš sedeti ovde pred svojim delom, pred svojim kukavičkim delom.

Duh to izreče, pa spusti Tirlta probodenog kopljem na zemlju. Tokom vremena čovek i koplje pretvorili su se u kamen i postali večni spomenik moći duha. A uz nogu Tirltovu širi se divan crveni cvet, ponos pustih ravnica na zapadu, gde leže slana jezera — mi ga nazivamo pustinjskim graškom, ali starima je bio poznat kao cvet krvi.

MUVE BUNIJARL I PČELE VURUNAH

Bunijarlovi i Vurunahovi bili su rod i stanovali su zajedno u istom mestu. Vurunahovi su bili vredni i radili su marljivo da bi na vreme prikupili dovoljno meda i ostavili ga za gladna vremena. Bunijarlovi, naprotiv, nisu se brinuli za budućnost; traćili su vreme u igri i lakrdijama i uopšte nisu pomišljali da i oni skupljaju zalihu. Jednoga dana Vurunahovi rekoše:

— Pođite sa nama i skupljajte med iz cveća! Zima je na pragu, uskoro neće biti cveća pa nećete ni moći nakupiti meda.

— Ne, — odvratiše Bunijarlovi — imamo mi druga posla.

Pa odoše da razmišljaju kakve bi nove nestašluke mogli da prave; verovali su da će Vurunahovi docnije ipak da dele zalihe sa njima. Tako su Vurunahovi sav posao uradili sami i pustili su Bunijarlove da se odaju nevaljalstvima. Obilazili su sve cveće, skupljali med i nisu se više vratili Bunijarlovima. Bilo im je dodijalo da uvek sami urade sav posao za ove lenštine.

I tako su se kasnije Vurunahovi pretvorili u sitne divlje pčele, a lenji Bunijarlovi u muve.

POSTANAK SUNCA

U stara vremena još nije bilo sunca, samo su mesec i zvezde sijali na nebu. Tada nije bilo ni ljudi na zemlji, nego samo ptica i životinja, koje su bile mnogo veće nego danas.

Jednoga dana emu Dinevan i ždral Brelgah šetali su velikom ravnicom kraj Murumbiđea. Usput se posvađaju i potukoše. U svom besu Brelgah pođe gnezdu Dinevana, dohvati odande jedno od velikih jaja i baci ga svom snagom gore ka nebu. Tamo ono pade na gomilu suvih drva i razbi se. Žumance se razli preko drva, zapali ih i osvetli ceo svet tako da su se svi začudili. Do tada su svi bili navikli samo na blagi sumrak, a sada su od silne svetlosti bili skoro zaslepljeni. Na nebu je živeo neki dobri duh, video je kako je divan ovaj svet tako jako osvetljen. Pomislio je da bi bilo lepo da svakog dana zapali takvu vatru. I otada je to činio redovno. Svake noći, zajedno sa duhovima koji su ga služili, skupljao je drva i slagao ih na gomilu. Kada bi gomila bila skoro gotova, slao je zvezdu Danicu da ljudima na zemlji objavi da će vatra uskoro biti zapaljena.

Ali ubrzo je primetio da ovaj znak nije dovoljan, jer ga ljudi koji su spavali nisu videli. Smatrao je da bi nekakav šum najbolje nagovestio dolazak sunca i budio spavače. Ali nikako nije mogao da se odluči kome bi poverio taj teški zadatak. Jedne večeriraču smeh petla Gurgurgage.

— Aha, — reče — baš to hoću.

Gurgurgagi poruči da se od sada svako jutro, kada zvezda Danica izbledi, zasmeje što je moguće glasnije, da bi još pre izlaska sunca sve one koji spavaju njegov smeh probudio. Ako to ne bude činio, duh neće više zapaliti vatru, i svet će opet biti obavijen tamom.

I Gurgurgaga je, da bi sačuvao svetu svetlost, pristao na zahtev da se svakog jutra u zoru zaori njegov najglasniji smeh. I otada se svakog dana pre izlaska sunca čuje njegovo glasno kukurekanje.

— Gurgurgaga, gurgurgaga, gurgurgaga.

Kada ujutru duhovi zapale vatru, ona još ne zrači mnogo toplote, ali je u podne, kada od nje ostane sami žar, najtoplije. Zatim se vatra polako gasi, svedok pri zalasku sunca ne ostane samo užareni pepeo, koji se brzo gasi. Samo nekoliko ugaraka duhovi pokrivaju oblacima da se idućeg dana može zapaliti nova gomila drva.

Deca ne smeju da podražavaju smeh Gurgurgage. Ako ih on začuje, onda prestaje njegov jutarnji zov. Ako deca to ipak urade, onda im za kaznu pored očnjaka izraste još jedan očnjak. Jer dobri duhovi znaju vrlo dobro da je, ako Gurgurgaga bude presto svojim smehom da objavljuje izlazak sunca, došlo vreme kada više neće biti crnaca, a na zemlji će opet da zavlada mrak.

SEDAM SESTARA MEAMEJ

Vurunah je celog dana bio u lovu i uveče se vratio umoran i gladan kući u logor. Zamolio je svoju staru majku da mu da malo hleba od semena trave, ali mu ona odgovori da više ništa nije ostalo. On onda zatraži od ostalih crnih drugova da mu dadu travljeg semena da bi mogao sam da ispeče hleb za sebe. Ali oni nisu hteli da mu dadu. Tada se Vurunah naljuti i reče:

— Kada me moja najbliža rodbina pušta da gladujem, onda ću da odem od vas, otići ću u drugu zemlju i živeću od sada kod tuđih ljudi.

A pošto je bio tako besan, on zbilja ode. Uze svoje oružje i ode iz logora da cotraži novi zavičaj.

Išao je on tako kad u daljini opazi nekog starca, koji je praznio pčelinja gnezda i sakupljao med. Starac se okrenu prema Vurunahu jer je primetio da neko dolazi. A kada mu se Vurunah približio, video je da starac nema očiju, iako je izgledalo da je stari primetio njegov dolazak pre nego što je mogao da ga čuje. Vurunah se uplaši i začudi sa slepom starcu koji mu je ipak okrenuo lice, baš kao da ga je gledao sve vreme. Kada je bio kraj njega, stari mu reče da se zove Murunumildah, da se i njegovo pleme tako zove, jer nemaju očiju, već vide pomoću nozdrva. Vurunah je to smatrao čudnim i nije bio malo uplašen, iako je Murunumildah izgledao sasvim prijatan i blag. Dodao je Vurunahu šoljicu meda, rekavši da je svakako gladan. Pokaza mu mesto gde se nalazio logor i pozva ga da pođe s njim i ostane kod njega. Vurunah uze med i pođe sa starcem prema logoru, ali je smatrao da je ipak bolje da se uputi drugim pravcem.

Pešačio je tako neko vreme i naposletku stigao do nekog jezerceta. Zažele da tu prenoći. Najpre se dobro napi vode, pa leže

da spava. Kada se ujutru probudi, pogleda oko sebe tražeći jezerce, ali mesto njega ugleda samo široku ravnicu. Mislio je da još sanja, rotre oči i pogleda još jednom.

— Pa ovo je čudan kraj — reče. — Najpre nailazim na čoveka koji nema očiju, a ipak vidi. Zatim stižem do velike bare, zaspim, opet se probudim — i sada je nema. A znam sigurno da je tu bilo vode, ta sam sam je pio, a sada nadaleko nigde ni kapi.

Sok se iščuđavao i pitao kako li je voda mogla da iščezne, spazi da nailazi velika nepogoda.

Ustade što je brže mogao i potrča u obližnje žbunje da potraži zaklon. Kada je malo zašao u žbunje, nađe tamo na zemlji nekoliko komada kora.

— E, to mi se dopada — reče. — Sada mi treba da potražim još samo nekoliko kočeva, pa da sebi sagradim malu kolibu u kojoj ću se skloniti od bure koja nailazi.

Istesa na brzinu nekoliko kočeva, pobode ih u zemlju i nasloni kore na njih. Kada je podigao poslednje parče, odjednom se pred njim stvori neko sasvim neobično biće, kakvo još nikada nije video.

Nepoznati mu doviknu:

— Ja sam Bulgahnunu. — I to viknu takvim strašnim glasom da Vurunah ispusti parče kore, zgrabi svoje oružje i pobeže što je brže mogao. Na buru je potpuno zaboravio; imao je samo jednu misao: da što pre pobegne van domašaja Bulgahnunua.

Trčao je pravo i najzad stigao do neke reke koja mu je presecala put sa tri strane. Pošto je reka bila suviše široka, pa nije mogao da je pregazi, morao je da se vrati. Samo, nije se vratio istim putem, nego je skreiuo drugim pravcem. Kada se okrenuo i za sobom ostavio reku, spazio je krdo emua koje se uputilo vodi. Polovina ih je bila pokrivena perjem, a druga polovina nije, ali su i oni imali izgled emua. Vurunah je jednoga od njih hteo da ubije kopljem, da bi ga pojeo. Pope se na drvo da ga ne vide; zatim pripremi koplje da ubije jednu od tih ptica bez perja. Kada su prolazile pored njega, on odabra svoju žrtvu, baci koplje i ubi je. Potom siđe sa drveta da bi je uzeo.

Kada je potrčao prema mrtvoj ptici, primetio je da to nije emui, nego urođenici nekog stranog plemena. Stajali su oko svoga mrtvog druga i besno su dali na znanje da hoće da ga osvete. Vurunah uvide da bi mu slabo koristilo pravdanje da je čoveka slučajno ubio misleći da je emu; jedini mu je spas bio u bekstvu. Uze cut pod noge, i iz straha da neprijatelji ne potrče za njim nije smeo ni da se okrene. Tako je bežao dok nije stigao do nekog skloništa. A našao se tamo pre no što je i mislio; pomišljao je samo na opasnost koja mu je pretila i nije obraćao pažnju na ono što se nalazilo na putu.

Kada je ušao u kolibu, nije više imao razloga za strahovanje, jer je unutra bilo samo sedam mladih devojaka. Ali mu one uopšte nisu ulivale strah, naprotiv, izgledalo je da su one više iznenađene nego on. Bile su prema njemu veoma ljubazne kada su videle da je sam i gladan. Dale su mu da jede i pustile ga da preko noći ostane u kolibi. On ih onda upita kako se zovu i gde se nalaze ostali iz njihovog plemena. Devojke mu odvrate da se zovu Meameje i da im se pleme nalazi daleko odatle, u drugom kraju. One su došle ovamo samo da razgledaju ovaj kraj, da ostanu malo, i da se posle vrate u svoj zavičaj.

Sutradan Vurunah napusti kolibu sestara Meamej i nastavi put. Pretvarao se da više nikada neće da da se vrati. Ali u potaji je mislio da se sakrije negde u blizini i da ih posmatra. Hteo je, kad se ukaže zgodna prilika da ugrabi jednu od njih i uzme je za ženu. Bio je sit samoće. Najednom spazi kako sedam sestara Meamej uzimaju motike i odlaze. Pratio ih je izdaleka i pazio da ga one ne vide.

Devojke su zastale kod nekog gnezda krilatih mrava. Motikama su čeprkale po travnjaku, a kada su iskopale sve mrave, pobacaše motike, posedaše želeći da spreme dobru zakusku, jer su ovi mravi za njih bili prava poslastica.

Dok su sestre spremale divnu zakusku, Vurunah se tiho prikrade motikama i dograbi dve. Zatim se sa svojim plenom pažljivo odšunja natrag u skrovište. Kada su se sestre Meamej najzad najele, odoše po svoje motike. Ali samo njih pet nađoše svoje motike, i odoše ostavivši one dve da traže nestale alatke. Mislile su da će ih dve devojke, po svoj prilici, naći tu negde u blizini, i da će potom, kada opet budu imale svoje motike, lako stići svojih pet sestara. Dve

devojke su pretražile ceo mravinjak, ali nisu mogle da nađu motike. Kada su tako začas okrenule Vurunahu leđa, on izađe iz skrovišta i zabi obe motike u zemlju. Zatim se ponovo vrati u svoje skrovište. Kada su se devojke okrenule, odjednom spaziše svoje motike. Radosne, potrčaše prema njima i izvukoše ih iz zemlje, u koju su bile dobro pobodene. Dok su to radile, Vurunah izlete iz skrovišta, dograbi obe devojke oko pasa i dobro ih priteže. One su se opirale i vikale, ali uzalud. Niko nije mogao da ih čuje, jer nikoga nije bilo. Kada su uvidele da je sve opiranje i vika uzalud, smiriše se, a Vurunah im reče da ne treba da se boje i da će se on starati o njima. Dodade da je sam, pa bi želeo da ima dve žene. Neka mirno pođu sa njim, i biće im dobro. Samo, moraće da urade sve što im on bude rekao. Ako ne budu mirne, on će brzo da ih umiri svojom batinom. Kada su mlade devojke uvidele da je svaki otpor uzaludan, učiniše kako je Vurunah tražio i lično pođoše sa njim. Rekoše mu da će ih njihovo pleme jednoga dana opet odvesti, a on, da bi to sprečio, pođe brže, misleći da će na taj način da izbegne svako proganjanje.

Prošlo je tako nekoliko nedelja, a obe sestre Meamej su se na izgled snašle u novom položaju i bile sasvim zadovoljne. Ali su, kad bi ostale same, često razgovarale o svojim sestrama i razmišljale o tome šta li su one uradile kada su primetile njihov nestanak. Pitale su se da li njihove sestre možda tragaju za njima, ili su se vratile u zavičaj da dovedu pomoć. Ali nijednog trenutka nisu pomišljale na to da su možda odavno zaboravljene i da će zauvek morati da ostanu sa Vurunahom.

Kada su tako jednoga dana sedele zajedno u logoru, reče Vurunah:

— Vatra neće da se razgori. Idite i donesite mi komade kore od ona dva bora.

— Ne, — odvratiše one — ne smemo da ljuštimo koru sa bora. Ako to uradimo, nećeš nas više nikada videti.

— Idite i učinite to što vam kažem. Donesite mi borovu koru. Zar ne vidite da vatra jedva tinja?

— Vurunah! Ako odemo, nećemo se nikad više vratiti. Nikada nas više nećeš videti. Mi to znamo.

— Hajdete, ne brbljajte! Jeste li ikada videle da se brbljanjem može održati vatra? Šta pričate? Idite, i učinite kao što vam kažem! Ne pričajte gluposti, a ako budete bežale, ja ću već umeti da vas uhvatim, pa kada vas budem zgrabio, dobićete dobre batine. Idite! Ni reči više!

Na to Meameje odoše, poneše sa sobom kamene sekire da bi oljuštile koru. Svaka od njih otišla je do jednog bora i sekirom snažno zasekla koru. Kada su to uradile, borovi počeše da rastu sve više i više iz zemlje, i ponesoše ih obe sa sobom. Ukoliko se više tako predstavljale kao ostalih pet: Vurunahova vatra umanjila im je sjaj.

ODAKLE DOLAZI MRAZ

Meameje, ili Vlašići, su nekada živele na zemlji. Bile su sedam sestara čuvene zbog svoje lepote. Imale su dugu kosu koja im je padala do kukova, a tela su im bila ukrašena ledenim svećicama. Roditelji su im živeli negde daleko u brdima i ostali su tamo, a nisu lutali okolo, kao što su to ćerke činile. Kada su sestre odlazile u lov, nisu se priključivale drugim plemenima, iako su mnogi, s vremena na vreme, pokušavali da steknu njihovo prijateljstvo.

Naročito je bila očarana njihovom lepotom jedna grupa mladića, koji su priželjkivali da one ostanu kod njih i postanu njihove žene. Ovi mladi ljudi zvali su se BerajBeraj i svuda su pratili Meameje. Motrili su gde one logoruju, pa su im tu ostavljali poklone.

Bera-jBeraj su bili vrlo vešti u iznalaženju pčelinjih gnezda. Najpre bi uhvatili neku pčelu i prikačili joj nešto belo kao perce između zadnjih nožica. Zatim bi je pustili da leti i pratili je do gnezda. Nađeni med bi ostavljali u ćupove i ostavljali u logor. Meameja, koje su doduše rado jele med, ali o udaji nisu htele ni da čuju. Ali jednoga dana stari Vurunah lukavstvom uhvati dve od tih devojaka. Pokušao je pomoću toplote da sa njih sgopi ledene svećice, ali je pri tome samo ugasio vatru.

Kada su Beraj-Beraj saznali da su Meameje zauvek nestale sa zemlje, bili su neutešni. Nudili su im devojke iz njihovih plemena, ali su oni hteli samo Meameje, nijednu drugu. I kao što su odbijali svaku utehu, nisu hteli ni da jedu ni da piju, skapavali su od gladi i žeđi i najzad umrli. Duhovima je to bilo žao, jer su se ipak radovali njihovoj istrajnosti i vernosti, pa su il! stoga odredili mesto na nebu,gde se i

danas nalaze. Mi ih nazivamo pojasom i mačem, ali Densima su te zvezde poznate kao Beraj-Beraj.

Densi tvrde da i današnji Beraj-Beraj dalje idu u lov na pčele, a noću igraju svoje igre, dok Meameje pevaju. Iako Meameje imaju svoj tabor nešto udaljen od mladića BerajBeraj, nisu toliko udaljene da ne bi mogle čuti njihovu pesmu. Densi tvrde da Meameje sjaje kao uzor ženama na Zemlji. .

Kada posle prvog udarca nije čuo i drugi, Vurunah pođe prema borovima i htede da vidi zašto se sestre Meamej ne vraćaju. Kada je stigao do borova, video je da su postali mnogo veći, a gore u vrhovima lebdele su njegove dve žene. Doviknu im neka izvole da siđu, ali mu one ne odgovoriše. Ukoliko su se više pele, utoliko je on upornije dovikivao, ali mu one nisu odgovarale. A borovi su rasli sve dok im vrhovi ne dodirnuše nebo. U tom su ostalih pet Meameja provirile iz neba. Zvale su svoje dve sestre i govoreći im da se ne plaše i da uđu. A kada ove dve začuše glasove svojih sestara, brzo se popeše na nebo. Sestre im pružiše ruke, i uvukoše ih unutra. Tamo su svih sedam ostale da zajedno dalje žive.

I danas, kada pogledaš gore prema nebu, možeš da vidiš svih sedam sestara Meamej zajedno. Mi crnci ih nazivamo Meamejama, a vi belci — Vlašićima.

Za sećanje na njihov život na Zemlji Meameje jednom u godini otkinu nekoliko ledenih svećica i bace ih dole. Onda Densi, kada se izjutra probude i svuda unaokolo ugledaju led, kažu:

— Meameje nas nisu zaboravile. Bacile su nam leda. Pokazaćemo da ih ni mi nismo zaboravili.

Onda uzmu komadić leda i stave deci na nosni pregradni zid, dok još nije probušen. Čim pregradni zid usled hladnoće postane neosetljiv, onda ga probuše i provuku slamku ili kost.

— Sada — kažu Densi — deca mogu da pevaju kao Meameje.

Neki rođak Meameja gledao je dole na Zemlju baš onda kada su išle na nebo. Video je kako onaj starac dole besni i viče i naređuje im da se vrate, pa je s nevoljom Verunahovom zbijao šalu. Toliko se radovao bekstvima dveju devojaka, da je morao glasno da se

nasmeje. Otada se uvek smeje. Za Dense je on Ghindamejlenah, nasmejana zvezda, a nama je poznata kao Venera.

Kad zimi grmi, onda Densi kažu:

— Eto, Meameje se opet kupaju.

Taj šum nastaje kada one u igri Bubahlarmaj jedna za drugom skaču u vodu. Pobednik je ona koja pri skoku postigne najbolji prasak; ta igra je i kod nas omiljena. Čim začuju šum igre Bubahlarmaj, Densi kažu:

— Opet će uskoro kiša. Meameje će prskati vodom, za tri dana eto kiše.

ZAŠTO UMIREMO

Neka dobra stara žena umrla je, pa su je sahranili. Ali ona se sama opet iskopala iz groba.

Slučajno tuda prođe neko dete, i starica mu reče:

— Donesi mi malo vatre da bih mogla da se ogrejem!

Ali dete je odbilo da ide i nije poslušalo staricu, koja mu je uzalud govorila. . . I tako starica ponovo umre.

Da je ono dete poslušalo, mi ne bismo umirali za svagda. Zakopali bi nas, doduše, ali mi bismo mogli sami opet da se iskopamo i probudimo za novi život, jer bismo se ugrejali na vatri.

TRI PRIČE O BRAĆI TO KABINANI I TO KARAVUVU

Riba

To Kabinana je izrezao od drveta ribu tuna i bacio je u more. Riba tamo oživi. Iz zahvalnosti ona je stalno priterivala sardine ka obali, tako da ih je To Kabinana mogao lako hvatati i odnositi kući.

Kada je To Karavuvu video — tako veliku količinu riba, prohtelo mu se da i on ima ribe, pa upita brata:

— Reci, gde ima tih riba? Voleo bih da pojedem koju.

— Lepo, onda napravi ribu kakvu ja sebi režem, ali to mora biti tuna.

Tada To Karavuvu napravi sebi ribu, samo nije uradio kako mu je brat rekao, nego izreže ajkulu. Zatim je pusti da ispliva prema sardinama; ajkula ih proguta bez oklevalja, a To Karavuvu osta bez sardina. Plačući ode bratu i reče:

— Nisam mogao da napravim ribu kakvu ti imaš, moja riba stalno proždire ostale.

Tada ga upita To Kabinana:

— Pa kakvu si ribu sebi napravio?

— Izrezao sam ajkulu — odgovori Karavuvu.

Na to mu brat reče:

— Ti si strahovita budala i naša propast. Tvoja će riba proždirati sve ostale, pa ni nas neće poštedeti.

Otada ajkula ne samo što proždire ostale ribe nego napada i ljude.

Svlačenje kože

Jednog dana je To Karavuvu pržio plod hlebnog drveta. Tada naiđe To Kabinana, koji se tu šetao, i upita:

— Kuvaš li?

— Da.

— Pa zašto to radiš potajno? Zar majka za to ne treba da zna. Odnesi i njoj polovinu voćke.

Tada Karavuvu ode majci u kolibu. Ona je opet postala mlada devojka jer je svukla kožu. Stoga je sin nije poznao. On upita:

— Gde si, majko?

— Tu sam.

— Ne, odvrati — ti nisi moja majka.

— Varaš se, — reče ona — ipak sam to ja.

— Ali ti ne izgledaš kao moja majka.

— Pa ipak sam to ja. Pogledaj, samo sam svukla kožu.

Nato To Karavuvu gorko zaplaka zbog toga što mu je majka dobila novu kožu, pa ne može da je pozna.

— Ne mogu više da te podnosim — reče joj sin.

— Ne dopadaš mi se ovako. Reci gde si ostavila svoju staru kožu.

Ona mu odgovori:

— Bacila sam je u vodu, koja ju je već odnela.

To Karavuvu je i dalje plakao:

— O, tvoju novu kožu nikako ne volim, potražiću ti opet staru.

Ustade, ode, i tražio je tražio, dok je najzad nije našao u nekom šipražju. Voda ju je tdmo odnela.

Poneo je sa sobom, vrati se majci i opet joj navuče kožu.

Uveče se vrati To Kabinana kući i upita brata:

— Zašto si majci opet navukao kožu koju je bila svukla sa sebe. Zbilja si ti veliki ludak. Sada će svi naši potomci morati da umiru. Samo će zmije da menjaju košuljicu.

To Kabinana je bio veoma besan na To Karavuvu što je ljudima onemogućio svlačenje kože, pa to sada znaju samo zmije.

Besno zgazi zmiji na glavu, tako da se spljoštila.

I tako ne svlačimo kožu mi, nego zmije. U stvari, • trebalo je da to činimo mi, pa bismo se stalno podmlađivali.

Hlebni plod

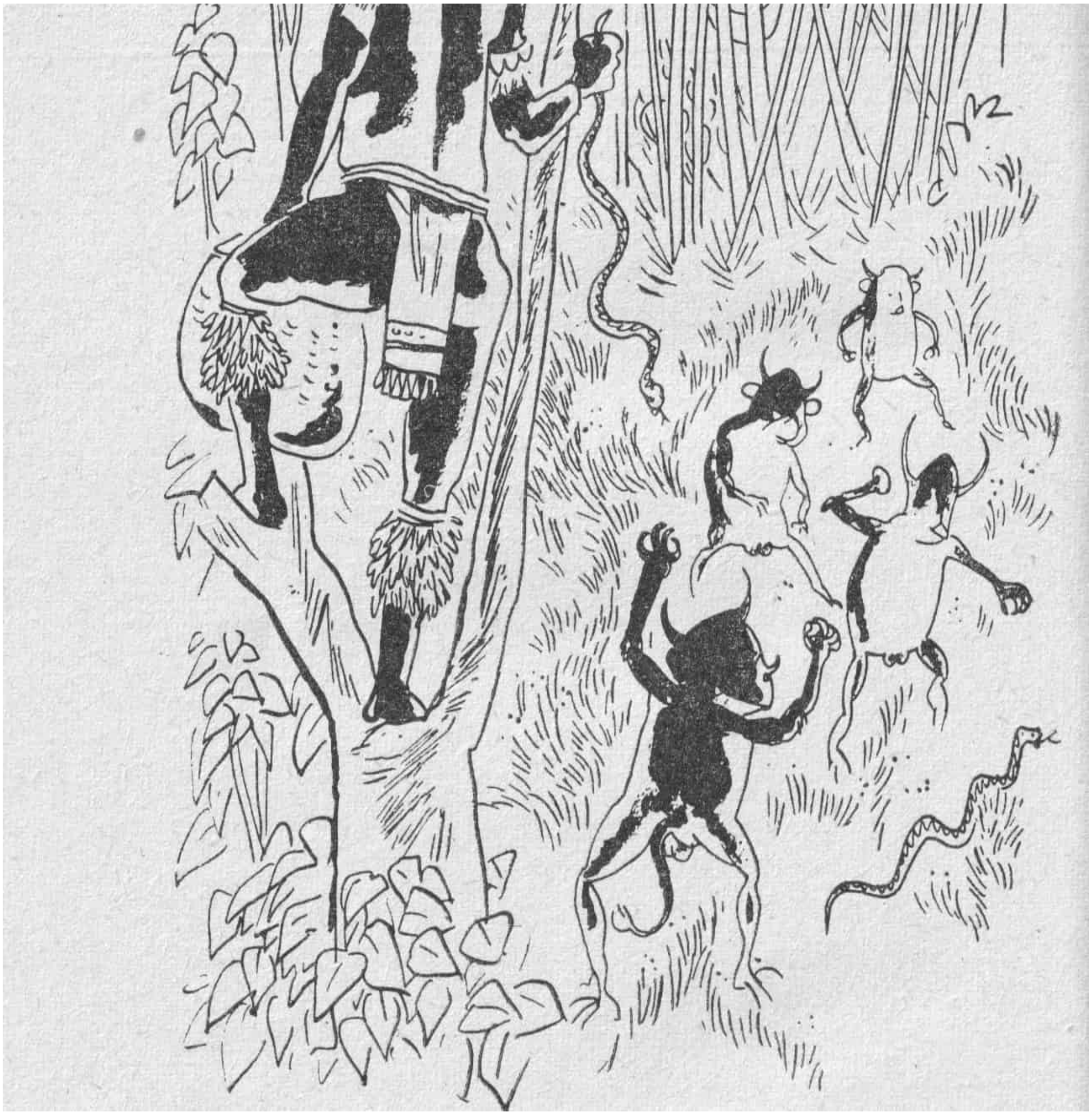
Jednog dana iziđe To Kabinana u polje, uhvati šest živih zmija, i sve ih sveza uzicom. Zatim ode u šumu, gde je na jednom mestu raslo hlebno drvo, koje je, doduše, pripadalo đavolima. Pope se na jedno drvo i htede da skine nekoliko plodova. Ali đavoli su pazili i brižljivo čuvali svoja drveta, da ne bi kogod pokrao plodove. Kabinana ipak uzbra jedan plod, izvuče iz svežnja jednu zmiju i oboje baci dole, tako da su sa treskom pali na zemlju. Đavoli čuju šum, pomisle da je neko kod njihovih hlebnih plodova. Ali kada spaze zmiju, pojure za njom ne obraćajući više pažnje na plod.

To Kabinana uzbra drugi plod pa i njega baci zajedno sa jednom zmijom. Đavoli se opet dadoše u poteru za njom.

Tako je činio više puta, dok nije upotrebio sve zmije. Zatim se skide sa drveta.

I dok su đavoli jurili po šumi za živim zmijama, To Kabinan pokupi hlebne plodove i vrati se kući svome bratu To Karavuvu. Ovaj ga upita:

— Brate, kakvi su to plodovi?

— To su hlebni plodovi.

— Gde mogu da se dobiju?

— Tamo dole.

— Lepo, onda ću da odem da uzmem nekoliko, popeću se na drvo.

— Napravićeš veliku glupost.

— Hoho, doneću ja i za sebe i za tebe po nekoliko.

— Dobro, samo ti idi. Ali najpre uhvati nekoliko živih zmija!

To Karavuvu ode, ali pobi zmije i pope se sa njima na drvo. Nabra hlebni plod i baci ga zajedno sa jednom mrtvom zmijom dole na zemlju.

Đavoli nisu jurili za njom jer nije bežala, ostala je da leži na tlu pošto je bila mrtva.

Tako đavoli primete i plod i reknu:

— Ko to skida naše plodove, a još bi pored toga hteo da nam podvali? Hajdemo da ga uhvatimo!

Uhvate To Karavuvu i premlate ga pošteno. Ovaj povika za pomoć:

— Ajoj, To Kabinana, brate moj! Dođi i pomozi mi, duvaj u Triionov rog, udaraj u doboš.

Kada To Kabinana zatrubi u rog i zadobova, đavoli pobegoše. To Karavuvu je sad mogao da siđe sa drveta i pođe svome bratu. Ovaj ga upita:

— G1a šta si uradio s plodovima?

— Ubio sam zmije, pa kada sam bacio plod i mrtvu zmiju, oni nisu pojurili za njom.

— Budalu kao što si ti svet još nije video! Na ja sam ti sasvil! jasno rekao da zmije treba da budu žive. Zašto bi jurili za mrtvom zmijom? Sad će naša deca da se plaše đavola, a on će da ih proganja. I zato što si bacio mrtvu zmiju sa drveta svi koji iadiu sa drveta pašće mrtvi.

I tako je došlo do toga da ko god padne sa drveta ostaje mrtav.

KOKOŠ I KAZUAR ILI POREKLO NOVCA OD ŠKOLjKI

1.

Nekada je kod nas bilo novaca od školjkn i mi nismo morali da putujemo tako daleko kao danas, nego smo ga nalazili tu u blizini. Ljudi su ostajali na putu samo četiri dana. Sada, pak, vožnja traje šest meseci.

Bilo je to ovako. Toga dana ljudi su se popeli u brodiće, da bi doneli novac od školjki. Mnogi su posmatrali sa obale, a jedan od prisutnih reče brodskoj posadi:

— Ako vas neko na putu sretne i pozdravi, budite ljubazni i zahvalite mu se na pozdravu. Ako bi vas pozdravio rak isposnik, onda mu svakako odvratite ljubaznim pozdravom.

Potom se čamci otisnuše na more, i stvarno su ljudi naišli na raka isposnika, koji im požele dobar dan. Ali brodari su zaboravili opomenu, nisu zahvalili, a jedan od njih čak se i rugao raku isposniku.

— Pogledajte samo — reče — kakvu odvratnu gubicu ovaj ima!

Na to rak odvrati:

— Kada drugi put budete dolazili ovamo, više nećete naći novac od školjki. Školjka će se odseliti i nastaniti daleko, daleko na drugom mestu. Proćp će vas volja za takvim putovanjima, padaće vam to

dosta teško, i mnogi će pomreti na putu. Ko umre, biće zakopan daleko od zavičaja, u tuđini, u divljini, a nikakve pogrebne pesme, nikakve tužbalice neće biti ispevane njemu u spomen.

Tada se ljudi rastuže. Svi su se žderali u sebi zbog voljenog novca od školjki, ali niko nije znao gde se on nalazi.

2.

Bio jednom jedan mali dečak, koji je voleo da se šeta morskom obalom.

Jednoga dana mali dečak je bio veoma uvređen. Bio je gladan, ali ni otac ni majka nisu hteli da mu daju nešto da jede, iako ih je on za to molio.

Duboko su ga uvredili. On im ne odgovori, već mirno iziđe iz kuće i ode do obale. Tamo je naišao na ogromno stablo, koje je more nanelo.

Ono upita dečaka:

— Šta je to s tobom?

— Otac i majka su me grdili i nisu mi dali da jedem.

— O, jadniče! Kuda ćeš sada?

— Lutaću šumom.

— Samo ti sedni na stablo, ono ti želi dobro.

Dečak tako i uradi, i tada stablo brzo otplovi daleko u more. Plovilo je tako i plovilo sve dalje i najzad pristade u Nakanaju, gde danas može da se nađe novac od školjki.

Ali dečak je plakao. Tada mu stablo reče:

— Ne plači, nego bolje sebi ispleti više korpi!

Nigde ni žive duše. Odjednom dečak spazi drugo stablo kako plovi, a na njemu neka kokoš vesla. Dečak uzviknu:

— Pogledaj, eno čamca.

Na to mu stablo odvrati:

— Iskrcaće se ovde kod nas, budi ljubazan i lepo pozdravi kokoš. Tobožnji čamac isplovi na obalu, a kokoš skoči na pesak. Dečak i stablo koje govori pozdrave kokoš, a ona upita:

— Odakle dolazi ovaj čovek?

— On je željan školjki koje more ovde izbacuje na obalu — odvrati stablo koje govori, pa upita dečaka:

— Koliko si korpi ispleo?

— Dve.

— Onda dopleti još osam!

Ubrzo stablo ponovo upita:

— Koliko si korpi sada ispleo?

— Osam.

— Sada dopleti još deset!

I opet upita stablo:

— Koliko si korpi sada dopleo?

— Drugih deset!

— Onda ispleti još novih deset!

Dečak učini kao što mu je stablo reklo, i kada je završio, zapita:

— Šta će ti ovih trideset korpi?

— Hodi, — odgovori stablo i ponesi sve korpe. Sa prvih deset stani tu, a ostale ćeš poređati ovde na obali jednu pored druge u dugačkom nizu.

Dečak stavi korpe na pesak.

— Sad se malo udalji od korpi! — reče stablo.

Utom naiđe talas koji je nosio samo školjke. Talas se razbi na obali i napuni svih trideset korpi školjkama.

— Jesu li ti korpe pune? — upita stablo.

— Jesu, ali kuda ću s njima?

— Samo ti natovari na drugo stablo!

— Pa gde da ih nosim? — upita dečak i poče roniti suze; spopala ga tuga za ocem i majkom.

Stablo mu odgovori:

— Počekaj malo, uskoro ćeš opet videti svoje roditelje.

Dečak se onda pope na drugo stablo, a ono ga upita:

— Ko će da te odvede kući?

Dečak gorko zaplaka.

Tada stablo dozva kokoš i reče:

— Ti kokoško, odvedi mi ovog dečka u njegov zavičaj.

Na to kokoš skoči na drugo stablo, koje odmah krenu. Plivalo je, plivalo sve dalje. Kokoš upita dečka:

— Da li ti je blizu zavičaj?

— Ne, još je daleko odavde!

Stablo je plovilo sve dalje, i usput sretoše još jedno stablo; na njemu je sedeo kazuar i veslao.

— O, pogledaj, čamac! — uzviknu dečak.

Kazuar im požele dobar dan; vozili su se sve dalje i dalje.

I drugi put kokoš upita dečka:

— Je li blizu tvoj zavičaj?

— Ne, — odgovori dečak — više ne znam gde mi je zavičaj.

Vozili su se sve dalje i dalje.

Iznenada dečak opet zaplaka i reče:

— Gde li samo može da bude moj zavičaj?

Vozili su još dalje i najzad stablo stiže u zavičaj dečakov. Tada kokoš upita:

— Mali, reci u kom selu stanuješ?

Dečak joj pokaza mesto i tu pristadoše uz obalu. Preneli su sve korpe na kopno i naslagali ih. Zatim dečak pođe i stiže u selo, pa uđe u očevu i majčinu kuću. Kada u dvorištu spazi zaupokojenu žrtvu i odar, upita:

— Za koga ste spremili ovaj odar?

— Odar i zaupokojene žrtve su za tebe — odgovore mu roditelji. Mislili smo da si mrtav, pa smo stoga sve to poručili. Postali smo dve sirote bede, i kada umremo nećemo ti ostaviti ii toliko novca od školjki da bi mogao da platiš naš grob. Sav naš novac je utrošen.

Raspodelili smo ga i poklanjali gostima, koji su došli na tvoje posmrtne svečanosti.

— Hajde, pođite sa mnom! — reče dečak. — Samo najpre spremite veliki paket hrane.

Roditelji učine tako, pa zapitaju sina:

— Reci, gde si samo bio, odakle dolaziš?

— Upravo sam se sada iskrcao sa ostalima; šest meseci sam bio na velikom dalekom putu.

— Pa čime si se hranio u međuvremenu?

— Dobijao sam svakoga dana po komadić kokosovog oraha.

Zatim odoše na obalu. Kad su stigli tamo, dečak reče roditeljima:

— Eto, uzmite te korpe!

— Otkud ti, samo, toliki novac?

— Doneo sam ga sa sobom. Setite se naketa sa hranom, dajte, položite ga ovamo na ovo stablo!

— Gde da ga stavimo? — upitaše začuđeni roditelji.

— Spustite ga samo na stablo.

Tako i učine. Kokoš, koja je dotle čuvala novac, skoči na stablo, a kazuar za njom. Zatim dečak gurne stablo u more i reče:

— Hajde, stablo, otplovi!

Stablo otplovi, a sa njim kokoš i kazuar. Plovilo je, plovilo i najzad stiže opet u Nakanaj.

3.

— Šta da radimo sa tim školjkama? — upitaše roditelji dečka.

— Probušite ih i nanižite na konac!

Tada oni napraviše na svakoj školjki rupicu u sredini i nanižu ih u velike niske.

Dečak ih sve poveže i napravi od toga debeli krug. Kad su bili gotovi, dečak preda roditeljima jedan krug i rekne:

— Ovaj krug ću vam pokloniti! Eto vam novac koji ste izdali za mene!

Roditelji se obraduju i zadovoljni odu kući. Ostale krugove dečak ponese u svoju kolibu. Bio je sada najbogatiji čovek u selu i imao je trideset velikih krugova novaca od školjki.

4

Kada su to saznali ostali, i oni su poželeli da imaju novac.

— Hajdemo, — rekoše — odvešćemo se u zemlju gde se nalazi novac od školjki.

Odoše bogatašu — onom dečku koji je sad bio odrastao čovek — i upitaše ga:

— Reci nam koliko meseci treba putovati da stignemo tamo?

— Svega šest meseci — odgovori ovaj.

— Onda putujemo, dakle, — uzviknuše ljudi — ali moramo poneti dovoljno hrane.

Skuvali su hranu i pripremili čamce.

— Samo dobro privežite oslonce za vesla, kako bi postali otporni, da prkose vetru i nevremenu.

Kada su bili spremni, ukrcaše se u čamce i pođoše. Pod vođstvom bogatog čoveka srećno se iskrcaše u Nakanaju.

Tamo su skupljali školjke, i dok su ih skupljali, na stablu doplovi kazuar. Posmatrao je ljude, ali ne reče ništa.

Ali, bogati čovek je poznao stablo; dok su ostali tovarili svoja blaga u čamce, on natovari stablo školjkama.

Kad su bili gotovi, rekoše:

— Hajde da se vratimo kući!

Spremili su sve za polazak i najzad pošli. A bogati čovek reče stablu:

— Zasad ostani tu, ti već znaš kada treba da pođeš.

Svi uđoše u čamce i odoše u zavičaj. Bili su na širokom moru i daleko od svoga sela kada su začuli buku iza sebe. Okrenuše se i, na svoje veliko čuđenje, ugledaše kako stablo stiže za njima. Na stablu su sedeli prijatelji bogatog čoveka, kokoš i kazuar.

Stablo čak i prestiže čamce i pristade prvo. Ostali su stigli mnogo docnije, pa upitaše ptice:

— Zar ste već istovarili korpe?

Ptice odgovore:

— Da, istovarili smo ih. Tamo na obali su sigurnije jer plima ne može da ih dohvati.

Dok su se ljudi iskrcavali na obalu, dve ptice opet otploviše na stablu. Bogati čovek im požele srećan put, pa reče ljudima:

— Čuvajte se da ikada grdite ili vređate neku kokoš ili kazuara!

Svi izneše korpe sa školjkama na obalu i uneše ih zatim u svoje kolibe, pa su se radovali što su opet našli novac od školjki. Korpe su pripale roditeljima onog bogatog čoveka, koji, zadovoljni njima, odoše na svoje imanje. A bogati reče:

— Sada ćemo stalno čeznuti za školjkama iz Nakanaja!

Svake godine ljudi odlaze u Nakanaj i donose nove školjke. Put donde nazvali su prema uvređenom dečaku, koji je docnije postao bogat čovek. Potrebno je šest meseci za jednu vožnju.

Otada je kokoš stanovala u Tabaju, a kazuar u Nakanaju.

KUKUKU I VAIMA

Živeo jednom nekp mrav po imenu Vaima sa svojom pticom koja se zvala Kukuku; bili su u prisnom prijateljstvu.

Jednoga dana naprave veliku mrežu za hvatanje svinja, i Kukuku reče:

— Sad ćemo poći da isprobamo svoju mrežu.

Pošli su tako i ubrzo stigli u predele sa travom, gde su se nalazila njihova lovišta. Dogovoriše se da mrav ostane kraj mreže da pripazi, a ptica da ode da pojuri svinje. Posle kraćeg vremena Kukuku otkrije ogromnu svinju i potera je prema mreži. Pritom je dozivala:

— Vaima, gde si? Pazi dobro! Sad će naići svinja!

Mrav ustade, i kada se svinja zapetlja u mrežu, ubode je u oči tako da ona obnevide. pa je onda probode kopljem i sakri u travi.

Dođe Kukuku i upita:

— Pa? Šta je sa svinjom?

Najpre, mrav poče da laže:

— Ja o tome ništa ne znam. — A malo posle dodade: — Idi i obori neko mlado drvo a donesi i nekoliko metara puzavica.

Kada se ptica vrati sa onim što joj je Vaima tražio, on joj pokaza svinju i reče:

— Ti samo ponesi koplja i mrežu, a ja ću poneti svinju.

Kod kuće zakolju i očiste svinju, a zatim se stanu dogovarati ko će nositi iznutrice na obalu da ih ispere. Najzad Kukuku reče:

— Brate, ja ću ih odneti i oprati, a tp u međuvremenu možeš ispeći svinju.

Kada dođe do obale, stušti se orao, zgrabi iznutrice i odlete sa njima. Kukuku se vrati kući praznih ruku.

— Gde su iznutrice? — upita Vaima Kukukua po povratku.

— O, dopale su se orlu — odgovori Kukuku.

Tako im je ostala svinja bez iznutrica.

Pošto su se najeli, legoše da spavaju.

Sutradan su opet otišli u lov; ovoga puta pogode se da Kukuku pripazi na mrežu, a Vaima da lovi svinje.

Za kratko vreme mrav pojuri neku masnu svinju iz skrovišta i povika:

— Kukuku, Kukuku, evo, ide ti u susret masna svinja!

Kada Kukuku to ču, uplaši se i sakri u žbunje dok svinja nije prošla. Zatim uze koplje i zabi ga u jedno gagunadrvo, tako da je crveni sok curio preko sečiva. Kada Vaima nije mogao da nađe više nijednu svinju, vrati se i Kukukuu.

Kukuku pokaza na koplje, pa reče:

— Ja sam je pogodio kopljem, ali bila je suviše debela; probila je mrežu, stresla koplje i pobegla.

A mrav upita:

— A kuda je pobegla?

— To ne znam, — odgovori Kukuku — ja sam joj zario koplje, ali je ipak pobegla.

To veče nisu imali šta da jedu.

Sutradan je mrav opet ostao da pazi na mrežu. Ubili su veliku svinju i očistili je kao onu prvu. Ali, kada je Kukuku opet hteo da ispere iznutrice, soko ih ugrabi.

Postepeno mrav uvide da se Kukuku kad god treba da ispira iznutrice uplaši, pa ih ispusti kada mu se približe druge ptice. Kada su opet jednom ubili svinju, reče:

— Nisam rad da svaki put ostanem bez iznutrica. Ovoga puta ću sam očistiti iznutrice, ti možeš doneti drva, naložiti vatru i ispeći svinju.

Kada je Vaima stigao do obale, dolete ptica nosorog i htede da mu otme iznutrice, ali Vaima joj kopljem izbode oči i ubije je, pa kada je isprao iznutrice, ponese pticu kući.

Kada Kukuku spazi mrtvu pticu nosoroga, uplaši se i uzviknu:

— Brate, šta si uradio? Sada će sve ptice hteti da nam se svete zato što smo im ubili gospodara. Avaj!

— Ako to urade, sakriću se u drvo tutuana.

— A gde ću ja da se sakrijem? — reče Kukuku.

— Kudgod pođem, tamo i ptice mogu da me prate.

Vaima ode i sakri se u drvo tutuana; Kukuku ostade sam, morao je misliti na mnogobrojne ptice, koje će da primete nestanak ptice nosoroga, pa će poći da je potraže i da se osvete. Kada su ptice stigle, ubrzo su pronašle Kukukua i odjurile ga u visoku travu. Za Vaimom su uzalud tragali; mrav je pobegao svojim rođacima i sa njima gradio kuće u gustom drveću tutuana. Kada su sagradili mnogobrojne kuće, primete ih ptice, koje su se sakupile i savetovale šta da rade.

Jedna od ptica reče:

— Ja ću pokušati da prodrem u kuće. Kada je to pokušala, mravi su joj izboli oči, i ona pade mrtva. I druge su to pokušale, ali bez uspeha, i tako su skoro sve ptice ležale mrtve pod drvetom tutuana. To je posmatrala kreja s jednog drveta pa reče onim malobrojnim pticama koje su još preostale:

— Pustite da ja pokušam.

Ona započe da kida sve lišće sa mravljih kuća. Mravi nisu mogli da je bodu u oči, jer su joj bile zatvorene. I tako je pokidala sve kuće od lišća, do samog vrha. Skoro svi mravi su propali, ostalo je samo nekoliko živih koji su uspeli da se sakriju pod koru. Kreja slete na zemlju i dobro se najede mrtvih mrava.

I zbog toga što mravi u njima grade svoje kuće ptice ne mogu da se nastane u drveću tutuana; a ptica Kukuku se više ne usuđuje da se opet nastani na nekom drvetu , nego do dan-danas živi u visokoj travi ..

ROĐENjE SUNCA

Bila jednom neka žena koja je celog dana iskopavala i čupala korov u svojoj bašti kraj mora. Jednoga dana opazi veliku ribu kako se igra u priobalskim talasima; žena se spusti do obale gde su se talasi razbijali i zagazi u more. Riba se trljala o njene noge i njuškala oko njenih kukova. Svakoga dana kada je žena izlazila na more, riba je dolazila i igrala sa njom istu igru. Posle izvesnog vremena žešš kuk nabrekne, i, pored toplih jastučića od lišća kojima se oblagala, sve više je rastao. Kada je otok počeo strašno da je boli, ona zamoli oca da ga na uobičajen način otvori pomoću oštrog kamena. On to učini, a iz zareza izađe dečak. Žena opra dete, odseče pupčanu vrpcu, sede pokraj vatre i nadoji dete.

Dečak je odrastao zajedno sa ostalom decom. Jednoga dana, kada su deca bacala koplja prema drveću u žbunju Dudugera, ono dete rođeno iz kuka ne baci svoje koplje prema trupcima, već za jednim od drugova. Na to se ostali dečaci naljute, izgrde ga i reknu mu da mu je otac riba pa neka se vrati njemu. Zatim deca odu u selo i ispričaju svojim majkama da je Dudugera bacao koplja na njih. Majka maloga prestupnika. mnogo se naljuti zbog toga, ali se istovremeno uplaši da se sada njenom detetu nešto ne dogodi. Stoga ona upita svoju majku gde bi maloga mogla da smesti tako da bude sasvim siguran, pa naposletku posluša njen savet i posla ga njegovom ocu.

Ona povede Dudugeru na obalu; velika riba dopliva, uze dete u ždrelo, i odvede ga u neku zemlju koja se nalazila daleko na istoku. Pre no što se Dudugera rastao sa majkom reče joj da posavetuje svoju rodbinu da uklone šećernu trsku taro i banane, i da raskrče

polja na sunčanoj strani padine velike stene Dijau, pa da se presele tamo i da žive. Jer, pošto ih on bude napustio i popeo se uz Pandanuspalmu a odatle u nebo, sve drveće, sve biljke i svi ljudi u selima moraće da umru. Samo će njegovi prijatelji biti spasenn, ako ga budu poslušali i budu potražili zaštitu u senci stene Dijau.

Dudugerino proročanstvo se ispuni: voda presuši, drveće uvenu, a polja više nisu donosila plodove, i naposletku svi pomru od velike žege, ljudi, svinje i psi. Ali jednog jutra majka Dudugerina pope se na jedno brdo i ponese sa sobom sud sa krečom, a kada sunce iziđe, ona mu dunu kreč u lice. Stoga je sunce moralo da zatvori oči, p otada više nije bilo toliko žarko kao do tada. Čak je padalo i malo kiše, sledećeg jutra pojavili su se gusti oblaci, a iza njih se pojavi sunce baš onako kako to i danas često biva.

POSTANAK VATRE

U prastara vremena pre no što su ljudi saznali za vatru, živela je u Majvari, u zalivu Milna, neka starica koju su svi zvali babom. U ono vreme ljudi su sekli jams i taro u tanke kriške i sušili ih na suncu. I baba je tako spremala hranu za desetoro mladića; ali dok su oni lovili po gustišu divlje svinje, ona je za sebe kuvala jela. To je činila pomoću vatre koju je izvlačila iz svoga tela; samo, ona je svaki put uklanjala pepeo i ostatke pre no što bi se mladići vratili, jer oni nisu smeli da znaju kako baba za sebe kuva taro i jams. Jednoga dana dospe jedno parčence kuvanog taroa u jelo za dečake. To se desilo nenamerno. Kada su mladići jeli večeru, ono parče kuvanog taroa dospelo je najmlađem od njih. Okusio ga je i bio je silno iznenađen koliko mu prija. I drugovi su morali da okuse, i svima se dopalo. Inače su i jams i taro, onako sušeni na suncu, bili tvrdi i suvi; sada su, međutim, bili meki. Mladići nikako nisu mogli da shvate zbog čega je taro tako prijatan. Kada su idućeg jutra opet pošli u šumu u lov, najmlađi je ostao kod kuće i sakrio se. Video je kako starica suši na suncu jelo za njega i njegove drugove, a video je i to kako izvlači vatru između nogu kada je htela da kuva jelo za sebe. Kad su se ostali uveče vratili i pojeli večeru, ovaj najmlađi im ispriča šta je video. Tako su dečaci upoznati vrednost vatre i rešili su da je ženi ukradu, pa su skovali plan.

Ujutru su naoštrili sekire i oborili jedno drvo koje je bilo visoko kao kuća, a onda su pokušali da ga preskoče. Go je uspeo da učini samo najmlađi, pa je on određen da babi ukrade vatru. Sutradan, dečaci kao i obično pođu u šumu; posle malo čekanja vrate se, devetorica se sakriju, a najmlađi se polako ušunja u babinu kuću. Kada je htela da skuva taro, on joj se prikrade i ugrabi joj jedan plamen. Potrča

onda što je mogao brže do onog oborenog stabla, preskoči ga, a baba nije mogla da ga prati. Prilikom preskakanja stabla opeče ruku na zapaljenom iveru. Ispusti ga, a vatra zahvati travu; zapali se i jedna pandanuspalma.

U jednom otvoru pandanuspalme živela je neka zmija po imenu Garabujo; vatra joj dohvati rep, koji poče da gori kao baklja. Starica pusti ogromne kiše i vatra se ugasi. Ali zmija je ostala u svojoj rupi u palmi, i njen rep je goreo i dalje.

Kada je kiša stala, pojaviše se dečaci i htedoše da vide šta je sa vatrom, ali ne nađoše nikakvu vatru. Najzad primetiše rupu u pandanuspalmi; izvuku zmiju i otkinu joj rep, koji je još uvek goreo. Zatim skupe veliku gomilu drva i zapale ih pomoću zmijinog repa. Odmah su sa svih strana, iz svih sela, dotrčali ljudi i odneli sa sobom po plamen. Za prenošenje vatre svaki je upotrebio drugu vrstu drveta, i to drvo su otada smatrali za svog boga-zaštitnika.

POREKLO BELACA

Bio jednom neki čovek po imenu Duaugau, koji je išao u lov sa svojim psom. Dok su sebi krčili put kroz gusto žbunje, pas nađe neku ribu. Ali tada još nije bilo mora, svuda je bila samo zemlja. Kada je pas našao ribu, zalaja; gospodar priđe i podiže je, pa je odnese kući i pojede; prijala mu je bolje no što mu je ikad prijala bilo koja slatkovodna riba. Kada je sledećeg dana lovio, njegov pas opet nađe ribu. Duaugau odnese i ovu kući i pojede je. Sutradan pođe vrlo rano na mesto gde je našao ribu. Tu je čekao do podne jer je hteo da vidi odakle ribe dolaze. Iznenada začu neko šuštanje u jednom velikom drvetu koje je tu raslo, i odjednom pade riba sa granja. Duagau se pope gore na drvo i vide da je ono šuplje i da unutra pliva mnoštvo riba.

Duagau odnese ribu kući i ovog puta pokloni je svojoj majci ispričavši joj odakle mu riba. Ona je pojede i potom leže da spava. Spavala je celo popodne i preko noći, pa se ne probudi ni sledećeg jutra. Kada je sunce bilo već visoko na nebeskom svodu, ljudi rekoše:

— Zar je starica bolesna? Zašto se ne pojavljuje?

Posetili su je i, pošto je još uvek spavala, prodrmali je i probudili. Tada im ona reče:

— Ljudi, uzmite sekire, pođite i oborite ono drvo i donesite još takvih riba: nema ničeg ravnog tome, one su tako ukusne da ne mogu ni sa čim da ih uporedim.

Tada ljudi plemena Lavarata i Aurana uzeše sekire i uputiše se onom drvetu pod vođstvom Duagaua. Udarali su sekirama, ali drvo

nisu mogli da obore. Bilo je deblje i veće nego ma koje drugo drvo. Uveče se ljudi vratiše u selo i mrtvi umorni legoše da spavaju.

Ali, čim su napustili drvo, sve iverje se vrati opet stablu i tamo sraste. Kada su ljudi ujutru hteli da nastave sa radom, na svoje čuđenje spaziše da je drvo nepovređeno i otporno kao i obično. Ma koliko da su sekli po drvetu, nisu mogli da ga obore, a sledećeg jutra našli su da su otpaci i iverje opet srasli preko noći.

Sutradan, ponovo su se bacili na drvo. Jedan od malih dečaka odnese jedan iver jer je hteo da se njime poigra. Upotrebio ga je kao štit protiv koplja u igri sa ostalim dečacima. Kada je uveče sa majkom odlazio kući, on baci štit. Iver uhvati korena i izraste u ogromno drvo. I danas se selo na tom mestu zove Modeva prema drvetu koje je tu poraslo.

Ujutru ljudi primete da je drvo opet skoro zaraslo, samo je na jednom mestu bila praznina, kao da tu nedostaje veliki iver.

Najpre su se svi tome čudili, a zatim se jedan od njih seti dečakove igre sa štitom. Onda pokupe sve iverje i otpatke, zapale veliku vatru i spale sve. Sledećeg jutra obore drvo, pa kad ono uz veliku buku i tresak pade na zemlju, pokulja ogromna količina vode i poplavi ravnu zemlju.

Sledećeg dana Lavarati prevare Aurane i reknu im:

— Danas ćemo se odmoriti i dobro prezalogajiti, a sutra ćemo se udružiti za veliki ribolov.

Ali dok su Aurani igrali, Lavarati se potajno odšunjaše do mesta gde je ležalo drvo. Uzeli su sa sobom najlepše stvari, nakit, grnčariju, oružje i mreže iz sela. Odgurnuli su stablo u vodu; granje su upotrebili kao vesla, a pošto je stablo bilo ogromno, mogli su lepo i udobno da žive u njegovoj šupljini.

Kada su Aurani primetili da su Lavarati nestali, tragali su za njima, ali su mogli samo još da ih vide kako nestaju na severozapadu, odnoseći sa sobom sprave i ribe.

Lavarati su imali sasvim svetlu boju kože, baš kao i Albini. Aurani su čekali da im Lavarati vrate oružje i oruđa, ali su uzalud čekali. Odmah zatim, ljudi su sagradili čamce da bi u njima mogli da se prevezu preko mora, jer dotada nije bilo čamaca.

Kada su belci stigli do Taupote, svi su znali da su oni potomci starih Lavarata. Postali su mudar i bogat narod zato što su njihovi očevi u davna vremena poneli sa sobom sve sprave i oružja, dok su Aurani i druga plemena ostali isti kao i ranije.

RIBAR I DUH

U sumraku neki ribar počne da doziva svoga prijatelja da bi sa njim pošao u lov. Ali neki zao duh, tamburin, čuje ga i odgovori umesto prijatelja; pa uzme na sebe lik prijateljev i pođe za čovekom do spruda. Ribar baci svoju mrežu i uhvati nekoliko riba.

— Evo riba, hvataj! — doviknu, misleći da se obraća svome drugu i baci ih preko ramena, ne osvrćući se.

Duh ih uhvati i odmah proždere iza čovekovih leđa. Gazili su dalje kroz plićak. Ribar ponovo baci svoju mrežu, a lovinu opet preda duhu, koji ih proždere bez odlaganja. Ribarili su dalje, i svakiput se ponavljalo isto. Naposletku čovek uhvati dve ostrige, dobaci ih tamburinu, koji proguta i te životinje. Ali, da bi mogao da ih guta, morao je najpre zubima da im zdrobi ljušture. Ribar začuje pucketanje i strah mu uđe u kosti; sada je znao da je to neki duh koji je uzeo lik njegovog prijatelja da bi mu napakostio. Ali je on umeo da se savlađuje; ponovo baci mrežu i namerno je pocepa o ivicu koralnog spruda.

— Počekaj trenutak tu! — doviknu svome tajanstvenom pomoćniku. — Odoh časkom u šumu da lijanom zakrpim mrežu.

Polako se ispe na obalu i zađe u šumski mrak. Zatim pojuri kao pomahnitao po uskoj stazi da bi utekao tamburinu. Na putu mu se isprečI stena; ne usporavajući korak, čovek joj doviknu:

— Ako me neko bude zvao, odgovori mu ti!

Trčeći dalje, zamalo se saplete preko jednog stabla, pa ga zamoli:

— Obori onoga ko me proganja!

I jurnu dalje.

— Motaj se oko njegovih udova i čvrsto drži onoga koji dolazi za mnom! — doviknu trnovitoj lijani, koja se isprečila preko puta. I dok je sav zadihan krčio sebi put kroz gusto šipražje, spazi neko visoko drvo, čije su se grane širile tek na velikoj visini. Brzo se uspe gore, a onda poče da guli koru unaokolo. Iz oguljenog stabla poteče lepljivi sok, koji će onemogućiti duhu da se popne za ribarom. Ali se utom pojavi gonilac, spazi čoveka gore u granju i doviknu mu pritvorno:

— Siđi, zašto si već prestao s ribolovom, još je duboka noć!

— Lažeš! — odvrati mu ribar. — Već sviće. Poznao sam te sada, i pošto je dan, kada si ti nemoćan, vratiću ti milo za drago što si me prevario!

Duh se tada povuče i ribar ga spazi kako se zavlači u malu rupu u zemlji. Kad je svanulo, siđe s drveta, ode u obližnje selo i dovede mnoštvo ljudi. Oni odseku grane i naprave motke pa su njima bušili zemlju oko rupe u kojoj je duh nestao. Naposletku iz dubine iziđe mrav pa reče:

— Tamburin se nalazi još dublje u zemlji.

Kopali su dalje, i posle nekog vremena mrav se opet pojavi i reče:

— Još niste dospeli do duha, taj se nalazi još dublje, duboko, duboko.

Nastavili su sa bušenjem sa još više poleta, dok i drugi mrav ne javi istu vest. A kada se i treći pojavi na dnevnoj svetlosti, ljudi zapitaše.

— Pa koliko će još biti mrava posle tebe?

— Još ih ima četiri za mnom — beše odgovor.

Četvrti mrav javi da je duh još duboko u zemlji, pa tako i peti i šesti. Najzad iziđe i sedmi mrav i javi da je on poslednji, ali da ljudi još dugo neće dopreti do duha. Obliveni znojem, ljudi su produžili da rade poslednjom snagom. Odjednom duh izlete iz zemlje. Besno urlajući, ljudi su se bacili na njega i mlatili ga batinama. Svu su mu kožu odrali i udarali su ga dok se nije srušio kao bezoblična klada. Tada ribar stade pred njega pa mu se izruga:

— E, sad možeš da osetiš kako je čoveku kad mu pojedeš ribe i rakove.

Novom snagom svi se ponovo bace na duha, i sasvim ga dotuku. Svezaše ga na veliku motku da bi ga odneli u selo, ali kad je ljudi podigoše, motka se prelomi. Tresući glavom, ljudi spreme još jaču motku, ali, začudo, i ova se prelomi. Tražili su sve veće motke, dok jedna najzad izdrža. Tada im pristupi jedan od manjih dečaka, i pomenu drvo dingaring, koje je otporno prema čarolijama duha. Nekoliko njih odoše da potraže drvo dingaring i doneše jednu njegovu granu. Svežu na nju duha i odnesu ga u selo. Tamo mu raspore trbuh, odatle ispadnu ribe, a na kraju i dve ostrige. Sve to ispeku, zakolju i nekoliko svinja, pa su uz izobilnu gozbu proslavili smrt tamburina.

BLIZNACI — JUNACI

Bilo jednom neko usamljeno selo u kome je živeo samo jedan ljudski stvor, jedna devojka, i niko više. Jednoga dana ona donese na svet bliznace, dva dečaka. Začudo, oni su brzo odrasli i postali veliki i snažni. Majka ih je učila kako da naprave koplja i da ih bacaju na određeni cilj. Mladići se pokazaše kao vrlo bistri. Jednoga dana majka im reče:

— Vidite li tamo ono drvo? Pokušajte da ga pogodite svojim kopljima.

Drvo se raspršte.

— Sada ste toliko snažni da ne treba nikoga da se plašite — reče majka ponosno.

— Gde ima ratobornih ljudi? — upitaše mladići, koji su žudeli za tim da okušaju svoju snagu i veštinu.

— Ovde u blizini ih nema, — odgovori žena — ali podalje u žbunju je jedno selo, tamo ćete naći nekoga.

Dva mladića uzmu oružje i pođu na put, pa idući kroz gusto žbunje otkriju na jednom drvetu dvojicu neprijatelja. Zalete se drvetu i obore ga udarcima ramena. Već sledećeg trenutka oba čoveka oborena na leđa i prikovana kopljima kukahu. Mladići ih postave na noge i odvuku ih majci u selo.

Potom ih majka pouči da naprave veliki doboš od stabla onog drveta. Kada je doboš bio gotov, mladići su dobovali maljevima po njemu, tako da je odjekivalo daleko kroz žbunje i preko mora. Mnogi ljudi čuju taj prodorni zvuk i slegnu se tamo. Majka pošalje sinove u

jedno skrovište i rekne im da sa sobom ponesu i veliki doboš. Stranci nagrnu u kuću i upitaju ženu:

— Ko je ovde udarao u veliki doboš?

— Ne znam, u selu uopšte nema ljudi.

Ljudi se rasture. Posle kratkog vremena mladići ponovo zalupaju u doboš iz sve snage. Tada doplovi mnoštvo ljudi preko mora, iskrca se i došljaci upitaju majku:

— Pa ko je ovde udarao u doboš?

— Ne znam, — reče ona — ovde uopšte nema ljudi.

Ali jedan od došljaka predloži:

— Hajde da vidimo ima li koga u žbunju, mislim da se tamo neko krije.

Nađoše oba ženina sina. Svi su posmatrali dva snažna mladića, pa i devojke koje su došle zajedno sa strancima. Divile su se njihovim snažnim telima, odlučnim crtama lica. Svaka žena imala je želju da jednoga od te dvojice dobije za muža. Ali majka nije htela da da svoju decu. Mladići onda pohvataju sve svoje svinje, zakolju ih i ispeku, pa pozovu sve strance na veliku gozbu. Jela su bila postavljena na ogromnom trupcu. Svi posedaše da jedu, osim mladića, koji su seli na jednu klupu i posmatrali goste kako jedu. Oči svih devojaka su bile uprte u njih.

— Divni su to ratnici! — rekoše žene.

A muškarci upitaše majku:

— Odakle su, ko im je otac?

— Nemaju ga, — odgovori žena.

— Divne ljude si rodila!

— Savladali su u borbi dva jaka neprijatelja, grom i pakao, biće to jednom veliki ratnici!

Majka ode i razbi njihove krečne noge. Besni zbog toga, mladići se ustremiše na svoju majku, ali toga trenutka izgubiše ljudski oblik i postadoše ptice. Kada majka to spazi, briznu u plač. Plakala je i plakala, i nikada više nije prestala da plače i jadikuje. I dan-danas živi u močvarnom šiblju kao žaba.

POGOVOR

I

Bajke sadržane u ovoj knjizi pripadaju stanovnicima pacifičkih ostrva — Melanežanima, Mikronežanima i Polinežanima. Sa životom i običajima ovih poslednjih upoznao nas je nedavno dokumentarni film „Poslednji raj.“ Nekoliko reči o ovim dalekim i neobičnim ljudima, njihovoj prošlosti i tekovinama malo će upotpuniti sliku koju pružaju bajke.

Stanovnici Južnog mora, odnosno Okeanije, žive na brojnim arhipelazima, ostrvima i ostrvcima, razbacanim po Tihom okeanu, koja su geografi razvrstali u tri pomenute grupe. Ali raspored ostrva je takav da su ponekad moguća različita razvrstavanja u ove tri osnovne grupe. Tako neki u Okeaniju ubrajaju i Australiju i Malajski arhipelag. Jedni Novu Gvineju izdvajaju iz Okeanije, dok je drugi stavljaju u melanezijsku grupu. Prema nekima Novi Zeland spada u polinezijsku grupu, dok ga na drugom mestu nalazimo izdvojena kao četvrtu okeanijsku ostrvsku grupu. Najzad, enciklopedije kažu da ostrvo Tonga pripada Polineziji, dok su u ovom izboru, prevedenom sa nemačkog, bajke sa Tonga uvrštene u grupu bajki sa Melanezije.

Imajući u vidu ovakvu situaciju, često je teško utvrditi broj ostrva, a samim tim i broj stanovnika Okeanije. Na jednom mestu nalazimo da na milion i dvesta hiljada kvadratnih kilometara ukupne površine okeanijskih ostrva dolazi danas oko 3 miliona stanovnika, dok, prema drugim podacima, na istu tu površinu otpada oko 5,5 miliona stanovnika. Izgleda da je verniji prvi podatak, jer prema jednoj statistici iz 1952. godine broj Melanežana sa Papuasima (Papuasi su Melanežani sa Nove Gvineje) iznosi 2 miliona i 700 hiljada, Polinežana — 340 hiljada, a Mikronežana — sto hiljada.

Prema tome, na osnovu broja stanovnika i broja i rasporeda ostrva rasutih po beskrajnoj površini Pacifika moglo bi se zaključiti da ne može biti govora o etnogenetskom jedinstvu, a samim tim i o jedinstvu, makar i male i primitivne, kulturne tradicije. Međutim, već same bajke svojom tematikom obrade potvrđuju to jedinstvo. Dalje, ovo jedinstvo mogu da pokažu i izvesne istorijsko-etnografske činjenice.

Za Polinežane se zna da su u prvim vekovima naše ere naselili ova najudaljenija, najraštrkanija i najbrojnija (što se vidi i iz samog naziva) ostrva iz svoje indonežanske i jugo istočnoazijske prapostojbine. Budući da su bili iskusni moreplovci, nije im bilo teško da na svojim čamcima otplove čak na romantične Havaje i Gogenove egzotične Tahite. Na ova udaljena ostrva dospevali su u više navrata, ponekad slučajno nošeni vetrovima i talasima, a ponekad usled raseljavanja izazvanog političkim trzavicama i nemirima u prapostojbini, o čemu postoje brojna predanja. Starosedeoce na ovim ostrvima oni su istrebili. U svojoj novoj otadžbini bili su znatno bezbedniji: priroda im je, bez naročitih njihovih staranja i napora, davala neophodnu hranu, a tropska topla i ujednačena klima nije od njih tražila osobitu brigu za stan i odeću. Naseljavanje Polinežana na ostrva istočne Okeanije završeno je oko XIV veka. Naselivši se, plemena su stvarala lokalne carčiće i vlastelu, koji su sebe proglašavali za polubogove i zajedno sa kastom žreca podržavali složeni sistem religioznih zabrana (tabu), obreda, verovanja i mitova. Zabeleženo je da je kod Polinežana neobično rasprostranjena igra, pevanje, muzika, zatim epska poezija, duborez, ornamentika, što je uslovljeno podnebljem i životnim uslovima koji su stvorili takve ljude. Svi ovi elementi

društvenog života Polinežana našli su svoj odraz u osnovnoj i najrasprostranjenijoj vrsti književnosti domorodačkog stanovništva — u polinežanskim narodnim bajkama.

Posebnu interesantno predstavlja osnovni tip polinežanskzg jezika sa minimalnim glasovnim mogućnostima od 5 samoglasnika i svega 7—9 suglasnika. Primera radi da navedemo reč hooiaioia, što znači opunomoćenik, predstavnik.

Nasuprot visokim Polinežanima kratke glave stoje niski Melanežani izdužene glave. Po tamnoj boji kože svojih stanovnika ova ostrva su i dobila svoje ime (Melanezija znači Crna ostrvska zemlja). Među plemenima Okeanije melanežanska plemena spadaju u najprimitivnija. Nije im, kao ponekad ni Mikronežanima, bilo strano ni ljudožderstvo, o čemu, između ostalog, svedoče i neke od ovih bajki („Doživljaji Matapdue", „Nasamarena ljudožderka”), sa elementima stravičnosti i mistike. Njihova mitologija pretrpela je znatne uticaje polinežanske. Neke grupe Melanežana primile su, kao, uostalom, i neke druge okeanijske grupe, hrišćanstvo i spoljašnje oznake evropske kulture (ostrva Fidži — engleske, Nova Kaledonija — francuske). Poseban kuriozitet kod Melanežana je njihov brojni sistem. Dok kod Polinežana imamo desetični brojni sistem, Melanežani se služe brojnim sistemom do 5 (prema tome, 7 čine 5 i 2, a 6 čine 3 i 3).

Najzad, o Mikronežanima, koji su najmalobrojniji, se zna da su došli iz Indonezije i da su po svojoj kulturi u širem smislu reči bliski Indonežanima. Zauzeli su u Okeaniji najsitnija ostrva, o čemu i sam naziv svedoči: Mikronezija — Zemlja sitnih ostrva.

Početkom XVI veka prvi put su neka od ovih ostrva pronašli Evropljani, zasadivši prve klice evropske civilizacije i hrišćanskog misionarstva, a istovremeno i kolonijalizma.

II

Bajke sa Južnog mora se često dosta razlikuju od bajki ostalih naroda Dalekog Istoka. Većina ih ima fantastično mitološki karakter, dok ih je znatno manje sa realističkim elementima, dakle takvih koje bi bile slike iz života. To je sasvim razumljivo kad se ima u vidu da su nastale na malom tlu, u uslovima izolacije, usamljenosti, stalnog života na moru, u okruženju čarobne i bujne tropske prirode koja pruža mnoge i blagodeti i zadovoljstva, kada čoveku ostaje dosta vremena za maštanje i razvijanje intenzivnijeg unutrašnjeg života. Sem toga, mašta i realnost su kod ovih urođenika veoma bliske životne komponente, to su elementi koji se u njihovoj svesti živo prepliću i uzajamno podstiču. Dakle, bajka je za njih jedan vid života, a život je na neki način vid bajke, fantastike.

Posebnu draž ovih bajki čini to što pored očiglednih elemenata primitivizma provejava duboko ljudska nota. One opevaju pravednost, mudrost, hrabrost jednog Matandue, tog idealnog vođe i vladara. Proslavlja se vernost otadžbini, vladaru i ženi, zatim slobodarstvo, istina, razumnost. U ovom pogledu je jedna od najtipičnih bajki ona o Matandui, koji na jednom mestu, u momentu kada njegovi ljudi vrše pokolj iz odmazde, kaže: „Ljudi mogu da koriste samo dok su živi. Šta ću sa mrtvima?... Ne ubijajte više." Zatim osuđuje se nasilje, nepravda, krađa, laž („Zmija" i druge). Svi ovi momenti daju im karakter opšteg, zajedničkog sa basnama ostalih naroda.

Naravoučenija u klasičnom smislu ovde skoro nema, a ako ih i ima, data su veoma diskretno i nenametljivo. Njihovom nepoznatom autoru bio je cilj da što više ispriča ono što kroz svoju maštu

doživljava, da iznese jedan deo svog duhovnog života, zasnovanog na uzročno vezanim elementima fantastičnog i realnog. U tom pričanju ima često neravnina, isprekidanosti, digresija.

Ove bajke, sem nešto zabeležene epske poezije kod Polinežana, ostaju jedina izrazita literarna tvorevina domorodačkog stanovništva okeanijskih ostrva. Njima ne prethode veliki indijski spevovi, burmanske pagode i japansko kabuki pozorište — tu nema svega onog što u jednom narodu sačinjava bogatu kulturnu tradiciju, široku osnovu na kojoj mogu da poniknu raskošna remek dela narodnog stvaralaštva, posebno bogate bajke. Ono što su stanovnici ovih ostrva iz narodnog usmenog stvaralaštva mogli sa sobom da ponesu iz svoje prapostojbine, moralo je u uslovima teritorijalne rascepkanosti i izolovanosti od ostalih srodnih plemena dobrim delom da izgubi svoj praiskonski i arhaični karakter, stvarajući u novim uslovima nove motive za nove bajke. Ovde se upravo radi o bajkama nastalim na današnjem terenu koji zauzimaju žitelji Tihog okeana.

Može se ponekad naići na bajke koje su nastale kao rezultat uticaja civilizovanih evropskih i američkih gospodara, naravno posle XVI veka, gde ne može biti reči o autentičnosti i autohtonosti. Čak se u izvesnim zapadnoevropskim izborima okeanijskih bajki mogu naći i takve koje odražavaju poneka politička i ekonomska stremljenja kolonizatora, bajke koje predstavljaju neku vrstu proznih oda ovima poslednjima. To svakako nisu bajke naroda Tihog okeana, i nije im ovde mesto.

I ova literarna zaostavština pacifičkih urođenika ostala bi nam nepoznata da se pasionirani istraživači života i običaja ovih naroda nisu potrudili da ih prosto iščupaju iz usta domorodaca i da ih tako sačuvaju od propadanja i zaborava. A bilo je velikih teškoća prilikom zapisivanja ovih bajki. Nije bilo dovoljno znati domorodački jezik, najčešće oskudan, pa ih zapisati, jer se bajka nije sastojala samo od reči, već i od mimike, gesta, igre. Bajku je, dakle, trebalo ne čuti, već doživeti. Pitanje je do koje se mere i kako Evropljanin mogao u nju uživeti, da li je pisanom rečju verno preneo sve urođeničke pesničke emocije i plodove mašte, pa čak i autentične realije. Čak i u ovakvom, budimo svesni toga, po prirodi stvari okrnjenom vidu, a

dodajmo tome i činjenicu da su ove bajke koje imamo pred sobom već prošle kroz filtar dvaju prevoda, dvaju jezika — one živo dočaravaju život i duh nama po načinu života, običajima i duhu dalekih i stranih naroda. ali po opšteljudskim motivima bliskih.

V. T